

LEZBIJSKA ORGANIZACIJA RIJEKA "LORI"

Život, a ne senzacionalizam

Ljudska prava, a ne diskriminacija

Tolerancija umjesto vrijeđanja

Ravnopravnost, a ne stereotipi

Mediji i LGBT zajednica

Priručnik za novinarke i novinare o LGBT zajednici

Informiranost, a ne površnost

AND
I'M
STILL
GAY

Mediji i LGBT zajednica

Priručnik za novinarke i novinare
o LGBT zajednici

LEZBIJSKA ORGANIZACIJA RIJEKA "LORI"
studeni, 2004.

Izdavač:
Lezbijska organizacija Rijeka «LORI»
tel: 051/ 212 186
e-mail: loricure@yahoo.com

Publikaciju uredile
Lezbijska organizacija Rijeka «LORI»

Grafička obrada i tisak
Tiskara Lambert Rijeka

Naklada:
1000 kom

ISBN: 953 – 99493 – 1 – 9

Rijeka; studeni 2004.

CIP – Katalogizacija u publikaciji

SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
RIJEKA

UDK 316.66–055.3(497.5):070
070(497.5):316.66–055.3

MEDIJI I LGBT zajednica : priručnik za
novinarke i novinare o LGBT zajednici /
<uredile Lezbijska organizacija Rijeka
„LORI“> . – Rijeka : Lezbijska organizacija
Rijeka „Lori“ , 2004.

ISBN 953-99493-1-9
110207099

Tiskanje publikacije «Mediji i LGBT zajednica» omogućeno je temeljem financijske potpore Europske Unije i Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva (u skladu s Ugovorom broj 421-02/04-PP-4/20).

Publikaciju su uredile članice Udruge LORI, pa izjave i mišljenja ne izražavaju nužno stav donatora.

Zahvaljujemo se svima koji su na bilo koji način podržali izradu ove publikacije.

Europska Unija
Delegacija Europske Komisije u Hrvatskoj
Masarykova 1
10000 Zagreb
Tel. 385 1 48 96 524
Fax. 385 1 48 96 555

Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva
Kučlanova 27
10 000 Zagreb
<http://zaklada.civilnodrustvo.hr>

Sadržaj

1. Uvod	6
1.1. Sanja Sarnavka: Sloboda medija.....	7
2. Upitnik za heteroseksualne osobe	11
3. Praćenje i senzibiliziranje pisanih medija	12
3.1. 'Pisani mediji o homoseksualnosti' 2001.- 2003.....	12
3.2. Kampanja za senzibiliziranje medija 2004.....	17
4. Sniježana Matejčić: LGBTIQ ljudska prava i mediji	20
5. Što i kako govore mediji?	21
5.1. Seksualnost/seksualna orijentacija/rodni identitet i izražavanje.....	21
5.2. Homoseksualnost nije bolest.....	23
5.3. Diskriminirajuća terminologija.....	25
5.4. Netolerancija Crkve.....	28
6. Primjer korištenja govora mržnje u novinama	30
7. Terminologija	33
8. Transrodnost	35
9. Queer	39
10. Interseksualnost	40
11. Snježana Božić: Stavovi prema LGBT osobama	42
12. Deset uobičajenih mitova o homoseksualnosti	43
13. Hrvatski zakoni koji zabranjuju diskriminaciju na osnovi seksualne orijentacije	45
14. Rezolucije Europske Unije koje štite prava istospolno usmjerenih osoba	47
15. Europske države i prava istospolno usmjerenih osoba	49
16. Prava istospolno usmjerenih osoba u svijetu	50
17. Osobna povelja prava LGBT osoba	53
18. LORI	54
19. Literatura	56

Uvod

Istraživanja su pokazala da su osobe koje imaju pozitivne stavove prema lezbijkama, gej muškarcima, biseksualnim i/ili trans-rodnom osobama, one koje poznaju jednu ili više homoseksualnu, biseksualnu i/ili transrodnu osobu. Iz ovoga proizlazi zaključak da su negativni stavovi prema LGBT osobama, predrasude koje nisu bazirane na stvarnom iskustvu, nego na stereotipima neinformiranosti.

Lezbijke, gej muškarci, biseksualne i transrodne osobe često trpe fizičko i verbalno nasilje. Također, žive u svakodnevnoj prijetnji i strahu zbog nedostatka zakonske zaštite. Čak i u državama u kojima je diskriminacija na osnovi seksualne orijentacije zakonski zabranjena, u svakodnevnom se životu LGBT osobe susreću s diskriminacijom i osudom. Činjenica je da, ukorak s promijenom zakona, mora ići i promijena svijesti građana i građanki.

Educiranje javnosti o različitim seksualnim orijentacijama i pitanjima rodnog identiteta i izražavanja, smanjiti će predrasude o LGBT osobama. Smanjenjem predrasuda, smanjit će se i homobi/transfobija.

U današnje vrijeme ubrzanog življenja i još bržeg protoka informacija, mediji predstavljaju jedan od glavnih izvora informacija. Njihova uloga nije samo prenošenje informacija, otkrivanje društvene stvarnosti, već i osviještavanje, štoviše "odgoj" javnosti. Novinari/ke nisu samo neosobni izvjestitelji/ce s mjesta događaja, već i oni čije se mišljenje cijeni i prihvaća. S obzirom na višestruku ulogu koju imaju u društvu, potrebno je da na sebe i preuzmu određene odgovornosti, one koje sežu dalje od prenošenja činjenica o događajima i objektivnosti. Mediji su oni koji se zalažu za pravo na govor, slobodu riječi i dostupnost informacija, te bi se isto tako u stvaranju demokracije i civilnog društva trebali zalagati za

poštivanje ljudskih prava, a time i prava LGBT osoba. Prava koja traže LGBT osobe, nisu neka posebna prava već osnovna ljudska prava. To su ona ista prava koja heteroseksualne osobe imaju samo zato jer pripadaju većini, a uzimaju ih zdravo za gotovo.

O homoseksualnosti i rodnom identitetu i/ili izražavanju se u medijima dugo šutilo. Ipak, kada se i govori, ovaj je govor obojen predrasudama, neznanjem i strahom. Nadamo se da će ovaj priručnik poslužiti (prvenstveno) medijskim djelatnicima/cama, ali i svim onima koji žele biti nepristrani, prevazići svoje predrasude i stati na stranu jednakopravnosti i poštivanja svih ljudi.

SLOBODA MEDIJA

Sanja Sarnavka
aktivistkinja, feministkinja
B.a.b.e

Sloboda medija, o kojoj se sanjalo i govorilo u vrijeme socijalizma, a mi je živimo već četrnaest godina, mora se priznati, uistinu nudi zanimljive forme i specifične sadržaje. Ako dotaknete jezikom nos, dobit ćete 50 kuna...., Možda si baš ti novo Super Story lice, provjeri...., Želite novac, zovite i uključite se u: Upitnik, Milijunaša, Jackpot, Križić-kružić, Najslabiju kariku...., Sto dana uz budno oko Velikog brata može ti donijeti milijun kuna...!

Iako se valja kloniti poopćavanja, pa se ne smije tvrditi da su ovo jedine forme i sadržaji koje nalazimo u našim medijima, važno je imati ih na umu kada se govori o tome što se dobilo, a što izgubilo prijelazom iz socijalizma u kapitalizam. Uvijek treba imati na umu da proučavanje medijske kulture zahtijeva multiperspektivnost i transdisciplinarnost ukoliko se želi barem malo zagrepsi u kompleksnost procesa koji se događaju od zamisli, preko produkcije do trenutka konzumacije medijskih sadržaja, ali se ipak neka zbivanja u i oko medija u zemljama u tranziciji može imenovati kao tipične. I počesto zabrinjavajuće. Pogotovo zato što je posve neupitno da je danas medijska kultura dominantan, i za veliku većinu građanki/a, najutjecajniji proizvođač i prenositelj značenja, a time ideologija, društvenih vrijednosti ili ishodišta za konstrukciju identiteta. U svijetu već skoro dva desetljeća teoretičari ozbiljno prate mijene koje se zbivaju, upozoravajući prit-

om na moćni utjecaj medija, ocjenjujući ih opravdano kao nimalo neutralne kanale prenošenja poruka. Mediji bitno utječu na naš način spoznavanja svijeta i oblike sporazumijevanja. Posredovana kvazi-interakcija, kako je naziva Joshua Meyrowitz, koju nude mediji, na vrlo specifičan način povezuje ljude u čin komunikacije i simboličke razmjene. Medijski tekstovi proizvode se u jednoj instituciji od strane nekolicine za neodrediv broj mogućih primatelja, pa komunikacija teče pretežno u jednom smjeru i ne nudi mogućnost direktnog trenutnog odgovora primatelja poruka. Osim toga, svaki medij traži drukčiji način, svaki pogoduje drukčijem načinu spoznavanja i promišljanja. Danas je posve izvjesna dominacija slike nad tekstom. Vidljiva je već i pri ovlašnom pogledu na novine. Sve veće fotografije i sve veći naslovi istiskuju i zasjenjuju nizove rečenica kojima se polako i sustavno pokušavalo nekoć opisivati i tumačiti svijet. Spotovi kao televizijska i kao radijska forma tiranski presijecaju i režu najdramatičnije vijesti, najromantičnije prizore, najozbiljnije rasprave i uče nas kako se u 16 do 30 sekundi mora moći ispričati roman ili bar neku bajku. I nitko se ne buni, što znači da prihvaćamo kako samo brze i kratke poruke imaju smisla, a sva odugovlačenja i spori zapleti donose zamor i dosadu. Posebno je zanimljivo pitanje tko nam danas kreira i odašilje medijske sadržaje. Činjenica je da se možemo pohvaliti posjedovanjem daljinskih upravljača kojima suvereno možemo birati između stotinu

televizijskih programa, sami određujući kada i što želimo gledati, točno je da nam na raspolaganju za slušanje stoji gotovo bezbroj radio postaja, da nam šarenilo kioska nudi pregršt dnevnih, tjednih i mjesečnih izdanja, u posljednje vrijeme čak i jeftinih knjiga ili DVD-a, ali je važno utvrditi što nam to obilje ponuđenog zbiljski nudi. Koliko se tu uistinu može govoriti o raznovrsnosti? Podaci do kojih se došlo istraživanjima nisu ohrabrujući. Deset korporacija posjeduje gotovo 90% izvora svjetskih infor-

...točno je da nam na raspolaganju za slušanje stoji gotovo bezbroj radio postaja, da nam šarenilo kioska nudi pregršt dnevnih, tjednih i mjesečnih izdanja, u posljednje vrijeme čak i jeftinih knjiga ili DVD-a, ali je važno utvrditi što nam to obilje ponuđenog zbiljski nudi. Koliko se tu uistinu može govoriti o raznovrsnosti?

macija, od novina do kompjutorskog softwarea, filma, televizije, produkcije pop glazbe. AOL/Time Warner, Walt Disney Company, AT&T Corporation, General Electric, Bertelsmann, Viacom Inc., Liberty Media Corporation, News Corporation, Vivendi Universal i Sony predstavljaju trenutno The Big Ten u medijskoj vlasničkoj strukturi. Danas proučavateljima medija nije nepoznanica da se samo jedna petina svih inozemnih dopisnika/ca zapadnih agencija nalazi u zemljama u razvoju u kojima

...Svima koji žele znati što se s medijima u Hrvatskoj događalo u vremenu tranzicije u ovom je tekstu dovoljno reći kako se uz kupoprodajne transakcije vežu i iznenadne smrti, upadi s kalašnjikovima u redakcije, tajne službe, prokazivanja i ine časnom biću začudne radnje...

živi 4/5 svjetske populacije, pa se sukladno tome zbirno tek 20-30% svih svjetskih vijesti odnosi na njih, ustvrdio je još 1985. D. P. Pattanayak, a do danas potvrdili i mnogi drugi. U nas se pri grozničavom bijegu iz ideologijom obremenjenog socijalizma, ispod bratstvo - jedinstvenog i samoupravljačkog malja koji je svima prijeteći stajao nad glavom, uletjelo radosno u zagrljaj kapitala, zaboravljajući pritom da trka za profitom baš i ne može biti nekim milosrdnim utočištem ili ishodištem za let u slobodu.

Svima koji žele znati što se s medijima u Hrvatskoj događalo u vremenu tranzicije u ovom je tekstu dovoljno reći kako se uz kupoprodajne transakcije vežu i iznenadne smrti, upadi s kalašnjikovima u redakcije, tajne službe, prokazivanja i ine časnom biću začudne radnje. Više o tome možete saznati u knjizi Etički prijepori - Globus i Nacional od 1999. do 2001. (Fakultet političkih znanosti, 2004.).

Danas uz EPH hrvatskim tiskovnim medijskim prostorom (Jutarnji list, Sportske novosti, Globus, Mila, Gloria, Cosmopolitan...) vlada i njemačka korporacija WAZ (Westdeutsche Allgemeine Zeitung), Večernjim listom upravlja Styria Medien AG – treća veličinom medijska grupacija u Austriji,

Bertelsmann (jedna od Big 10) ima potpunu kontrolu u RTL - u (89% dionica) koji posjeduje 24 televizijske stanice i 14 radio stanica u 11 zemalja. I tako dalje. A svi navedeni vlasnici znaju za samo jedan kategorički imperativ - mora se zaraditi. Što više, to bolje. Danas se može sretno prokazivati i desne i lijeve, ako su bez ozbiljne političke, odnosno ekonomske moći, ali se ne smije niti spomenuti neka gadost za koju je odgovoran jedan od velikih oglašivača. Jer se uz oglase jedino može opstati i bogatiti. Grubo i pojednostavljeno, moguće je reći kako mediji ne postoje zato da bi o nečemu izvijestili svoje publike, već im je zadaća nalaziti kupce svojim vjernim oglašivačima. A da bi se bogate tvrtke namamilo, mora se pokazati nedvosmislene brojke o prodanim primjercima, broju čitatelja/ica, gledatelja/ica, slušatelja/ica. I tako se krug zatvara. Kome se mediji obraćaju znamo - rezultati popisa stanovništva Republike Hrvatske iz 2000. javni su i svima dostupni. Uz oko 40% stanovništva koje ima samo (ne)završenu osnovnu školu, uz visoku stopu nezaposlenosti, uglavnom niska primanja sretnika koji imaju posao, nije teško zamisliti kako valja kreirati medijske sadržaje - naravno, prema najnižoj razini javnog ukusa. Pritom obilno draškajući ionako nezasiťnu žudnju za posjedovanjem svega što se nekoć nije moglo imati, a sad nam se smiješi, nudi na svakom koraku. Slike golih ljepotica, vijesti iz crnih kronika na naslovnicama, mafijaši kao medijske zvijezde i moralne vertikale društva, prokazivanje neprijatelja kojima je najveći grijeh nepodilaženje vlasničkoj kliki... I tako možemo nizati u nedogled profanost sadržaja i odustajanje od smisla. Posljedice su lako uočive. Ozbiljne, analitičke i voajer-

skom oku neatraktivno opremljene tekstove može si dopustiti samo neprivatizirani Vjesnik, ozbiljnu glazbu i znanstvene emisije Hrvatski radio i televizija koji postaju javnim medijima. Ukratko. Hrvatska danas nema ozbiljan mainstream politički tjednik u kojem se može raspravljati o važnim temama, a javno se mnijenje stvara oko nevažnih pitanja kao npr. Severinina filma koji nikada nije ni bio namijenjen javnosti ili prijedloga Vesne Pusić da se u saborskim prostorima otvori teretana. Političnost je, čini se, opasna jer navodi ljude na razmišljanje, a misleća bića baš i nisu neki veliki kupci. Učinak je vidljiv - ulice su krcate automobilima, iz svakog nam džepa viri po jedan mobitel, a to što nam je iz dana u dan lošija perspektiva riješit će se prijavom na neki kviz, natjecanje, novom kupovinom novim bog zna već kojim po redu kreditom. Večeras se zabavljamo, a sutra ćemo možda razmišljati o smislu života. Kako konstatira Niels Postman, možemo se tako zabavljati dok ne umremo od smijeha. Možda će izazvati čuđenje, ali odlučujem naglo prekinuti opisivanje mračne strane naše (i djelomično svjetske) medijske povijesti. Napominjući kako bi je domaća znanost trebala češće i ozbiljnije promišljati i o tome nas izvještavati. Jer se ne radi o nimalo bezazlenoj priči. Uludo nam inače govori o općem dobru, javnoj sferi, demokraciji. Za odgovorno građanstvo nužni su nam odgovorni mediji. A mediji će biti odgovorni tek ako ih mi natjeramo da takvima budu. Kada novinarka i novinari shvate da su dio društva, a ne promatrači i opisivači tuđe stvarnosti i kada se pobune jer ih se većinu premalo plaća, drži ih se godinama na kratkoročnim ugovorima ili bez njih, kada građanke i građani prestanu konzumirati medije koji nas zaglupljuju, moći ćemo se pomaknuti s mjesta. Kako svijet

nikako nije samo crno-bijele boje, nužno je vidjeti postoji li nešto zbog čega bismo ipak trebale biti zahvalne novinama, radijskim i televizijskim postajama. Sve mi i mi svi koji stojimo na margini društva, bez velike političke i ekonomske moći, možemo li ičim privući medijsku pozornost i zaslužiti skupocjeni prostor koji oglašivači plaćaju tisućama kuna po centimetru kvadratnom ili sekundi emitiranja? I možemo li zamisliti kako bi hrvatski mediji izgledali da političke ideologije nisu bile zasjenjene logikom profita? Što bi se pisalo, snimalo ili govorilo o mirovnjačkim inicijativama, feministkinjama, nacionalnim manjinama (naročito nekim), azilantima, antifašizmu, HIV pozitivnim djevojčicama, istospolnim vezama, transeksualnim osobama u hrvatskim mainstream medijima da su ostali u vlasništvu države ili lokalnih tajkuncića uglavnom ruralne provenijencije? Jer mi nismo bilo kakva zemlja na ili pri brdovitom Balkanu. Nas se javno imenuje najkatoličnijom državom Europe.

Sve nemarne i nezainteresirane, koji nemaju snage i vremena propitivati zašto se i kako kontekst u kojem žive dramatično mijenjao i još uvijek mijenja, valja uputiti na istraživanja o govoru mržnje u hrvatskim medijima (sproveli ih višekratno Hrvatski helsinški odbor i Institut za društvena istraživanja), o zastupljenosti i slici žena u hrvatskom tisku (B.a.B.e.), o prikazu homoseksualaca i lezbijki (B.a.B.e., Kontra, Lori). Zaboravne treba podsjetiti na huškačke tekstove objavljene u novinama ili izgovorene, pa odaslane radijskim valovima i s televizijskih ekrana, u kojima su čistokrvna bića mogla činiti što hoće, a onima s lošom krvnom slikom nije opraštano ništa. Vještice iz Rija, nepodobni intelektualci, izdajničke feministkinje koje lažno svjedoče kako i Hrvati mlate, siluju i ubijaju svoje izabranice (iako

javnost zna da to nije moguće jer su samo dlakave srbočetničke nakaze kadre činiti takva zlodjela), nekakvi tamo mirotvorci i antifašisti koji svojom jugonostalgijom i komunjarstvom hoće uništiti srž hrvatskog (počesto endehazijskog) bića prokazivani su svakodnevno u hrvatskim medijima. Njima se strašilo poštene građane/ke koji su trebali pažljivo motriti oko sebe i dojavljivati o neprijateljskim aktivnostima izdajnika/ca mile nam domovine. Časne iznimke osoba ili čitavog medija koje nisu pristale prihvatiti postavljena pravila igre osjetile su na vlastitoj koži što to znači ići protiv struje. Zakon kojim se potiče traženje vrtoglavih odšteta za nepostojeće duševne boli, porezi, financijske kontrole, fizički nasrtaji ili verbalne prozivke efikasno su ubijali volju za otporom većine.

Ženama se prijetilo lutkicama koje su predstavljale nerođenu hrvatsku djecu i opominjalo da se ne usude pomisliti kako je pobačaj moguća opcija. Tko će potomstvo hraniti i školovati, državu i nije bilo briga jer su novonastali moćnici jurili poharati sve što miriše na novac. U medijima su predstavljane majke radalice, majke koje su izgubile u ratu sinove, ali bi ih s tugom i boli gubile i dalje jer je sloboda domovine važnija od osobnog žrtvovanja... Homoseksualaca i lezbijki u Hrvatskoj nije moglo ni smjelo biti. Sporadično se, uglavnom uz sprdnju i prijezir, spominjalo neke tamo devijante iz dalekog svijeta za koje među nama, časnim i odabranima, nema mjesta.

A onda su medije polako, ali sustavno počele kupovati strane korporacije. Kao i sve tranzicijske zemlje, ni mi nismo imali pojma što se u svijetu zbiva i kako se treba pripremiti za novo vrijeme. Samo su

lukavi i spretni znali da priče o slobodi govora, nezavisnom novinarstvu, slobodnom protoku informacija, tržištu na kojem će konkurencija dovesti do prirodnog opstanka tek najboljih i najodgovornijih ostaju tek (za sada) pukom tlapnjom. Dok smo mi sanjali slobodu, mudri su mešetari sklapali ugovore s njemačkim i austrijskim korporacijama, ili pak nepoznatim tvrtkama s nepoznatim sjedištima na nedostupnim otocima.

A medijska se slika postupno počela mijenjati. Propovijedi i prozivke ustupali su mjesto kvizovima, zabavnim emisijama, natjecanjima - sve začinjeno blokovima reklama koji su trajanjem nadmašivali emisije u koje su inkorporirani. Paradigmatski su prvi mjeseci emitiranja TV Nove. U programu se nizala serija za filmom, pa opet serijom, kako bi se nečim pokrilo vrijeme između emitiranja reklamnih blokova. Nakon prvih nekoliko kadrova filma, obaveznih 8 minuta reklama, onda dva kraća

...Sve mi i mi svi koji stojimo na margini društva, bez velike političke i ekonomske moći, možemo li ičim privući medijsku pozornost i zaslužiti skupocjeni prostor koji oglašivači plaćaju tisućama kuna po centimetru kvadratnom ili sekundi emitiranja?

prekida od 30 sekundi s novim reklamama, pa pred sam kraj filma opet 8 do 9 minuta bloka s reklamama. OTV kreira, između ostalog, emisiju Zagrljaj ljepote u kojoj se reklame smjenjuju s priložima koji su i sami poduže reklame jer ih sponzorira tvrtka koja dajući savjete gledateljstvu o nekoj temi ujedno reklamira sebe. I što sad tu može biti pozitivno, postaviti će pitanje

svako razumno biće?

Knjiga koju držite u ruci već je dio odgovora. Da se situacija nije promijenila, nje i njezine promocije ne bi moglo biti. Korporacije, naime, nemaju vremena za domoljublje i propovijedi - ukoliko se njima bitno ne povećava profit. One znaju da svakim danom treba stvoriti sve više kupaca koji moraju htjeti posjedovati nešto što do tada nisu ni znali/e da im treba. Kako bi nagovorile i pridobile što više ljudi, one moraju doznati kome se obraćaju. I tako se polako otkriva da na svijetu ima puno žena koje rade i zarađuju, pa onda privređeno i troše, da u svakoj državi ima manjina koje su mogući kupci, da i u najkatoličnijoj zemlji na svijetu ipak žive homoseksualci, lezbijke i transeksualci. I tada se počinje događati i demokratizacija žudnje, u kojoj, kako to pojašnjava Brian McNair (Brian McNair, *Striptiz kultura - seks, mediji i demokratizacije žudnje*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2004.), potrošačke kulture kapitalističkih društava postaju prostorom izražavanja i širenja različitih seksualnih identiteta i radikalne politike spolova. U hrvatskim medijima, uz gomilu obnaženih ljepotica, danas se već nudi i pokoji razgolićeni muškarac, ali i poneka

uspješna i pametna žena koja ne misli da joj je majčinstvo jedini mogući samoostvariteljski identitet. Isprva samo u stranim filmovima i serijama koje se emitiraju u večernjim udarnim terminima možemo se uživljavati u sudbine likova koji vole osobe istog spola, a da pritom nisu moralne nakaze ili karikature. Feministkinje ipak više nisu isključivo brkate muškobanje koje nijedan muškarac nije htio, već znaju izreći i poneku pametnu rečenicu koju se pripušta u medije. Uz mizogine medije (KLIK na prvom mjestu i to kao domaći uradak), u korporacijskim mega uspješnicama *Cosmopolitanu* i *Ellu* našlo se uz anoreksične ljepotice prostora i za samosvjesne žene, za priče o nedopustivosti toleriranja partnerova nasilja. *Jutarnji list* (koji gotovo sigurno ima vrlo mačističkog glavnog urednika), mora s vremena na vrijeme objaviti i neki tekst o uspješnim ili nepravedno diskriminiranim ženama.

Komercijalizirani, seksualizirani i sve češće pornografizirani mediji ipak su u Hrvatskoj pridonijeli, nerijetko i protiv volje njihovih vlasnika, izglasavanju Zakona o istospolnim zajednicama, Zakona o ravnopravnosti spolova, pogotovo Zakona o sprječavanju nasilja u

obitelji, smirivanju strasti oko Gay Prideova. Premda prečesto uz previše senzacionalizma i posljedičnu površnost, zahvaljujući medijskoj, interesom uvjetovanoj, otvorenosti prema različitim ciljnim skupinama, mi postupno postajemo otvorenije i tolerantnije društvo. S nešto manje slavjenim vrijednostima patrijarhata.

Kako će se priča razvijati - hoćemo li se prepustiti zabavi i zaboraviti brinuti o osobnoj odgovornosti za društvo i državu u kojoj živimo, a popuštati samo u oslobođanju od tabua koji medijima smetaju, ovisi o svima nama.

I ne zaboravimo kako nekoć najsumnjiviji medij - državna televizija i radio - svojom preobrazbom u javni medij nudi prostor koji bi trebao i mogao biti otvoren svima, od najmoćnijih do posve obespravljenih. Da li ćemo imati odgovornije i ozbiljnije medije, ne određuje ipak netko drugi, već to možemo i moramo zahtijevati mi. Svako ljudsko biće odgovorno je za okruženje u kojem živi. I ono medijsko također. Članice lezbijske organizacije LORI odavno su to shvatile.

UPITNIK ZA HETEROSEKSUALNE OSOBE

Ovaj upitnik sadrži pitanja koja heteroseksualne osobe često postavljaju lezbijkama i gej muškarcima. Odgovarajući na ova pitanja, heteroseksualna osoba će dobiti dio intelektualnog i emocionalnog uvida u to kako nasilan i diskriminirajući može biti odnos heteroseksualnih osoba prema lezbijkama i gej muškarcima.

1. Što misliš da je uzrokovalo tvoju heteroseksualnost?
2. Kada si i kako odlučio/la da si heteroseksualan/na?
3. Je li moguće da je tvoja heteroseksualnost samo prolazna faza?
4. Je li moguće da je tvoja heteroseksualnost odraz neurotičnog straha od osoba istog spola?
5. Ako si imao/la seksualne odnose samo sa osobama suprotnog spola, možda je sve što ti treba fantastičan homoseksualni ljubavnik/ca?

6. Kome si otkrio/la svoju heteroseksualnu sklonost?
7. Zašto vi heteroseksualci osjećate potrebu privoliti druge da prihvate vaš stil života? Zašto osjećate potrebu da vaša seksualna orijentacija bude prihvaćena?
8. Zašto se razmećeš svojom heteroseksualnošću? Zar ne možeš to zadržati za sebe i biti to što jesi unutar svoja četiri zida?
9. Da li bi želio/la da tvoja djeca budu heteroseksualne orijentacije, znajući koji ih problemi čekaju?
10. Zašto heteroseksualne osobe pridaju toliku važnost seksu?
11. Smatraš li sigurnim izložiti svoju djecu heteroseksualnim učiteljima? Većina zlostavljača djece je heteroseksualna.

12. Zašto ima tako malo stabilnih veza među heteroseksualnim osobama? Čak i sa svom potporom društva koju brak ima, stopa razvoda neprestano raste.
13. Uzmemo li u obzir opasnost prenapučenosti svijeta, kako bi ljudska vrsta mogla preživjeti kada bi svi bili heteroseksualne orijentacije, kao ti?
14. Možeš li imati povjerenja da će heteroseksualni/a psiholog/inja biti objektivan/a? Ne bojiš li se da bi heteroseksualni/a psiholog/inja mogao/la, na osnovu vlastitih stavova, utjecati na tebe?
15. Kako možeš postati potpuna osoba ako se opsesivno i isključivo ograničiš na heteroseksualnost i ne razvijaš svoj prirodni, zdravi homoseksualni potencijal?
16. Čini se da ima jako malo sretnih heteroseksualnih osoba. Razvijene su tehnike koje bi ti mogle omogućiti da se promijeniš ako to stvarno želiš. Jesi li razmišljao/la o tome da probaš terapiju averzije?

PRAĆENJE I SENZIBILIZIRANJE PISANIH MEDIJA

U druga LORI je, 2001. i 2003.g. pratila na koji način 11 hrvatskih pisanih medija piše o homoseksualnosti i osobama istospolne orijentacije (lezbijke i gej muškarci). Ove, 2004. godine, proširujući svoj fokus, pratile smo način i kontekst sveukupne LGBTIQ tematike, u 145 pisanih medija.

“PISANI MEDIJI U HRVATSKOJ” 2001.- 2003.g.

Lezbijke i gej muškarci predstavljaju jednu od najmarginaliziranijih manjina. Javnost nije dovoljno osviještena o pravima homoseksualnih osoba, nije upoznata s oblicima diskriminacije, te svoj negativan stav prema osobama istospolne orijentacije zasniva na stereotipima i predrasudama.

U istraživanju Pisani mediji o homoseksualnosti praćeno je 11 pisanih medija izabranih po čitanosti (4 dnevne, 4 tjedne, 1 dvotjedne i 2 mjesečne novine: Jutarnji list, Novi list, Slobodna Dalmacija, Večernji list, Feral tribune, Globus, Gloria, Nacional, Imperijal, OK i Svijet).

AKTIVNOSTI PROJEKTA 2001.

- dvomjesečno praćenje 11 pisanih medija kako bismo vidjele na koji način hrvatski mediji predstavljaju homoseksualnost
- reagiranje praćenim medijima
- konferencija za tisak
- dvomjesečno praćenje 11 pisanih medija
- usporedba rezultata dobivenih nakon prvog i drugog praćenja
- reagiranja praćenim medijima, predstavljanje rezultata čitavog projekta
- priprema, izrada i distribucija publikacije Hrvatski mediji o homoseksualnosti

AKTIVNOSTI PROJEKTA 2003.

- tromjesečno praćenje 11 pisanih medija kako bismo vidjele je li došlo do pozitivnog pomaka
- reagiranja praćenim medijima
- konferencija za tisak
- priprema, izrada i distribucija publikacije Pisani mediji o homoseksualnosti

Mediji imaju velik utjecaj u stvaranju slike o homoseksualnosti i homoseksualnim osobama, te kao sredstvo javnog informiranja, u velikoj mjeri mogu odrediti stav javnosti prema ovoj manjini. Dužnost je medija pridonijeti osvještanju društva, osuditi nasilje nad seksualnim i rodnim manjinama, ukazati na diskriminaciju LGBT zajednice te promicati (ljudska) LGBT prava.

CILJEVI PROJEKTA 2001. i 2003.

- stvaranje slike o tome na koji način hrvatski mediji predstavljaju homoseksualne osobe i homoseksualnost,
- uspostavljanje suradnje s djelatnicima/cama medija
- senzibiliziranje djelatnika/ca medija i putem njih javnosti
- utjecanje na pozitivniji pristup u izvještavanju o homoseksualnim osobama/homoseksualnosti u medijima
- smanjenje stereotipa i predrasuda u medijima/javnosti

Analiza članaka je izvršena s obzirom na:

- rubriku u kojoj se javio (zabava, znanost, školstvo, kultura, sport, politika, crna kronika, ostalo),
- način na koji se govori o temi (ozbiljno pozitivno, ozbiljno negativno, ironično, šaljivo, neutralno),
- domaća ili strana zbivanja,
- žanr (vijest, intervju, reportaža, komentar autora, TV program, osobna priča, kolumna, vic, ostalo),
- nepovezanost ili povezanost naslova s temom (pozitivan, negativan, neutralan način),
- homoseksualnost: muška, ženska ili zajedno (obje istovremeno),
- dodatnu opremu (fotografija, karikatura, crteži),
- kategoriju članka - autorski, redakcijski, agencijski ili nepotpisan članak,
- autora - domaći, strani, nepoznat; muški, ženski, nepoznat
- stav autora (pozitivan, negativan, neutralan),
- veličinu teksta (u postocima i u karlicama),
- sadržaj članka (zbivanja, gej pokret, reagiranje javnosti, znanstveno istraživanje, stavovi intervjuirane osobe, anketa, pisma čitatelja, TV program, o životu poznatih osoba, autorov komentar, priča).

¹ LGBTIQ (lezbijke, gej muškarci, biseksualne, transrodne, transeksualne, interspolne, queer osobe) odnosno, homoseksualnost, biseksualnost, transrodnost, transeksualnost, interseksualnost, queer)

REZULTATI ISTRAŽIVANJA MEDIJA 2001.

Sveukupno je u 4 mjeseca praćenja izašao 451 članak.

Najviše su pisali:

- Jutarnji list
- Novi list / Slobodna Dalmacija
- Globus
- Nacional

Završna analiza praćenja medija 2001.g.

U razdoblju od (posljednjih) 2 mjeseca izašlo je 227 članaka na temu homoseksualnosti.

- Tema homoseksualnosti se većinom spominje tek **usput, s par riječi do rečenica** (u 61% članaka)
- **Nedostatak ozbiljnijih**, analitičnih novinarskih priloga
- Homoseksualnost nalazimo najviše u rubrikama zabave (65%). Kontekst homoseksualnosti je svijet estrade što homoseksualnost čini egzotikom i privilegijom umjetnika/ca. Ovaj stereotip dominira u većini praćenih medija. Stječe se dojam da je **istospolna orijentacija izbor elite ili nekonformističkih krugova**, a u svrhu isticanja vlastite posebnosti, eksperimentiranja ili sličnog
- S ovim je u skladu i podatak da se većinom obrađuju **strana zblivanja** (74%)
- Prevladava **neutralan** način pisanja (72%). Mediji ne potiču diskriminaciju, iako svakako održavaju postojeće predrasude i stereotipe. Tekstovi koji tematiziraju **prava homoseksualnih osoba** ili ukazuju na društvenu netoleranciju i nepravednost su **vrlo rijetki** (7%)
- Kad promatramo koliko se pisalo o lezbijkama a koliko o gej muškarcima, dominira spominjanje gej muškaraca, odnosno muške homoseksualnosti, te je ona gotovo dvostruko zastupljenija od ženske (muška: 48%; ženska: 25%).
- Senzacionalistički pristup
- Vrijeme medijskog upoznavanja s tematikom

Navedena analiza podataka pokazala je da se homoseksualnosti većinom pristupalo senzacionalistički i površno, te da su iznimno rijetki tekstovi koji problematiziraju nesnošljivost okoline i sustavno uskraćivanje građanskih prava osobama homoseksualne orijentacije.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA MEDIJA 2003.

Najviše su pisali:

- Novi list/ Večernji list
- Jutarnji list
- Slobodna Dalmacija
- Globus

Završna analiza praćenja medija 2003.g.

U razdoblju od 3 mjeseca izašlo je 267 članaka na temu homoseksualnosti.

- Tema homoseksualnosti se počela više spominjati. U odnosu na istraživanje iz 2001. nalazimo dvostruko veći broj članaka u kojima je tema homoseksualnosti **glavna tema**. (59%)
- Smanjenje članaka zabavnog karaktera, a **češće** tematiziranje homoseksualnosti u člancima vezanim za **politička događanja** (32%) - izvještavanje medija o gay prideu, izglasavanje zakona o istospolnim zajednicama, i sl.
- Češće nailazimo na članke koji ozbiljnije prilaze ovoj temi
- I dalje prevladava **neutralan** način pisanja (68%). Međutim, u nemalom broju članka (14%) homoseksualnost se stavlja u negativan kontekst, diskriminiraju se osobe istospolne orijentacije, promiče se netolerancija i omalovažavanje (indirektno i nasilje). Ovakvi tekstovi otvoreno se protive konvencijama o ljudskim pravima
- Vidljiva promjena u tome da se sada u najvećem broju članaka muška i ženska homoseksualnost spominju **zajedno** (86%). Kad promatramo zasebno, gej muškarcima se i dalje više spominju od lezbijki.
- Znatno povećanje tekstova koji govore o **domaćim zblivanjima** (55%)
- I dalje nailazimo na senzacionalistički pristup
- Mediji su bolje poznati s tematikom

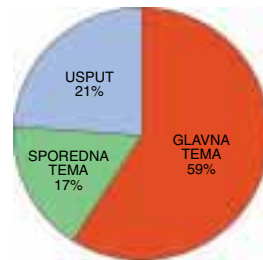
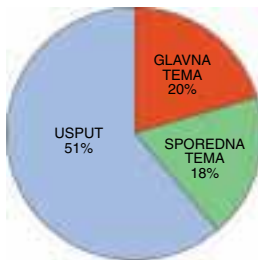
Ovim smo istraživanjem željele ispitati postoje li promjene u načinu pisanja o istospolnoj orijentaciji u odnosu na 2001. godinu. Dobiveni rezultati nam pokazuju da se temi i dalje pristupa uglavnom na neutralan način što ima određenu dobrobit. No, u želji da se istospolna orijentacija prihvati kao prirodna dimenzija ljudske seksualnosti i u svrhu promicanja prava istospolno orijentiranih osoba, potrebno je temi pristupiti na način koji će tome i doprinostiti. Iako se primijetila bolja upoznatost medija s tematikom i dalje je naglašen senzacionalistički pristup, očit je nedostatak afirmativnih tekstova, a zabrinjavajući je podatak da tekstovi govora mržnje i diskriminacije nisu rijetki.

Usporedni grafikoni istraživanja medija 2001.g. i 2003.g.

2001.

TEMA

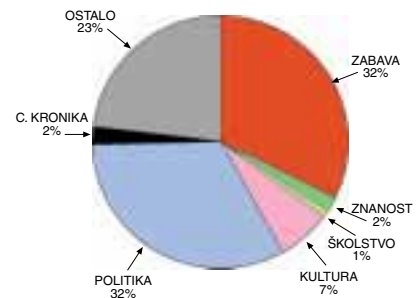
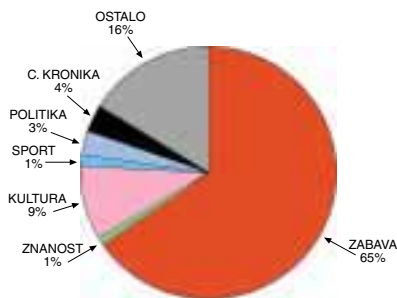
2003.

2001.

RUBRIKA

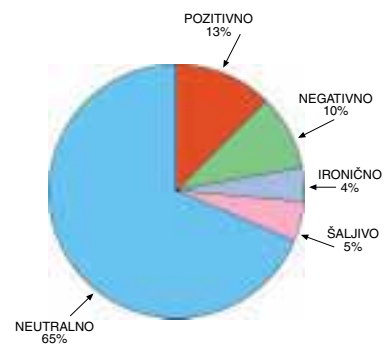
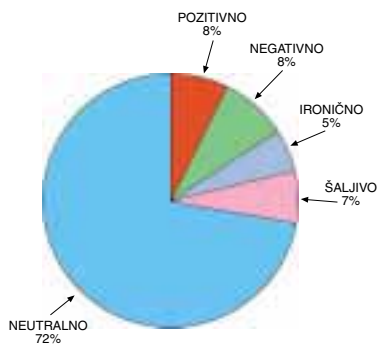
2003.

2001.

NAČIN

2003.

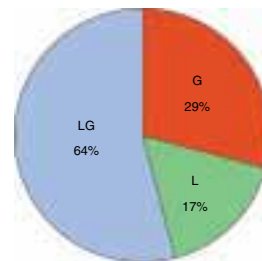
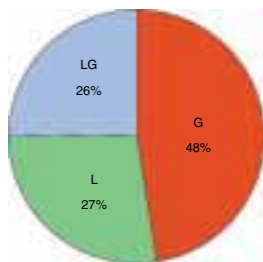

2001.

HOMOSEKSUALNOST

lezbijke, gej muškarci, zajedno

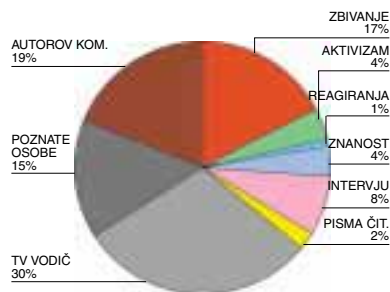
2003.

2001

SADRŽAJ

2003

Pozadina članaka koji LGBT tematiku stavljaju u negativan kontekst, u kojima nalazimo govor mržnje, homofobiju, koji odražavaju postojeće predrasude i/ili (in)direktno potiču diskriminaciju:

- senzacionalizam

Tema je tretirana kao:

- egzotika, nešto skriveno iza kulisa, izvan društvene svakodnevnice
- alternativa
- prisutna samo na estradi

- površnost

Očituje se u:

- neobaviještenosti medijskih djelatnika/ca
- nezainteresiranosti
- neistinitosti informacija

- pristranost, predrasude i stereotipi

Nalazimo ih najviše u slijedećem kontekstu:

- načela religije/vjerskih zajednica (osobito kršćanstvo)
- heteropatrijarhalan okvir
- promocija obitelji: žena- muškarac-dijete kao jedinog modela
- duh tradicije i tradicionalnoga
- natalitetna politika Hrvatske
- etiketiranje
- homo/bi/transeksualnost kao bolest
- tema se svrstava u perverziju
- LGBT osobe se gleda isključivo kroz aspekt seksualnosti

- diskriminacija

Vidi se u:

- govoru mržnje
- uvredljivoj terminologiji
- onemogućavanju vidljivosti
- homo/bi/transfobiji
- ograničavanju ljudskih i građanskih prava
- podržavanju marginalizacije i socijalne izolacije
- širenju mišljenja da istospolna orijentacija treba ostati privatna stvar pojedinca/ke i da

LGBT zajednica nema pravo javno tražiti jednakopravnost s heteroseksualnim osobama na društveno-zakonodavnom području

- direktnom kršenju međunarodnih konvencija o ljudskim pravima i europskih rezolucija
- protivljenju ostvarivanja prava na brak i prava na obitelj

KAMPANJA ZA SENZIBILIZIRANJE MEDIJA 2004.G.

LORI je u lipnju 2004.g. započela Kampanju za senzibiliziranje medija.

AKTIVNOSTI PROJEKTA

- praćenje LGBTIQ pitanja, kroz 10 mjeseci u 145 pisanih medija (11 dnevnih, 51 tjednih, 83 mjesečnih i periodičnih listova)
- kontinuirano reagiranje medijima na problematične članke
- publikacija *Mediji i LGBT zajednica* koja će govoriti na koji način mediji tretiraju ovu temu, pružiti informacije potrebne novinarima/kama kako bi objektivnije i analitičnije izvještavali, te istaći ulogu koju mediji imaju u promicanju ljudskih, odnosno, LGBT prava
- anketa među novinarima/kama o njihovoj upoznatosti i senzibiliziranosti vezano uz LGBT tematiku
- sastanci s predstavnicima većih novinarskih kuća u Hrvatskoj kako bi ukazale na problematiku tretiranja LGBT pitanja u medijima, te uspostavile bolju suradnju
- trodnevni seminar za novinare/ke o odnosu medija i ljudskih prava s naglaskom na važnosti zastupanja prava LGBT osoba kao osnovnih ljudskih prava.

CILJEVI PROJEKTA

- stvoriti sliku o tome na koji način hrvatski mediji predstavljaju LGBTIQ osobe i tematiku
- suradnja i senzibiliziranje djelatnika/ca medija
- ukazati na diskriminaciju
- utjecati na pozitivniji i objektivniji pristup u izvještavanju o LGBTIQ tematici
- informirati medije i podići svjesnost djelatnika/ca medija o LGBT pravima
- uviđanje i poštivanje prava LGBT osoba, smanjenje predrasuda, stereotipa i neznanja u medijima i društvu

ANALIZA ČLANAKA

Prate se iste kategorije kao u 2001. i 2003.g., s razlikom što se ne prati samo homoseksualnost, već sveukupna LGBTIQ tematika.

REZULTATI PRAĆENJA MEDIJA U PRVA TRI MJESECA (18.06.-17.09.2004.)

U razdoblju od 3 mjeseca izašla su 232 članka.

Najviše su pisali:

- Jutarnji list
- Večernji list
- Novi list / Vjesnik
- Glas Istre

Od dnevnih listova najmanje su pisali:

- Slobodna Dalmacija
- Glas Slavonije

LGBTIQ ZAJEDNICA...

•Najviše se govori o homoseksualnosti, dok se biseksualnost vrlo rijetko spominje

- U promatranju LGBTIQ tematike, mediji najviše govore o **istospolnoj orijentaciji**, odnosno, o lezbijkama i gej muškarcima (LG), u 130 članaka (50%).
- Kad promatramo koliko se govori o lezbijkama, a koliko o gej muškarcima, **muška homoseksualnost je neusporedivo zastupljenija** – u 28% članaka, dok žensku homoseksualnost nalazimo u samo 6% članaka. Uzrok ovome je zasigurno i jak patrijarhat u hrvatskom društvu te opresija ženske seksualnosti; gdje je lezbijska seksualnost potpuno zanemarena. S ovim je u skladu i podatak da kada se govori o ženskoj istospolnoj orijentaciji, ona je najviše tematizirana u zabavnom kontekstu (60%), dok se muška, osim u zabavnom (26%) smješta i u "ozbiljniji" kontekst politike (26%).
- **Biseksualnost** se vrlo rijetko spominje (svega 8 članaka).

•Transrodnost/transeksualnost i Queer su gotovo neprimjetni

- O transrodnosti i transeksualnosti se gotovo ne govori, odnosno nailazimo na sveukupno 6% članaka. To su uglavnom članci vezani uz Gay pride (Paradu ponosa) održan 2004.g., a koji je poseban fokus imao na transrodnosti. Osim ovih, članci koji se bave trans pitanjima, najviše govore o transvestitima i transeksualnosti, sasvim na liniji **senzacionalizma**. **Transrodnost je potpuno nezastupljena**.
- **Queer** tematika se također **ne spominje**. Nalazimo je u svega 3 članka, gdje se spominje jednom riječju.

• Interseksualnosti i interspolnih osoba nema u medijima

Interseksualnost se spominje samo u jednom članku i to kao navod razgovora s LGBT aktivistkinjom.

• **LGBT** termin se koristi u samo 7% članaka, i to u člancima koji izvještavaju o aktivizmu LGBT udruga u Hrvatskoj.

Mediji i dalje najviše govore o homoseksualnosti i osobama istospolne orijentacije, a ne o sveukupnoj zajednici seksualnih i rodni manjina. Ovime se u medijima konstantno podržava binarnost heteroseksualnost – homoseksualnost. Kad govorimo o LGBT zajednici, govorimo o lezbijkama, gej muškarcima, biseksualnim, transrodnim i transeksualnim osobama.

TEMA...

- Tema je u većini članaka prisutna kao **glavna** (57%), te je najviše nalazimo u rubrikama politike (31%) i zabave (25%).
- Ako promatramo žanr, uglavnom su to vijesti (42%).

LGBT tematika je u hrvatskim medijima prisutna kroz izvještavanje o događajima (Gay Pride, Kampanje za prava LGBT osoba, uvođenje antidiskriminacijskih mjera u zakone) ili je vezana za zabavu. Tema se ne pojavljuje ili je vrlo rijetka u nekom drugom kontekstu: društvo, zdravlje, kultura i sl.

– Zanimljivo je da temu sve više nalazimo u **intervjuima** (14%). S jedne strane, ova tematika je aktualna i trenutno, svaka javna osoba u hrvatskom društvu, mora biti spremna iznijeti svoje mišljenje o istospolnoj orijentaciji. S druge strane, homoseksualnost je nešto intrigantno, rijetka neobična pojava, koja će intervju učiniti "pikantnijim" i zanimljivijim za čitateljstvo.

– Podjednako se obrađuju domaća (53%) i strana (47%) zbivanja.

– Kad promatramo veličinu teksta, **64 % članaka je manje veličine** (do jedne kartice).

NAČIN...

– Prevladava **neutralan** način pisanja (73%) čime se nastavlja trend prošlogodišnjeg praćenja.

– **Samo 10% članaka afirmativno** prilaze LGBT tematici, ukazuju na diskriminaciju lezbijki i gej muškaraca kako na društvenom, tako i na legislativnom području.

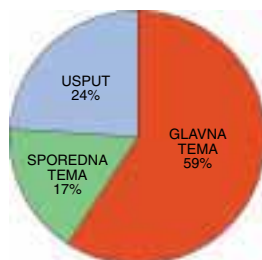
- **Nasuprot ovome, u 7% članaka nalazimo otvoren govor mržnje**, širenje netolerancije prema osobama istospolne orijentacije, te diskriminaciju. Ovi članci su uglavnom autorski komentari.

– S ovim je povezan i podatak da u 12% članaka, **naslov ima negativnu konotaciju**.

Šutnja medija o homoseksualnosti se, u odnosu na 2001.g., smanjila, te su stavovi novinara/ki izgrađeniji. Iako nalazimo bolju upoznatost medija s LGBT tematikom, ona je još uvijek nedovoljna. Očita je neinformiranost i površnost; podržana nedovoljnim poznavanjem samih termina. LGBT prava nisu tretirana kao ljudska prava. Mediji se, u pristupanju ovoj tematici, većinom fokusiraju na senzacionalizam, "društvenu pojavu" ili na aspekt seksualnosti.

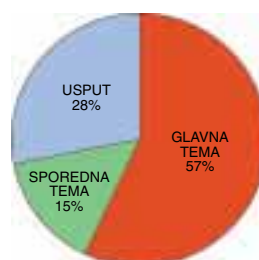
Usporedni grafikoni istraživanja medija 2003.g. i 2004.g.

2003.

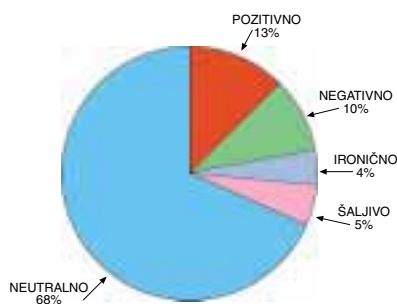

TEMA

2004.

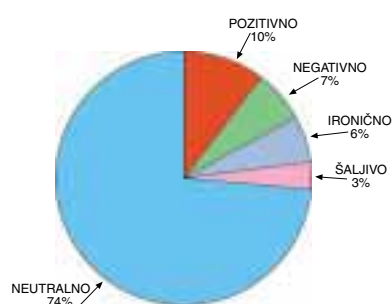

2003.

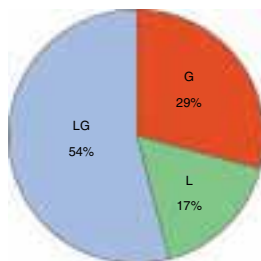
NAČIN

2004.

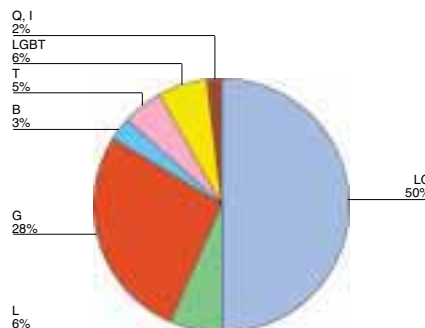

2003. **HOMOSEKSUALNOST**

(LG/L/G)

2004. **LGBTIQ**

Objašnjenje kratica:

LG – istospolna orijentacija (uključuje i mušku i žensku homoseksualnost)

L - lezbijke

G - gej muškarci

B - biseksualnost

T - transrodnost, transeksualnost

I - interseksualnost

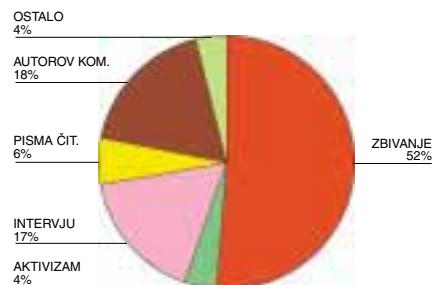
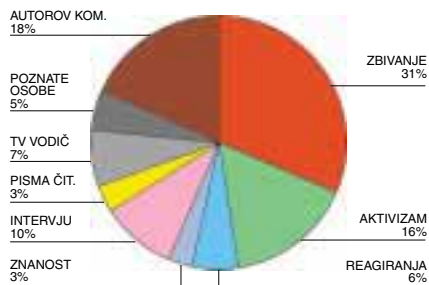
Q – queer

LGBT – praćenje korištenja ovog termina u medijima

2001

SDRŽAJ

2003

LGBTIQ LJUDSKA PRAVA I MEDIJI

Snježana Matejčić
novinarica

Zašto mediji "štede" prostor kada je riječ o ljudskim pravima lezbijki, gej muškaraca, biseksualnih, transeksualnih, interseksualnih i queer osoba? Dio odgovora dobili bismo odgovaranjem na pitanje zašto tema ljudskih prava u hrvatskim medijima ima mjesto u zapečku, kao uostalom i nevladine udruge koje se jedine javno i vidljivo bave ljudskim pravima. Zašto novinarima nisu zanimljivi, zašto od njih zaziru? Kao novinarka, pokušavam naći opravdanje za kolege, odnosno za profesiju, ali ne radi se o opravdanju, nego o osobnoj procjeni stanja na temelju novinarskog, aktivističkog i iskustva iz niza medijskih radionica za kolege i kolegice iz nevladinog sektora. Pada mi na pamet prvi predsjednik neovisne Hrvatske koji je nevladine udruge optužio da su se "prodale za Judine škuđe", prokazao kao narodne izdajice.

U vrijeme kada je Tuđman pokušao otvoriti lov na neistomišljenike, u Hrvatskoj je trajao rat, a mnogi su se iz vlastite komocije priklonili većini, kako bi živjeli spokojnije. Trebalo se svrstati! Privatno, a bogme i grupno, profesionalno. U tom svrstavanju ništa što nije bilo sasvim komforno, poznato i sigurno mnogima nije bio dobar izbor. A tako je ostalo do danas. Ljudska prava su u medijskom zapečku, jer mediji, novinari, urednici, vlasnici medija to područje doživljavaju kliskim: neka bi ljudska prava lako poštovali, druga zadiru u njihovu ugodu, komociju, tradicionalno poimanje svijeta. Feministice su "dlakave", "vještice", "muškarače", "lezbače", LGBTIQ osobe su "bolesni", "nastrani" ljudi. Od većine prihvaćeni "moralni autoriteti" odašilju takvu poruku, a politika se niti ne trudi poljuljati te stavove. U takvoj klimi rijetki su hrabri pojedinci spremni pomicati granice. A kada je riječ o medijima, valja biti svjestan još jedne otežavajuće okolnosti: čak i dnevne novine koje pretendiraju biti ozbiljne, ne mogu se oteći žutilu, jer žuto se prodaje, a novine koje se prodaju imaju i veće oglašavačko

tržište, dakle mogućnost veće zarade. Provaliti da je neki glumac/glumica, pjevač/pjevačica sumnjivih spolnih preferenci prava je žuta novinarska poslastica. Pri tome će viđeni muškarčine s jedne i ugledne dame s druge strane, gadljivo komentirati nečiji privatni život, a dobar dio čitalaca složiti će se s njima, jer se to od njih očekuje, a i priča je daleko od njih. Lako je nasmejati se posprudno tamo nekom licu s TV ekrana, sve dok priča ne dođe u tvoje dvorište.

Ljudi ne žele čuti ili čitati ni o čemu što remeti njihov mir, potresa pojedinačne ili kolektivnu predodžbu svijeta ograđenog stereotipima i prividima, a mediji su dobrim dijelom i sredstvo za održavanje toga privida, k tome još i u rukama moćnika (financijskih, političkih, "moralnih"). "Različito nije ni lijepo, niti dobro" – to je tvrdnja koju se mnogi ne usude reći javno, ali tako misle. Da to nije točno, svijet bi izgledao drugačije. Svaki medij podržava dio predodžbe užeg ili šireg svijeta. Dotakne li jednog novinara ili urednika ili vlasnika medija neka priča sasvim osobno, može se dogoditi da dio različitosti postane njegov osobni dio istosti, pa se onda i slika svijeta koji taj medij prenosi može dijelom promijeniti. Ključna je riječ "može". Što znači da ne mora. Može biti i sasvim suprotno.

LGBTIQ prava su ljudska prava. I ženska prava su ljudska prava. I prava Roma su ljudska prava. Ali, uvjeri ti svijet da je to tako i da bi se tako trebalo i ponašati! Pripadaš manjini? Svaki udisaj moraš izboriti i ne računaj da će ti ga itko olakšati, jer ćeš prije stići do cilja. Mediji ne pomiču granice. Slikom i riječju uglavnom im učvršćuju temelje. Zašto? Jer je tako lakše, jer se to od njih očekuje. Mediji onemogućuju jasan pogled na svijet, jer vam pred oči stavljaju naočale različitih boja. Otkriti koje od njih najmanje zamagljuju pojedini dio slike i kroz njih pričati priču jedini je način ispravljanja distorzije, odnosno jedini put da neka manjinska društvena grupa ispriča stvarnu priču o sebi. A posao nije lagan i, koliko mi je poznato, nigdje u svijetu nije do kraja obavljen. Ali, nitko hrabar nije odustao.

ŠTO I KAKO GOVORE MEDIJI?

Č

Clanci koje donosimo primjeri su netolerancije, vrijeđanja, osnaživanja postojećih predrasuda u društvu prema LGBT osobama, diskriminacije i javnog govora mržnje. Odražavajući homo/bi/transfobiju, ovakvi tekstovi služe kao plodno tlo nastavljanju fizičkog i/ili verbalnog nasilja prema LGBT osobama. U njima se LGBT osobe naziva protuprirodnima, perverzima, i/ili bolesnima, a homoseksualnost je perverzija, poremećaj i/ili grijeh.

Također, ovakvi tekstovi sadrže neutemeljene navode koji potiču predrasude i održavaju postojeće stereotipe prema LGBT osobama.

Sadržaj ovakvih tekstova upućuje na:

- neznanje/neinformiranost iz područja ljudske seksualnosti i identiteta
- nepoznavanje ili krivi pristup rodnom identitetu i/ili njegovom izražavanju
- općenito neupoznatost s LGBTIQ tematikom
- nepoznavanje terminologije kad se govori o LGBT zajednici
- nedovoljno prepoznavanje LGBT prava kao ljudskih prava

Izdvojile smo neke od negativnih članaka. Članci su popraćeni tekstovima bitnim za razumijevanje LGBT tematike/zajednice, a osobito važnim kod medijskog izvještavanja

SEKSUALNOST/SEKSUALNE ORIJENTACIJE/ RODNI IDENTITET I IZRAŽAVANJE

Slobodna Dalmacija, SODOMA I GOMORA,

autor Ivan Ugrin,
30. srpnja 2003.

Najnovija odluka Vrhovnog suda Floride, po kojoj svaka maloljetnica može sama, bez pitanja, znanja i odobrenja roditelja izvršiti abortus u legalnoj medicinskoj ustanovi, početak je procesa koji bi mogao do kraja demontirati tisućljetni ljudski poredak utemeljen na Deset Božjih zapovijedi, odnosno prirodnom redu i naravnom zakonu, usađenom u čovjekovoj savjesti. Naime, ono što su nakon dugogodišnje bjesomučne medijske i svake ostale kampanje homoseksualci diljem svijeta (nedavno i u Hrvatskoj) uspjeli ostvariti, a to je legalizacija svojih istospolnih protuprirodnih i nenaravnih veza, to sada, nakon floridskog presedana, na mala vrata spremaju postići oni među nama koji imaju izopačene sklonosti prema maloljetnim djevojčicama i dječacima, konkretno perverzncijaci koje od milja nazivamo pedofilima.

Budimo realni, jedino na taj način može se iščitati pozadina sramotne odluke najuglednijih sudaca Floride koji, kako piše naša suradnica Biljana Wilson, pod pritiskom zagovornika "slobode osobnosti i prava na privatnost bez granica u svojim ludostima", odlučuju da se dvanaestogodišnja djevojčica može, ako ostane trudna, sama odlučiti na pobačaj. Može, dakle, imati seks s drugim tinejdžerom, ili biti žrtva incesta, ili biti žrtva seksualnog manijaka, i u svakom slučaju

trudnoće roditelji ne trebaju o tome ništa znati, a počinitelj mogućeg seksualnog nasrtaja na maloljetnicu ostaje nepoznat i nekažnjen. Za pedofile, tako, Florida postaje obećana zemlja u kojoj, da stvari budu žalosnije, maloljetnik, ako hoće probušiti uši ili tetovirati rame, mora donijeti pismenu suglasnost roditelja. Navikli smo se već svih ovih godina kako homoseksualci na svojim gay paradama kukaju kako cijeli svijet ne razumije njihove seksualne sklonosti, iz njihovih redova regrutiraju se malo-pomalo moćni pojedinci, među njima i političari. Na posljednjoj paradi održanoj u Londonu i skupina policajaca u uniformama je demonstrirala privrženost homoseksualnom pokretu, izjavljujući kako je "dobro da homoseksualci napokon izlaze iz podzemlja gdje su godinama prisiljeni biti."

Ako gay populacija izlazi iz podzemlja, onda će, zacijelo nakon odluke Vrhovnog suda Floride, pedofili na mala vrata početi izvirivati iz svojih mišjih rupa, a primjer kojim je krenula jedna od američkih država ubrzo će se proširiti ovim globalnim selom, zvanim Zemlja. A ako je nekada u biblijskim vremenima samo Sodoma i Gomora bila primjer seksualnog razvrata, života koji nije mario za prirodni red i naravni zakon, danas bi se ovakvim trendom moglo dogoditi da se na širem zemaljskom obzorju jedva nađe deset pravednika koji mare za Boga i Deset zapovijedi. Jasno, ovo je samo simbolika, no tko imalo ozbiljnije razmišlja, ne može se oteti dojmu kako čovječanstvo sve dublje tone u glib vlastite razuzdanosti.

**Slobodna Dalmacija,
CESTA SVE DO INCESTA
(VRHOVNI SUD SAD-A UKINUO
STOGODIŠNJI "ZAKON O
SODOMIJI" U DRŽAVI TEKSAS,**

autorica Biljana Wilson

Također, u Slobodnoj Dalmaciji, često se negativan stav primjećivao u izvještavanju Biljane Wilson, dopisnice iz Chicaga, u prilogu Globus. U članku Cesta sve do incesta (Vrhovni sud SAD-a ukinuo stogodišnji 'zakon o sodomiji' u državi Teksas) autorica kaže: "...Sada kad je 9 najmlađih sudaca Amerike odlučilo da je 'sodomija u redu', homoseksualci cijele zemlje su službeno izborili pobjedu o kakvoj su mogli samo sanjati... Sada, ako je seks normalan, ako je brak 'njega i njega' normalan, onda i usvajanje djeteta (da upotpuni bračnu sreću) također treba biti normalno i zakonski priznato... To je američka demokracija kojom se ponosimo – uzvikuju ovih dana homoseksualci gdje god im se pruži prilika (a pruža im se svake minute na radiju, TV, u novinama)... Možda se homofobija autorice najjasnije uočava u njenom zaključku: '...Zakon je otvorio mogućnost još nezamislivih ponašanja i 'bračnih' zajednica i samo će praksa pokazati u kojem pravcu ide američko društvo, u raj za sviju i svakoga, ili u propast svih ljudskih vrijednosti i moralnih skrupula.'

**Gloria, LUCY LIU:
PONOVO ZALJUBLJENA
- LJEPOTICA OPASNIH
NAMJERA,
autorica Sanja Renić**

Komentari tipa: '... Je li Lucy, koja se proslavila ulogom hladne, bezobzirne i seksualno ovisne odvjetnice Ling Woo u serijalu 'Ally McBeal', doista sklonija ženama ili se u jednom trenutku razočarala u muškarce i odlučila ljubav potražiti u vlastitom dvorištu?... ' ili '... Lucy je utjehu, navodno, potražila u ženskom zagrljaju....' podržavaju pogrešan stav u društvu kako su se homoseksualne osobe razočarale u pripadnike suprotnog spola, te se zato okrenule svom spolu.

Uočljivo je nepoznavanje osnovnih pojmova koji se tiču ljudske seksualnosti. Zbog toga dolazi do iznošenja neispravnih i neutemeljenih izjava koje potiču i šire netoleranciju i mržnju prema LGBT osobama. Da bi se to izbjeglo potrebno je objasniti čitav koncept ljudske seksualnosti i pojedine termine koji se koriste unutar tog koncepta.

Seksualnost je promjenjiva i dinamična dimenzija ljudskog roda. Ostvaruje se interakcijom između pojedinaca/ki i socijalne strukture.

Našu seksualnost sačinjavaju četiri dijela: spol (biološko određenje), seksualna orijentacija (stalna emocionalna i seksualna privlačnost prema osobi određenog spola), rodni identitet (psihološki osjećaj biti muško ili žensko) i socijalna rodna uloga (niz kulturnih normi ženskog i muškog ponašanja).

Seksualna orijentacija se kod većine ljudi razvije u ranom pubertetu bez ikakvog prethodnog seksualnog iskustva.

Prepoznamo tri seksualne orijentacije: homoseksualnu, privlačnost prema osobama istog spola; heteroseksualnu, privlačnost prema osobama suprotnog spola, i/ili biseksualnu, privlačnost prema osobama oba spola.

Seksualna orijentacija postoji u kontinuumu koji se kreće od ekskluzivne homoseksualnosti do ekskluzivne heteroseksualnosti i uključuje različite oblike biseksualnosti.

Homoseksualnost je jedna od mogućih seksualnih orijentacija. Definiira se kao emocionalna, seksualna, fizička, romantična i dr. privlačnost prema osobama istog spola. Žene homoseksualne orijentacije nazivaju se lezbijke, a kad govorimo o muškarcima govorimo o gej muškarcima. Psiholozi, psihijatri i ostali stručnjaci iz područja psihologije slažu se da homoseksualnost nije bolest, mentalni poremećaj ili emocionalni problem (ovo je 1975. godine potvrdila i Američka Psihološka Asocijacija (American Psychological Association)).

Heteroseksualnost je jedna od mogućih seksualnih orijentacija. Osoba je heteroseksualna kada je privlače ili kada ima emotivne i seksualne odnose s osobom suprotnog spola. Mnogi ljudi, međutim, koji su heteroseksualni imali su jedno ili više homoseksualnih iskustava, ali njihovo predominantno ponašanje ili odabir istog je heteroseksualno, njihov identitet je heteroseksualan.

Biseksualnost je jedna od mogućih seksualnih orijentacija, potencijal osobe da osjeti emotivnu i/ili seksualnu privlačnost i da se uključi u emotivnu i/ili seksualnu vezu s ljudima oba spola. Biseksualna osoba ne mora biti podjednako privučena od strane oba spola, a stupanj privlačnosti može se mijenjati tokom vremena. Mnogi ljudi imaju seksualne odnose s ljudima oba spola, ali se ipak ne identificiraju kao biseksualni. Isto tako, drugi ljudi se uključuju u seksualne odnose samo s ljudima jednog spola, ili nemaju uopće seksualne odnose, a ipak sebe smatraju biseksualnim.

Stvaranje i konsolidacija seksualnog identiteta je proces koji traje. Svaka seksualna orijentacija može biti faza. Psiholozi smatraju da **seksualna orijentacija nije stvar svjesnog izbora**, te ne može biti promijenjena po vlastitoj želji i volji. Promjena nečije seksualne orijentacije ne sastoji se od jednostavne promjene seksualnog ponašanja. Ta bi promjena zahtijevala promjenu emocionalnih i seksualnih osjećaja osobe i ponovno izgrađivanje nečijeg koncepta o sebi i socijalnog identiteta. Jedini je izbor biti otvoren/a i iskren/a o svojoj seksualnoj orijentaciji ili se skrivati.

Samo-identifikacija osobe kao heteroseksualne, homoseksualne ili biseksualne zove se seksualni **identitet**. Može postojati kontradikcija između seksualnog identiteta i izbora seksualnog partnera. Također, neki ljudi pokazuju svoju seksualnu orijentaciju u svom ponašanju, a neki ne. Važno je samo imati slobodu izbora seksualne ili emotivne veze, koja je ispravna za ljude koji su u nju uključeni, bez obzira na njihovu seksualnu orijentaciju.

Seksualna orijentacija je moderan koncept. Termin 'homoseksualan', na primjer, nije bio poznat u antikinim vremenima i prvi je put upotrijebljen u privatnom dopisivanju Karoly Kertbeny 1868. Prvi put se pojavio u javnosti u pamfletu izdanom 1869., u kojem se protivilo širenju pruzijskog Zakona protiv sodomije na sve germanske konfederacije. Termin 'heteroseksualan' je još novijeg nastanka.

Porijeklo seksualne orijentacije nije sa sigurnošću utvrđeno. Ako trenutno postoji konsenzus među znanstvenicima, on je da seksualna orijentacije proizlazi iz genetike i urođenog hormonalnog stanja, te, moguće, životnog iskustva ranog djetinjstva. Dok se seksualna orijentacija obično manifestira u toku puberteta, zajedno s prvim seksualnim osjećajima, neki su svjesni svoje seksualne orijentacije mnogo prije prvog seksualnog iskustva, često i oko svoje 3. do 5. godine.

Pretpostavka je da je oko 6% odraslih muškaraca isključivo homoseksualne orijentacije. Nešto manje žena je orijentirano prema istom spolu; od 3 do 5%. Manje istraživanja i podataka je dostupno o biseksualnosti. Oko 10% populacije čine gej osobe, lezbijke ili biseksualne osobe. Gej muškarci i lezbijke dolaze iz svih dijelova svijeta, iz svih kultura, etničkih grupa i ekonomskog statusa. Neke gej osobe odgovaraju određenim stereotipima, ali većina izgleda i ponaša se baš kao i heteroseksualna većina. Izgled i ponašanje nemaju nikakve veze sa seksualnošću osobe. Postoje i muškobanjaste žene i feminizirani muškarci koji su heteroseksualni.

Seksualnost svake osobe uključuje i njen **rodni identitet**, odnosno da li se osoba osjeća kao žena ili kao muškarac. Neke osobe imaju spolne osobine jednog spola, a psihički osjećaju da pripadaju drugom spolu. Dok je spol fizička karakteristika, rod je društveno određenje, manifestira se kroz **rodne uloge** koje nam je društvo postavilo. Osobe koje imaju biološke karakteristike jednog spola, a njihov rodni identitet i/ili izražavanje pripada drugom spolu, nazivaju se transrodne osobe. Transrodna osoba preuzima rodne značajke suprotne spolu u kojem je rođena.

Transrodne osobe koje žele promijeniti spol, one koje su u fazi promjene spola i one koje su promijenile spol nazivamo **transeksualnim osobama**. Transzicija, kao proces promjene jednog spola u drugi, ne mora uključivati sve faze (hormonalna terapija, promjena spola, medicinski zahvati i dr.). Transeksualna osoba može proći samo neku od faza (npr. hormonalnu terapiju) i osjećati se zadovoljna sa sobom, te nemati potrebu za drugim fazama transzicije. Operacija promjene spola je vrlo komplicirana i sastoji se od više faza. U prvoj fazi je važno utvrditi da li je osoba zaista transeksualna, odnosno, da li se njen rodni identitet ne slaže s njenim spolom. Drugi korak je hormonalna terapija. Treća faza je socijalizacija, tzv. "ispit pravog života", gdje osoba godinu do dvije živi kao pripadnica roda prema kojem radi transziciju. Ovaj se 'ispit' objašnjava kao potreban kako bi se provjerila sposobnost prilagodbe ulogama novog roda i izbjegli mogući kasniji problemi. Neke transeksualne osobe, čak i bez savjetovanja s doktorom, spontano ulaze u tu "transvestiti" fazu u svojim naporima da postanu žene, odnosno muškarci. Operacija je posljednji korak procesa. Nakon operacije tek započinje najteži dio za svaku transeksualnu osobu, a to je njeno integriranje u društvo. Predrasude i neinformiranost društva uvelike onemogućavaju transeksualnim osobama povratak u zajednicu u kojoj su živjele prije. Najčešće se nakon operacije moraju seliti iz svojih mjesta kako bi mogli/e ispunjenije živjeti.

Jednakopravnost i njeno ostvarivanje, podrazumijeva prepoznavanje i prihvaćanje prava na različitost. Pravo na različitost (koje tražimo za sebe i prihvaćamo kod drugih) leži u pozadini naše interakcije s drugim ljudima i društvenog

života... Razlike su one koje svijet čini bogatijim i zanimljivim, zato ih ne treba uklanjati i potiskivati, već ih treba podržavati.

Iako većina homoseksualnih osoba živi uspješne, sretno živote, neke homoseksualne, biseksualne osobe mogu željeti promijeniti svoju seksualnu orijentaciju kroz terapiju, nekada pod pritiskom utjecaja članova obitelji ili religioznih grupa. Stvarnost je da homoseksualnost nije bolest. Ne zahtjeva liječenje i nije promjenjiva. Svi pokušaji da homoseksualne osobe postanu heteroseksualne propadaju.

Neki terapeuti koji se bave ovakvom terapijom izvještavaju da su promijenili seksualnu orijentaciju svojih klijenata (iz homoseksualne u heteroseksualnu). Detaljna analiza ovih izvještaja pokazala je lošu dokumentaciju i prekratko razdoblje praćenja osobe nakon terapije, te su to samo neki od faktora koji uzrokuju sumnju u ove terapije.

1990., Američko Udruženje Psihologa je iznijelo da znanstveni dokazi ne pokazuju da konverzijska terapija djeluje, te da može uzrokovati više zla nego dobrog. Dok neki psihološki radnici pokušavaju konverziju seksualne orijentacije, ostali preispituju etičnost pokušavanja promjene obilježja koje nije poremećaj i koje je izrazito važno za identitet osobe.

HOMOSEKSUALNOST NIJE BOLEST POKUŠAJI LIJEČENJA SU BEZUSPJEŠNI

Psiholozi, psihijatri i ostali stručnjaci psihologije slažu se da homoseksualnost nije bolest, mentalni poremećaj ili emocionalni problem. Više od 35 godina objektivnog, planiranog znanstvenog istraživanja pokazalo je da homoseksualnost nije povezana s mentalnim poremećajem i emocionalnim ili socijalnim problemom.

Homoseksualnost je nekada smatrana mentalnom bolešću zbog toga što su stručnjaci s područja psihologije imali pristrane informacije. U prošlosti, istraživanja su uključivala samo lezbijke, gej muškarce i biseksualne osobe koje su bile uključene u neke terapije (najčešće u mentalnim institucijama), te su se tako stvarali pristrani rezultati. Kada su znanstvenici proučili podatke osoba koje nisu bile na terapiji, brzo je odbačena ideja da je homoseksualnost mentalna bolest.

1973. Američko Udruženje Psihijatara potvrdilo je važnost novih, bolje osmišljenih istraživanja i uklonilo homoseksualnost iz priručnika koji sadrži popis mentalnih i emocionalnih poremećaja. Dvije godine kasnije, Američko Udruženje Psihologa rezolucijom je podržalo tu odluku. Preko više od 25 godina oba Udruženja inzistiraju da svi psiholozi i psihijatri pomognu ukloniti stigmatu mentalne bolesti koju neki ljudi još uvijek povezuju s homoseksualnom orijentacijom. Također, Američko Medicinsko Udruženje poziva na nepristrano priznavanje seksualnih orijentacija.

Lezbijke i gej muškarci koji traže terapiju ne žele nužno promijeniti svoju seksualnu orijentaciju. Lezbijke, gej muškarci i biseksualne osobe idu na terapiju zbog istih razloga i životnih pitanja zbog kojeg idu i heteroseksualne osobe. Isto tako, mogu tražiti pomoć kod otkrivanja svoje seksualne orijentacije (coming out-a) ili kako bi se lakše nosili s predrasudama, diskriminacijom i nasiljem prisutnima u društvu.

Katolički spolni moral u obrani dostojanstva čovjeka (3)

Biolško potpuno razvijeni spolni instinkt automatski se upravlja na drugi spol

U filozofsko-krišćanskom gledanju dobiva apolnost čovjeka potpuno drugo mjesto i drugu vrijednost u životu čovjeka nego u polju spomenutoj prirodoslovnjoj teoriji spolnosti nego u teoriji koja tvrdi da spolna razlika između čovjeka muškarca i čovjeka žene nemaju svoj izvor i uzrok u različitoj spolnosti nego u društvenoj i kulturnoj uvjetovanosti, koje su nametnute od društva i čega se dođu osloboditi ili promijeniti političkom emancipacijom.

Jednostrana i nepotpuna istina o čovjeku

Baš na toj teoriji počiva pokret emancipacije žene i propagiranje neograničene spolne slobode. Lako je uvidjeti da se pritom radi o teorijama koje zastupaju jednostranu i nepotpunu istinu o čovjeku i njegovoj spolnosti. Te teorije mogu ozbiljno narušiti rad ispravnoga humanog osvajanja spolnosti i time ugroziti ostvarenje dostojanstva čovjeka. To se zasađa i događa, kako nas informiraju znanstvena istraživanja. U životu današnjega čovjeka dolazi na posebna načina od izražaja prirodna ambivalentnost - podvojenost - ljudske spolnosti: ona može služiti razvoju života, ali ona može život i narušiti; ona može biti izvor usrećenja, ali i izvor patnje i poraženosti. Spolnost je stvarnost koju treba čovjek susretati sa zahvalnošću, ali i sa strahopoštovanjem; treba čijeniti, ali i štiti moralnim načelima i normama. Izgleda da se na sve to danas zaboravlja: prevlače naglašavajući individualnu slobodu u pitanjima spolnosti, jednostrano prikazujući spolnost iz perspektive potrošačke robe i uživanja.

U kakvu ulogu ako nisu povrijeđena prava drugoga. To je pitanje uloga - kaže se - a ne pitanje morala i humanosti. Neke misle da je pitanje praktičnijega spolnosti pitanje psihološkoga zdravlja kojeg nema bez neograničenoga zadovoljenja spolnog nagona. Stoga se odbacuje svaka moralna i zakonska norma u obliku zabrane na području spolnosti. I to je jedna vrsta ideologije u političkim ciljevima - promijeni čovjeka i društvo - a ne s ciljem osloboditi čovjeka istinu sa volju dobrog i sretnog života. Psihoanalitičari, psihoterapeuti, antropolozi, koji gledaju svoje poslanje u traženju cijele istine a ne u služanju nekoj ideologiji, otvoreno nazivaju ostvarivanje spolnosti bez norma i moralnih granica otrovom za unutarnji duševno-duševni razvoj čovjeka. Posljedice takvoga praktičnoga spolnosti jesu grubost i oskrnavljenje osjećajnog života, slabljenje odlučnosti, vrijdi i slobode volje, egoističnost, depresija, usamljenost, osamljenost, posumnjenje psihosomatike funkcionalnosti, konflikt s okolnom i društvenom, osjećaj praznine i besmislenosti. To nisu saznanja iz neke subjektivne teorije nego spoznaje iz dugogodišnjeg iskustva o kojima govore ljudi iz psihijatrijske i psi-

Foto: M. J. J. J. J.

u kojeg je pete milijuna godina slobod, prevlače usponom u smislu napretka. Tako može ljudskosti za spolne zahvatiti pedici - sprogosivnosti i shuma - moć? Ako se država usudi zabraniti pornografiju, odmah podiže zastavicu za industrije svoj glas u obranu ljudskih prava na slobodu mišljenja i slobodu samosostvarivanja. Za-

pravo misle na slobodu provođenja kapitala uz pomoć ljudske duševno-duševne moćnosti. No, to nije rješenje problema nego problem čovjeka koje je izgubilo vjeru u objektivnu ljudsku i moralnu vrednotu i koje radi toga dopušta sve voću i brzu dehumanizaciju ljudske spolnosti. Nečuda, u biblijsko vrijeme, čimli su ljudi ili društvo nadahnutu grotku - splešanjem oko zlatnog teleba. Danas čine ljudi, čim društvo nadahnutu grotku - splešanjem oko zlatnog teleba. Posljedice? - svi psihijatri saznanjima nepredstavljaju naših pacijenata kako žive pod jakim pritiskom propagandne te zabrane industrije i države - mnogo javnog mišljenja. To nisu posljedice da se osjećaju duševno - svijet sa spolnost kao svetu u samoj sebi, a to znači svijet u smislu dehumanizacije i depersonalizacije spolnosti. No, mi psihijatri također znamo da upravo takav pristup spolnosti oskr-

Spolnost je stvarnost koju treba čovjek susretati sa zahvalnošću, ali i sa strahopoštovanjem; koju čovjek treba čijeniti, ali i štiti moralnim načelima i normama. Izgleda da se na sve to danas zaboravlja: prevlače naglašavajući individualnu slobodu u pitanjima spolnosti, jednostrano prikazujući spolnost iz perspektive potrošačke robe i uživanja.

krvaše potrošačke robe i uživanja. I to se onda traži pomoć u odnosa - ni težnja ljubavi, naj č sigurno izgubiti svojeg osjećaj - ona spontano - one neposrednosti i iskrenosti bez kojih nema

lažljive potrošačke robe i uživanja. I to se onda traži pomoć u odnosa - ni težnja ljubavi, naj č sigurno izgubiti svojeg osjećaj - ona spontano - one neposrednosti i iskrenosti bez kojih nema

ncemadnog izražaja i funkcioniranja spolnog doživljavanja... (Viktor Frankl, Čovjek pred pitanjem smisla).

Katolički stav: spolnost je izričaj personalnosti

Već smo spomenuli da je vjehova osnaka za čovjeka to da je on osoba, tj. jedinstveno, u sebi cjelokupno i nedjeljivo (individuum), neposvojivo i neumnoživo stvoreno biće. Budući da je ljudsko tijelo konstitutivni sastavni dio osobe, mora tijelo posjedovati i sadržati bitno značenje za život svakog čovjeka, za život koji je po naravi život s drugima, koji je po naravi život sa očima prema drugome i sa razmjena s drugom. Jedinstvenije rečeno: Svaki je pojedini čovjek tijelom odnosa na primanje i davanje u odnosu prema drugom tijelomom biću, on je određen na razmjenu dobara svoga tijela a dobrihna tijela drugoga čovjeka. Ta razmjena dobara nije dakle ograničena na spolnost, i ne smije se je na nju ograničiti. U toj perspektivi vrijedi za spolnost ova načela: Budući da spolnost spada k tijelu i budući da je osoba upućivana na drugu osobu, u cilju punine zrelosti - ispunjenja života svakog čovjeka kao i života s drugima - pripada i tijelna razmjena u obliku tjelesnog izražavanja ljubavi. Tjelesno spajanje obje osobe različitog spola predstavlja vjehova: davanje i primanje, predstavlja najklesniji i najdublji oblik osobnoga susreta muškog i ženskoga bića. Ostvarenje spolne moći u tom je susretu izražaj osobnosti ako hoće biti humanu, ako hoće biti moralno. Osoba se drugu drugoj osobi s cjelokupnima sadržajem svoje spolnosti.

Individualni se

Glas koncila, dr. Josip Sobol, 5. rujna 2004

U ovom članku izrazilo je interesantan način t a b u i z i r a n j a spolnosti. Naglašavajući "spolnu slobodu", autor implicira da je spolnost pojedince društveno sintetizirana kategorija koju je dodatno zamaskirao strahopoštovanjem, moralnim načelima i normama.

Autor homoseksualnost vidi kao individualnu samovolju i to "psihopolnu regresiju", odnosno, vraćanje društva na najnižu stepenicu ljudskog razvitka. Ne poznavajući osnove zakonitosti evolucije, autor stvara zaključke o istini čovjeka na temelju kršćanskih načela, gdje izgleda da je jedino heteroseksualnost ispravan način humanog razvoja spolnosti.

Spolni promiskuitet vodi u neurozu

No ima i takvih psihosomatika za koje se nametne i time ispravnost spolnosti sastoji isključivo u doživljavanju spolnog užitka. Kod toga način i pitanje ako a kime ne igra ni-

bioterapeutske prakse. Danas ima sve više obračunika među propagatorima radikalne spolne slobode koji su uvidjeli da spolni promiskuitet vodi u neurozu i gubitak onog što se s njime najto postići: jačanje spolnog udovoljenja. Kao primjer lošeg iskustva, razočaranja radi neuspjeha i spremnosti na odricanje navodim usadni spolni reformistički pokret, raširen po cijelom svijetu pod nazivom Planned Parenthood Federation.

Civilizacija vraća na najnižu stepenicu ljudskoga razvitka

Slična kreiranja započela se unutar feminističkog pokreta. Mnogi vjeruju u istinitost uvjerenja osnivača logoterapije Viktora Frankla za kojeg je radikalno prepoznavanje spolnog života individualno - samovoljno - osobi došlo spolno - spolno retardacije - zadržavanja - ispravnoga humanog razvoja spolnosti. Mogli bismo čak tvrditi da se takvim nezadržavanjem spolnosti osnivača civilizacije vraća na najnižu stepenicu ljudskoga razvitka, dakle na stepenicu životinjskoga počeka, u predjaku ili predosobni fazi procesa razvoja čovjekove svijesti. Oči - dakle spolna regresija. Humanistički bismo radi u smislu evolucionizma, nastao od majmuna vraća se ponovo k majmuna. U tom trendu društvene svijesti ugledala se - zabava - na industrija - luma nenaspran život - na povećanje kapitala i proširenje vlastne moći nad ljudima. Naravno, industrija sve to čini sa volju zadovoljenja potreba današnjega čovjeka i konačno sa volju sveopćega napretka. I pritom bismo mogli humanistički komentirati: mnogi smatraju uspijeha čovjeka na dvo-

DISKRIMINIRAJUĆA TERMINOLOGIJA

Glas Istre, PERVERZIJA NAPRETEK, autor V. Perišić, 1. rujna 2004.

VENECIJANSKI FILMSKI FESTIVAL OPET ĆE MNOGE ŠOKIRATI

Perverzija napretek

Trudna Monica Bellucci glumi lezbijku, macho ljepotan Colin Farrell homoseksualca, a Nicole Kidman potencijalnu pedofilku. Srećom, u tri različita filma. No najviše seksualno eksplicitnih scena očekuje se od Antonioni-
niovog filma »Eros«. Naravno, sve pokriveno »umjetničkim potrebama«

Svaki filmski festival –koji drži do sebe– da bi izazvao što veću pozornost svjetskih medija »mita« imati i skandaloznih filmova na repertoaru. Dva godine pred sam početak 61. venecijanskog međunarodnog filmskog festivala (Judo, 1. - 15.) njemački podrijetlo u svijetu, urednici novina su zabrinuti. Za razliku od tani kad nisi znate kako da bacite pogled od stitnih eksplicitnih seksualnih prizora, perverzija i sličnog, ove godine, makar tako izgleda na papiru, ima samo nekoliko filmova na Mostri u kojima ima skandaloznih elemenata. Prvi od njih je »Birth« Jonathan Glazera u kojem Nicole Kidman glumi utrovanicu koja je umislila da joj se pokoji surogat inkarnira u tijelo desetogodišnjeg dječaka. U Americi se već vode beskona polimike zbog scena u kadi između Nicole i dječaka, te njihovog strastvenog poljupca. U filmu »Ona me mrzi« Spike Leea, ozbiljnog redatelja koji za ovaj film tvrdi da je »anti-Bush film«, Monica Bellucci glumi lezbijku. Monica koja je trenutno trudna nedavno je šokirala svijetku javnost golim prizanjem za naslovnicu »Vanity Fair«-a. Oni koji je brane kažu zar to uostalom već nije napravila i Demi Moore, kao i još neke glumice. Monica je inače svojedemno šokirala svjetsku javnost popluparnografskim filmom »Nepovratno« u kojem je glumila sa svojim suprugom Vincentom Casselom. Skandal je za

niše i gay uloga inače macho ljepotana Colina Farrella u filmu »Enduring Love« Rogera Mitchella. No, najviše eksplicitnih scena seksualnih odnosa u jednom filmu i naglumljena erekcija, penetracije, felacija, kumlingusa i ejakulacije običuju se u filmu »Eros« koji popisuje Michelangelo Antonioni, Steven Soderbergh i Wong Kar Wai. Naravno, sve uređno pokriveno »umjetničkim potrebama«.

v. perišić

Homoseksualnost se poistovjećuje s perverzijom i u suprotnosti je s tradicionalnim vrijednostima, odnosno heteroseksualnošću. Homoseksualnost, također ima svoju tradiciju, koja je duga koliko i ljudska povijest. Određenje pojma "tradicionalnih vrijednosti" samo ovisi o tome koliko ćemo daleko gledati, jer su u svakom razdoblju povijesti postojale druge tradicionalne vrijednosti.

**Hollywood,
PEDRO ALMODOVAR
NAJBOLJI ŠPANSKI
IZVOZNI PROIZVOD**,
autorica Irene Škorić,
22. listopada 2004.

"...Almodovar je oduvijek bio otvorenog homoseksualnog opredjeljenja, što je i vidljivo po temama njegovih filmova. U filmu Živo meso (1997), koji je afirmirao glumicu Penelope Cruz, pokušao je izaći iz svog perverznoeg svijeta uz pomoć povratka tradicionalnim vrijednostima."

Jutarnji list, 17. kolovoza 2004.

Neugodan ispad srebrne Arndt

Dok drugi sportisti u Atini pobjedu slave uzicama, skakanjem ili demijetom, njemačka biciklistica Judith Arndt svoju je sretnu medalju u ostrovoj utrci proslavila na sasvim nesčekivati način. Čim je izašla u cilj, izglednoj grozni psovki, pokazala je stlačom stoboru spema. Ona ekipa srednji prikl. Ljutu 27-godišnjakinju je izazvalo ponajviše Njemačke biciklističkog saveza prema Petri Rosner, najbolicaj ije mađeoj sprintašici na biciklu, koja nije bila nominirana za Olimpijade. Naime, Arndt i Rosner u Njemačkoj žive zajedno u lezbijčkoj vezi, tako da Arndt nije mogla preboljeti pobjedu čeraka srazu prema svojoj spjevali.

Kada se spominju lezbijki ili gej parovi, često se koriste navodni znakovi. Tako je, na primjer, u ovom članku djevojka biciklistice "djevojka". Da je J. Arndt heteroseksualne orijentacije, spominjanje njenog dečka ne bi stajalo u navodnicima. Ili, da je J. Arndt muškog spola, dakle da je biciklist, sigurno bi imala "djevojku", a ne "djevojku".

Homoseksualni parovi, su također, *normalni* parovi. Uvredljivo je koristiti termine normalan i nenormalan, već je ispravni-
je govoriti o homoseksualnim i heteroseksualnim parovima.

Šibenski list,
ŠPANJOLSKIM HOMO
PAROVIMA SVA PRAVA,
9. listopada 2004.

..."Španjolci će homoseksualce
izjednačiti s hetero parovima i
praktički im dati sva prava koja
imaju normalni parovi."

Slobodna Dalmacija, 4. kolovoza 2004.

Hrvatski list 22.7.2004

Nogometni pederi

POGRDNI IZRAZI/ UVREDLJIVA TERMINOLOGIJA

Kao i u svakom jeziku, tako se i u hrvatskom mogu naći mnogi termini koji se odnose na LGBT osobe, a iza kojih stoje podrugivanje, neznanje, nerazumijevanje i strah. Ovakvi termini nanose uvredu i bol, te se ne bi trebali koristiti, a naročito ne u javnom govoru, govoru u medijima i sl., osim ako se radi o direktnim citatima koji se odnose na osobne predrasode osobe koju se citira.

“peder”, “pederko”, “pederčina”, “guzičar”, “lezba”, “lezbača”, “homo”, “homi”, “homić”, “kraljica (teatra)”, “ona-on”, “on-ona”, “tranzic”, “tranzi”, “topli brat” i sl.

Kriterij za upotrebu ovih riječi je isti kao i u korištenju govora (riječi) mržnje za druge manjine. Umjesto da ih koriste, novinari bi trebali ove izraze označiti kao nepristojne, sramotne, ponižavajuće nazive za lezbijke, gej muškarce ili transrodne osobe.

“zastranjujuće”, “poremećeno”, “disfunkcionalno”, “bolesno”, “perverzno”, “razorno”, “uništavajuće”, “nenormalno” i sl.

Predodžba da je homoseksualnost psihološki poremećaj je odbačena još 70.-tih. Danas, ovakve riječi obično služe da prikažu lezbijke i gej muškarce manje čovječnima, mentalno bolesnima ili opasnim za društvo. Svrstavanje homoseksualnosti zajedno s pedofilijom, seksualnim iskorištavanjem djece, incestom i zoofilijom često se koristi da se sugerira kako lezbijke i gej muškarci predstavljaju prijetnju za društvo, posebice za djecu. Dokazano je da među pedofilima, zoofilima ili incestuoznim osobama nema više homoseksualnih nego heteroseksualnih osoba, a također nema direktne povezanosti između seksualne orijentacije osobe s navedenim kažnjivim djelima.

“ona-on”, “on-ona”, “tranzic”, “tranzi” i sl.

Ovi nazivi služe samo da dehumaniziraju transrodne osobe i ne bi se smjeli upotrebljavati.

Termini tipa “promjena spola”, “pred-operativno”, “post-operativno” su uvredljivi za transeksualne osobe koje su odlučile uskladiti svoj biološki spol s rodnim identitetom. Pravilan način nazivanja procesa kroz koji prolaze transeksualne osobe je tranzicija.

Modifikacija nečijeg spola nije procedura koju čini samo jedan korak. To je proces koji se odvija kroz dugi vremenski period. Koristeći termine pred- ili post-operativno sugeriramo kako osoba mora napraviti operaciju kako bi u potpunosti promijenila spol. Mnoge transeksualne osobe odlučuju se na samo neke od koraka koji dovode do promjene fizičkih karakteristika određenog spola.

Rodno izražavanje je samo dio osobnog identiteta osobe. Ne treba karakterizirati transrodne osobe kao “prijetvorne”, “muškobanjaste”, “ženskaste”, “pederaste”, “tope” i sl.

Transrodne osobe treba pitati u kojem rodu žele da ih oslovjavamo. Ako nije moguće pitati ih, treba koristiti imenice koje odgovaraju pojavi te osobe i njezinom rodnom izražavan-

ju. Isto tako, ne treba stavljati navodne znakove na imenice (“on” ili “ona”), ukazujući tako da to nije stvarni spol te osobe.

Interseksualnost je sfera rodne pripadnosti malog dijela stanovništva. Odnosi se na osobe koje su rođene s fizičkim karakteristikama oba spola. Ove se osobe kroz povijest nazivalo “hermafroditima”. Ova riječ je stigmatizirajuća i navodi na pogrešno tumačenje; često se koristi za senzacionalizaciju interspolnih osoba. Umjesto pojma hermafrodit bolje je i manje uvredljivo za samu osobu koristiti izraz interspolna osoba.

NEPRIMJERENA TERMINOLOGIJA

U novinama često nailazimo na korištenje termina “homoseksualizam” kada se govori o istospolnoj orijentaciji. Ovaj je termin pogrešan, te je njegova upotreba uvredljiva za osobe homoseksualne orijentacije budući aludira na poremećaj. Ispravan termin je homoseksualnost ili istospolna orijentacija.

Termin “homoseksualka/ac” (kao imenica ili pridjev) također nije poželjan. Pogodnije je koristiti izraz gej (kao pridjev); **gej muškarac** ili **lezbijka** (kao imenice). Naime, riječ “homoseksualka/ac” kroz medicinsku se povijest koristila od strane anti-gej aktivista, u svrhu ukazivanja kako su lezbijke i/ili gej muškarci na neki način bolesni ili psihološki nestabilni.

Termin koji se još ponekad susreće, a koji navodi ljude na krivi zaključak je “seksualna preferencija”. Izraz “seksualna preferencija” se općenito upotrebljava kako bi se istaklo da je biti lezbijka ili gej stvar nečijeg izbora, te je samim time promjenjivo, odnosno izlječivo. Umjesto njega treba se koristiti **seksualna orijentacija**.

Termin “gej životni stil” treba prepustiti mjesto individualnom životnom stilu svake gej osobe i lezbijke ponaosob. Ne postoji jedinstveni lezbij-ski ili gej životni stil, kao što ne postoji ni heteroseksualni životni stil. Izraz “**gej životni stil**” stigmatizira i omalovažava lezbijke i gej muškarce, te sugerira kako je njihova seksualna orijentacija njihov izbor.

Kada se govori o homoseksualnoj/-biseksualnoj osobi koja ne skriva svoju seksualnu orijentaciju koriste se termini “**priznata/i homoseksualka/ac**” ili “**deklarirana/i homoseksualka/ac**”. “Priznata/i” ili “deklarirana/i” sugerira, da je biti lezbijka ili gej muškarac na neki način sramotno. Termini koje LGBT osobe radije koriste je **otvoreno lezbijka** ili **otvoreno gej**, a koriste se za opisivanje onih, koji su otvoreno lezbijke ili gej muškarci.

Kada se govori o zalaganjima za ostvarenje prava LGBT osoba, možemo naići na navođenje termina “**posebna prava**”. Anti-gej ekstremisti, u svom protivljenju uvođenja antidiskriminacijskih članaka i odredbi vrlo često karakteriziraju **jednaka prava i/ili jednaku zaštitu** prava lezbijki i gej muškaraca kao “posebna prava”. To je njihov pokušaj da ojačaju opoziciju uvođenju anti-diskriminacijske legislative i odredbi koje nasilje nad osobom radi njene seksualne orijentacije svrstavaju kao zločin iz mržnje, te protiv građanskih zajednica, usvajanja djece od strane lezbijki/gej muškaraca i drugih jednakih mogućnosti, koje lezbijke i gej muškarci zaslužuju jednako kao i heteroseksualne osobe.

REAKCIJA UDRUGE LORI NA ČLANAK “PRELJUB JE VEĆI GRIJEH OD HOMOSEKSUALNOSTI”, AUTORA DARKA PAVIČIĆA

U “Jutarnjem listu” od 24. listopada 2004. godine objavljen je članak Darka Pavičića pod naslovom “Preljub je veći grijeh od homoseksualnosti”. U članku se daje prostor predstavnicima crkve i kršćanske filozofije; Don Živku Kustiću, dr. Adalbertu Rebiću, O. Bono Zvonimiru Šagi i Don Anđelku Kačunku, da iznesu popis suvremenih grijeha. Na listi od deset grijeha, čak dva se odnose na istospolnu orijentaciju(!): istospolne zajednice i homoseksualizam. Vidimo direktno vrijeđanje i diskriminaciju, širenje neistina, te podržavanje postojećih predrasuda i mržnje prema LGBT osobama, u činjenici da se homoseksualnost stavlja u isti kontekst s nacizmom i/ili terorizmom.

Kako da itko ozbiljno shvati autoritet Crkve na religiozno-duhovnom području, ako ona, u kontradikciji sa samom sobom i vrijednostima koje želi promicati, diskreditira skupinu ljudi, na osnovi ničega, osim izbora ljudi koje vole? Ova neupućenost Crkve možda i nije toliko opasna, koliko činjenica da će, u tami ispovjedaonice, kršćanin/ka gej muškarac ili lezbijka, dobiti popis grijeha, gdje će sebe naći uz nacistu i/ili teroristu.

Crkvi je jako teško priznati da griješi, upravo zato što si tako gorljivo prisvaja uvjerenje da je nepogrešiva i ima uvid u apsolutnu istinu. Međutim, postoji ipak nada da će uvidjeti svoju neupućenost, kao što su jednom već uvidjeli da se Sunce ne okreće oko Zemlje i da Zemlja nije ravna. Eto, posljednjih desetljeća pomalo uviđaju da su žene jednako vrijedne kao i muškarci i da nisu “niža bića”.

Za početak, Crkva može pripaziti na terminologiju. Riječ homoseksualizam, na kojoj Don Kustić inzistira (gotovo koliko i na masturbaciji), je pogrešan termin. Ispravan termin je istospolna orijentacija ili homoseksualnost.

Zanimljiva je i tvrdnja Živka Kustića “...no kršćani ipak drže grijehom zadovoljavanje osobom istog spola.”. Međuljudski ljubavni odnosi u svojoj sveukupnosti, kako homoseksualni tako i heteroseksualni, gledaju se isključivo kao zadovoljavanje (heteroseksualni odnos bio bi zadovoljavanje osobom suprotnog spola). Zar Crkva gleda na ljubavni čin između dvije osobe, kao na iskorištavanje druge osobe u svrhu (isključivo) vlastitog zadovoljstva? Naročito ako usput zagovara seksualni čin između osoba suprotnog spola kao osnovu za sklapanje braka. Za odnos dvije osobe istog spola, Kustić kaže: “To zapravo nije spolni odnos, nego uzajamna masturbacija, pa

istospolci ne mogu sklopiti brak, jer brak nije ustanova za uzajamno masturbiranje...”. Masturbacija i spolni odnos između dvije osobe, sasvim su različite stvari, koje Kustić ne razlikuje, da li zbog svoje nekompetentnosti ili neznanja.

Slijedi tvrdnja dr. Adalberta Rebića: “...Novi je grijeh nepoštovanje obitelji, braka, muškarca kao muškarca i žene kao žene. Neki muškarci bi htjeli biti žene, a neke žene bi htjele biti muškarci. Rađa se novi grijeh – homoseksualnost i lezbijstvo kao sasvim normalna stvar. Javno se ti nenormalni udružuju i traže od društva sva prava za sebe kao da je to sasvim normalna ljudska pojava. ...”. Niti dr. Adalbert Rebić ne pokazuje veću upoznatost s temama o kojima govori. Prozivajući nenormalnima cjelokupnu LGBT zajednicu čiji su pripadnici između ostalog i vjernici, ide protiv znanstvenih saznanja, ali i protiv vjerovanja koje čini samu osnovu kršćanstva, a odnosi se na ljubav prema bližnjem.

Ne postoje dvije jednake osobe, raznolikost je ono što održava život. Ne postoji biološka i društvena definicija žene niti muškarca, a u kojoj bi se prepoznala svaka osoba koja sebe smatra ženom, odnosno, muškarcem. Ne postoji jedna, jedinstvena seksualna orijentacija, već tri (biseksualna, homoseksualna i heteroseksualna). Naša biološka različitost uvjetuje i našu društvenu različitost, te ne smije biti uzrokom pravne nejednakosti i/ili zagovaranja mržnje prema drugima.

Iako Biblija upozorava na grijeh oholosti, sami su teolozi koji su raspravljali u ovom članku, u njenom krilu. Oholo je dati sebi (ili nekima) jedno pravo, a uskratiti ga drugima, na osnovu ničega, osim, neupućenosti.

Na listi suvremenih grijeha nalaze se redom terorizam, nacizam, korupcija, istospolne zajednice, preljub, homoseksualizam, voajerizam, pravna nesigurnost, iskorištavanje čovjeka za potrebe kapitala, jedi, pij i troši. Lista sadrži grijeha koji drugima nanose zlo ili povredu; osim dva grijeha: homoseksualnost i istospolne zajednice. Štoviše, u njihovoj je podlozi uzajamna ljubav i podržavanje. Koje to zlo drugima nanose LGBT osobe?

Nacizam je proganjao LGBT osobe. Mnogo je osoba ubijeno u nacističkim logorima, samo zato jer pripadaju jednoj od LGBT manjina, jer su lezbijke, gej muškarci, biseksualne i/ili transrodne osobe. Nažalost, to nije nešto što se više ne događa, ono traje i danas. Nad LGBT osobama vrši se svakodnevno verbalno i fizičko nasilje, koje često završava smrću. Crkva će sigurno osuditi nasilje, ali bi trebala razmisliti koliko ga, ovakvim javnim govorom, i sama podržava.

JUTARNJA PROPOVIJED

Nacisti i homoseksualci

Istaknutom homoseksualcu neki prijete da će ga premlatiti ili čak ubiti zato što je "peder". Prijete da će silom ušutkati i napokon istrijebiti sve "pedere". Teroristi zlorabe potpis davno poginulog zapovjednika

ustaških postrojbi. Neukusno, ali to bi trebalo biti znak za prepoznavanje. Bilo bi prepoznatljivije da su potpisali Hitlera. Ustaški pokret, koliko god bio prožet nacizmom, ne bi trebalo s time miješati.

Ali kršćani koji imaju svoj kritički stav prema homoseksualnosti moraju se odlučno od tih terorista ograditi, upravo ih sa svoga stajališta osuditi. Treba jasno reći da je nacizam i njime nadahnuti terorizam neizmerno veće zlo od homoseksualnosti. Homoseksualac može svoju urođenu sklonost kontrolirati i biti čovjek, a nacist je svjesno izabrao ideologiju nečovještva. Imati homose-

Živko Kustić

ksualnu sklonost nije grijeh. Čovjek joj se može opirati kao svakoj drugoj napasti. Kršćani smatraju da je grijeh toj napasti popuštati, seksualno se zadovoljavati s osobom istog spola. To, naime,

nije spolni odnos nego uzajamna masturbacija. Zato istospolci ne mogu sklopiti brak, jer brak nije ustanova za uzajamno masturbiranje. Masturbaciju kršćanska etika smatra grijehom - daleko manjim od preljuba.

Također daleko manjim od fizičkog nasilja i osobito ubojstva. No kad se takvo uzajamno istospolno mllovanje želi proglasiti brakom, to je gore od masturbiranja, to je izopačivanje braka i obitelji. Kršćani će se ustrajno zauzimati protiv ozakonjenja tzv. gay brakova, ali će se još više zauzimati za osnovna ljudska prava i dostojanstvo svake osobe bez obzira na njezinu spolnu orijentaciju.

Ova dva pojma nemaju ništa zajedničko, homoseksualnost je prirodni oblik ljudske seksualnosti, a nacizam je nasilna društvena ideologija koja zagovara mržnju i destrukciju. Kad ih uspoređuje, kao dva zla, u autorovim se izjavama nalazi diskriminacija, laž, vrijeđanje i govor mržnje prema osobama istospolne orijentacije. Gdje bi autor ovakvu svoju ideologiju stavio na svojoj ljestvici zala?

je definirano što je to masturbacija, a autorova vizija masturbacije se ne poklapa s definicijom. Ovakvi navodi samo su uvod u daljnje besmislene teze kada govori o sklapanju homoseksualnih brakova.

Treba napomenuti kako riječ "istospolac" ne postoji, a kad bi tu riječ doslovno prevodili ona bi značila "osoba koja ima isti spol" (?) Ako (Kustićev) brak podrazumijeva i temelji se na seksualnom odnosu između muškarca i žene, tada crkva mora imati jamstvo da će se takav odnos i upražnjavati, te da neće biti "uzajamne masturbacije".

PRIMJER KORIŠTENJA GOVORA MRŽNJE U NOVINAMA

Martina Ptiček

UVOD

S Srbi, Romi, lezbijke, Kinezi, muslimani, Židovi, homoseksualne osobe, transrodne osobe, interseksualne osobe, sve se ove manjinske skupine/grupe javljaju u diskursu medija kao neki Drugi (naravno, ovo nisu jedine skupine, ispričavam se pripadnicima marginaliziranih skupina koje ovdje nisam spomenula).

Što je jedna od karakteristika govora mržnje? Lingvistički gledano, govor mržnje nije kada novinar/ka napiše da mrzi špinat. Ili da mrzi ljubičastu boju. Ali kada novinar/ka napravi grupu Drugih² (npr. "Što ti ljudi zapravo hoće?", Živko Kustić, Jutarnji list, 2.7.2004.) te pronade neko zlo/nesreću koja će/je zadesiti/la sve nas zbog tih Drugih (npr., "Prezentacija homoseksualnosti povećava znatiželju, ali i potiče osjećaj bezvrijednosti života.", Ana Jurić-Šimunčić, Vjesnik, 26.7.2004.), kada na primjeru jednog okarakterizira cijelu grupu (radi se generalizacija), te širi tu paradigmu, kada ocrnjuje skupinu Drugih s pomoću ekstremnih karakteristika (npr. "Potpuno podupirem don Živka Kustića u nastojanju da homoseksualci svoja devijantna ponašanja ne bi smjeli javno manifestirati.", Zlatko Krstić, Vjesnik, 19.6.2004.), te na taj način izaziva samoizolaciju Drugih, makar samo i u percepciji ovih Prvih. Kada se Drugima negira pravo na postojanje, tada se radi o govoru mržnje.

Govor mržnje je iskaz kolektivne mržnje, iskazan od strane jednog kolektiva prema Drugim kolektivima (npr. LGBT osobama). Karakteristika govora mržnje jest da je on dvofazan: postoje osobe koje iskazuju mržnju, koja u većini slučajeva nije stvarna. Namijenjena je poticanju mržnje kod onih kojima se obraća. Tu mržnju nazivamo inducirana mržnja (nije "urođena" mržnja, već nam netko drugi kaže kako mi moramo mrziti one Druge). Sama sintagma govor mržnje je u neku ruku pogrešna, jer se ne radi o govoru mržnje, već o govoru koji producira mržnju. Kome je u interesu širiti govor mržnje? Nekome očito jest. Jer se govor mržnje svakodnevno pojavljuje u kanalima javne komunikacije. Neću obraćati pažnju na govore mržnje prema nacionalnim manjinama (ne zato jer to smatram nebitnim, već zato što je ovaj rad posvećen prvenstveno govoru mržnje prema LGBT populaciji u Hrvatskoj). Također, neću odgovoriti na pitanje kome je u interesu širiti govor mržnje, to prepuštam Vama. Pokušat ću prikazati, sa sociolingvističkog stajališta, kako se govor mržnje javlja u medijima.

ANALIZA

Moć u diskurzivnoj praksi ima ona/j koja/i kontrolira kanale javne komunikacije. U školi, to je profesor/ica, u novinama, to je novinar/ka. Kanali javne komunikacije su preduvjet za kontrolu mišljenja. Kada nam profesor/ica u školi kaže kako je 2+2=4, mi to vjerujemo. Jer on/a je taj/ta koja zna. On/a ima određeni legitimitet. Njegov/njezin posao jest da nas nauči kako je 2+2=4. Novinar/ka također ima određeni legitimitet. Njemu/njoj se vjeruje kako će nas obavijestiti o tome što se događa, kako kod kuće tako i u svijetu. Evo nekoliko primjera.

Ovo je zaista jedan lijep primjer govora mržnje u kojem se radi grupa Drugih, koji nisu poput Nas i koji nešto žele od Nas, a sve to će štetiti Nama. Ovaj je članak također i lijep primjer pozivanja na Boga, implicitno i na Bibliju, a jedan od neizrečenih argumenata jest ono što je opće poznato³ - hrvatska je katolička zemlja, što sa sobom nosi određenu ideologiju, odnosno vjerovanja, u kojima je homoseksualnost okarakterizirana kao nešto loše. Time se implicira kako ti Drugi rade protiv Boga, protiv hrvatske države i protiv Hrvata (te će zbog toga Hrvate zadesiti neka nesreća).

"Zar da istospolnu zajednicu proglašim brakom? Pa to je kao da trokut proglašim četverokutom, što ni Bog ne može. Jer je proturječno."

² Važno lingvističko sredstvo za postizanje te polarizacije jest upotreba stereotipa

Koristeći načinski prilog⁴ “proturječno”, uz pozadinski uvjet kako svi znaju da je trokut trokut, i ne može biti četverokut, jer to, “... ni Bog ne može.”, autor implicira kako homoseksualne osobe djeluju protiv Boga odnosno njegove riječi – Biblije.

Česta je i upotreba stilskih figura poput retorike, ironije⁵ i sarkazma.

“Ako bi ih vrijeđalo reknemo li im da su te sklonosti neprirodne, neredovite svakako jesu.”

Time se ne kaže eksplicitno kako je homoseksualnost loša, već se to implicira.

Koristeći svoj legitimitet, Živko Kustić prikrija činjenicu kako su homoseksualne osobe diskriminirane. Kada bi iznio činjenicu o toj diskriminaciji, da li bi ovakva koncepcija članka bila moguća? Vjerojatno ne. Jer, kao što znamo, kršćanski je Bog dobar i ne želi nikome zlo.

Predstavnici za javnost Organizacijskog odbora Zagreb Pride-a su u izjavama za javnost naglasili kako ne istupaju protiv Katoličke crkve, već protiv govora mržnje koji ona širi.

“Posljednji Gay Pride održan u Zagrebu u subotu bio je najavljen i usmjeren isključivo protiv Katoličke crkve.”

Naravno, ovo možemo, ublaženo, nazvati iskrivljenjem istine. Prvom se rečenicom jasno daje do znanja kako LGBT osobe (ponovno) rade protiv Boga, odnosno Katoličke crkve, što implicitno znači i protiv Hrvatske, koja je katolička zemlja. U ostatku teksta se iznose argumenti za tu tvrdnju - niti jedna “važnija” religija ne podržava homoseksualnost, te nam zadnjom rečenicom, koristeći prilog “stoga”, čija uloga jest zaključivanje, autor donosi/nameće zaključak:

³ Time se misli na neku opću premisu, nešto što svi mi znamo, npr. trava je zelena, te se time dobiva određena garancija

⁴ Načinski prilozici odgovaraju na pitanje: kako? kojim načinom? U ovom slučaju, prilog “proturječno” se odnosi način proglašenja istospolne zajednice brakom.

⁵ Ironija se sastoji od duplog dekodiranja koda – semantičko značenje je drugačije od onog “odmah” vidljivog

⁶ Ovdje se radi o jeziku mržnje – upotreba riječi koje već u sebi nose elemente mržnje

⁷ Pridjevi se koriste kako bi se pobliže opisala, bilo bića, bilo stvari i pojave – u ovom slučaju homoseksualizam se opisuje kao “oblik javnog nemoralu”

⁸ Glagolima se postiže dinamika, no ideologija je nešto što je trajno, odnosno, vladajućoj ideologiji bi odgovaralo da je tako

⁹ Tenor, usmjerenje – pozicija koju govornik zauzima u odnosu prema kontekstu

¹⁰ Sapir-Whorfova hipoteza

“Stoga ovako usmjeren Gay Pride ima sektaški karakter koji je obojen politički, a ne stvarnom borbom za vlastite stavove.”

Time se ocrnjuje skupina Drugih (homoseksualnih osoba) – proglašava ih se sektom, a riječ “sekta” u samom jezičnom sistemu označava nešto negativno⁶ te je stoga u redu ako se mrzi te Druge, budući da oni štete svima Nama.

“Međutim, sve se kršćanske crkve protive homoseksualizmu kao obliku javnog nemoralu”

Koristeći pridjeve⁷, autor ocrnjuje skupinu Drugih, što je jedna od karakteristika govora mržnje. Time se imenici, stvari ili pojavi određuje semantičko polje. Drugim riječima, kreira se mišljenje, te se ostavlja jako malo prostora da čitatelj stvori/kreira svoje mišljenje.

ZAKLJUČAK

Ciljevi govora mržnje su stvaranje grupe slušatelja (i potencijalnih govornika mržnje) polarizacijom između Nas i Drugih, te izazivanje osjećaja mržnje kod slušatelja. U gornjim primjerima pokušala sam ukazati na neke od sintaktičkih i semantičkih mehanizama kojima se postiže govor mržnje, “upakiran” u ironiju, sarkazam, dodjeljivanje ekstremnih karakteristika i sl.

Govor mržnje ne postoji izvan političke sfere, odnosno, iskazi mržnje, sa sociolingvističkog stajališta, smještaju se u prostor javne komunikacije, te na taj način oni pripadaju onome što se u lingvistici naziva politički diskurs. Samim time, lingvistička analiza, odnosno kritička analiza diskursa, ne može se raditi izolirano od određene ideologije, već je potrebno raditi analizu imajući u vidu tu ideologiju koja se izražava i formira u diskursu.

Mediji, koristeći velik broj imenica i pridjeva, a mali broj glagola⁸, teže zaustavljanju procesa u svrhu očuvanja ideologije, te uzimaju poziciju⁹ autoritativnog govornika, onoga koji zna i kojemu se treba (bezuovjetno) vjerovati. U samom diskursu, govornik/novinar koristi persuzivne elemente kako bi slušaoc/čitaoc uvjerio u nešto (npr. kako će sve Nas zadesiti nesreća radi Drugih), a sve to argumentira pomoću pozadinskih uvjeta, nekih općih premisa (npr. katolička crkva ne prihvaća homoseksualnost). Još jedno važno lingvističko sredstvo govora mržnje jest upotreba stereotipa, odnosno, govor mržnje ne “gradi” nove stereotipe, nego upotrebljava već postojeće, nadopunjavajući ih. A u dijelovima gdje su oni donekle pozitivni, otvara mogućnost da, pomoću određene interpretacije, postanu negativni.

Gledamo li na jezik kao društvenu instituciju, te postavimo li tada pitanje tko je “vlasnik” jezika, tko njime upravlja, nalazimo se u opasnosti da pređemo onu tanku liniju između kritičkog razmišljanja i ludila. Jer tada ćemo vidjeti da oni koji imaju moć, oni čija je ideologija trenutno vladajuća, posjeduju jezik, te određuju semantička polja riječi. A semantičko polje riječi poput lezbijka, peder, biseksualac/ka, lezba, homoseksualnost, biseksualnost, transrodnost, interseksualnost, queer, u hrvatskom je jeziku (ne samo u njemu) puno negativnih konotacija. Ako ovdje primijenimo teoriju o relativnosti jezika¹⁰ prema kojoj jezik bitno određuje čovjekov svijet, pa je spoznati univerzum strukturiran poput jezika kojim se on spoznaje, postavlja se pitanje, u kakvom mi to svijetu živimo?

TERMINOLOGIJA

LGBT

Lezbijke, gej muškarci, biseksualne osobe, transrodne osobe (uključuje i transeksualne osobe)

LEZBIJKA

Žena koju fizički, emocionalno i/ili duhovno privlače uglavnom druge žene.

GEJ

Izraz koji se koristi kada se govori o homoseksualnim osobama, pogotovo muškarcima. Termin se koristi i kada se govori o ženama homoseksualne orijentacije, uz termin lezbijke.

GEJ MUŠKARAC

Muškarac, koga fizički, emocionalno i/ili duhovno privlače uglavnom drugi muškarci.

BISEKSUALNA OSOBA

Osoba koju fizički, emocionalno i/ili duhovno privlače kako muškarci tako i žene. Biseksualne osobe ne moraju imati nikakvo seksualno iskustvo (bilo sa ženom ili muškarcem) da bi se identificirale kao biseksualne.

SPOL

Biološke karakteristike koje nas određuju kao ženu ili muškarca (kombinacije tjelesnih karakteristika koje uključuju: kromosome, hormone, unutarnje reproduktivne organe).

ROD

Društveno određene rodne uloge koje je društvo postavilo. Na primjer, ženski rod definiraju određene značajke: emocionalnost, pasivnost, nježnost; kuhanje, odgoj djece... Istovremeno društvo za muški rod veže: agresivnost, aktivnost, dominaciju, razum, fizičke poslove i sl.

Rodni identitet – Individualni osjećaj osobe kao muškarca ili žene

Rodno izražavanje – Vanjska prezentacija jednog rodnog identiteta; uobičajeno se izražava kroz "muževno" ili "ženstveno" ponašanje, odijevanje, frizuru, glas ili tjelesne karakteristike.

TRANSRODNA OSOBA

Osoba koja preuzima rodne značajke suprotne spolu u kojem je rođena (mogu biti velike razlike između spola i roda ili ih ne mora biti uopće). Transrodna osoba je svaka osoba čiji je rodni identitet i/ili rodno izražavanje drukčije od tradicionalnog, društveno definiranog.

Biološko određenje spola transrodnih osoba i njihov osobni, unutarnji osjećaj roda se ne poklapaju. Obično transrodne osobe žele da im se rodno izražavanje podudara s rodnim identitetom, radije nego njihovim spolom.

Ne žele sve transrodne osobe promijeniti spol. Ako žele, govorimo o transeksualnim osobama.

Transeksualne osobe:

- osobe koje žele i imaju namjeru promijeniti svoj spol,

- osobe koje su fizički modificirale svoje tijelo (uključuje fizičku i/ili hormonalnu terapiju i operaciju) da bi izrazile svoj rodni identitet (u tranziciji su),

- osobe koje su promijenile spol i tako žive

Tranzicija – je kompleksan proces promjene jednog spola u drugi. Tranzicija uključuje neke ili sve dijelove slijedećeg:

- promjenu imena i/ili spola na legalno dokumentiran način

- hormonalnu terapiju

- neku formu medicinskih zahvata

Operacija promjene spola – odnosi se na medicinske operativne zahvate kojima se spolne karakteristike žene mijenjaju u muške i obrnuto. Operativni zahvati čine samo jedan, mali dio tranzicije.

Poremećaj rodnog identiteta – je kategorija koja još uvijek postoji u službenom popisu psiholoških poremećaja – tzv. DSM-IV dijagnoza. Dodijeljena je transrodnim i drugim raznorodnim osobama. Dijagnoza se učestalo određuje djeci koja ne poštuju društveno očekivane norme (rodni identitet/izražavanje) oblačenja, igranja ili ponašanja. Takva djeca su često podvrgnuta intenzivnoj psihoterapiji, modifikiranju ponašanja i/ili institucionalizirana. Koristi se i termin spolna disforija.

Poremećaj rodnog identiteta se smatra uvredljivim, zato što etiketira ljude kao "poremećene".

Transrodne osobe mogu biti heteroseksualne, lezbijke, gej ili biseksualne osobe.

Pregled terminologije, usko povezane s pojmom transrodnosti, a bitne za njeno razumijevanje:

TRANSFOBIJA – je averzija, strah, mržnja i diskriminirajući odnos prema ljudima čiji su rodni identitet i/ili izražavanje drukčiji od roda koji im je dodijeljen s obzirom na njihov spol. Slučajevi transfobije su česti i rezultiraju velikom brutalnošću.

MTF – je kratica (eng. male to female – od muškarca na ženu) koja se odnosi na osobe koje su u procesu prelaska iz muškarca u ženu, često se odnosi na transeksualnu, ali ponekad na transrodnu osobu ili cross-dressera.

FTM – je kratica (eng. female to male – od žena na muškarca) koja se odnosi na osobe koje su u procesu prelaska iz žene u muškarca.

TRANS – pojam koji uključuje sve

osobe koje prelaze granice društveno uvjetovanih rodnih ili spolnih uloga.

TRANSVESTIT - osoba koja uživa u nošenju odjeće drugog roda. Ove osobe mogu biti i heteroseksualne i homoseksualne orijentacije.

CROSS-DRESSING (eng.) - povremeno oblačenje odjeće koja je tradicionalno dodijeljena suprotnom spolu (suknje, haljine i sl.). Cross-dresser žene i muškarci uobičajeno su zadovoljni s biološkim spolom i ne žele ga mijenjati. Cross-dressing je forma rodnog izražavanja i nije nužno vezan za seksualnu orijentaciju ili erotske aktivnosti. Većina cross-dressera je heteroseksualne orijentacije. ("Cross-dresser" – se ne bi trebalo koristiti kao opis osobe koja je promijenila spol ili koja to namjerava učiniti u budućnosti).

DRAG (eng.) – odijevanje koje je društveno definirano kao odijevanje drugog spola ili roda, također se odnosi na stilizirano, "prenaglašeno" predstavljanje drugog spola ili roda.

DRAG KING (eng.) – žena koja se odijeva u mušku odjeću u svrhu performansa, zabave ili osobnog ispunjenja predstavljajući vlastitu definiciju muškosti. Takvo izražavanje može biti personifikacija muškarca, kulturološko izražavanje, butch stvarnost, proširivanje identiteta ili oblik parodije. Pristojno je oslovljavati drag kinga s "on" kad je u dragu, a s "ona" kad nije u dragu. Ove osobe mogu biti i heteroseksualne i homoseksualne orijentacije.

DRAG QUEEN (eng.) – muškarac koji se odijeva u žensku odjeću radi uživanja ili performansa. Pristojno je oslovljavati drag queen s "ona" kad je u dragu, a s "on" kad nije u dragu. Ove osobe mogu biti i heteroseksualne i homoseksualne orijentacije.

BUTCH – žena s naglašenim društveno normiranim oznakama muškog roda. Ove osobe su i heteroseksualne i homoseksualne orijentacije.

INTERPOLNA OSOBA – osoba rođena s biološkim karakteristikama oba spola.

ANDROGINA OSOBA – izgledom vlastitom identifikacijom ne priklanja se ni ženskom ni muškom rodu, te se rodno izražava miješano ili neutralno.

SEKSUALNA ORIJENTACIJA

Odnosi se na emocionalnu, romantičnu, seksualnu i emotivnu privlačnost prema osobama određenog spola. Poznate su tri seksualne orijentacije: heteroseksualna, homoseksualna i biseksualna.

SPOLNI / RODNI IDENTITET I IZRAŽAVANJE

Zalažemo se na pravo izražavanja svoje seksualne orijentacije i pravo na rodni identitet i/ili njegovo izražavanje.

INTERSEKSUALNOST

Interspolne osobe su osobe rođene s biološkim/fizičkim značajkama i ženskog i muškog spola. Svake godine, na tisuće djece rađa se s neodređenim genitalijama koje kirurzi često preoblikuju bez znanja i pristanka roditelja. Najčešći zahvat je preoblikovanje genitalija u uvriježena primarna ženska spolna obilježja, što može rezultirati emocionalnim traumama i gubitkom osjeta, te nemogućnošću orgazma. O interspolnim se osobama često govori kao o transrodnim.

QUEER (eng. označava nešto što je čudno, što odstupa od norme)

Queer zahtjeva različitost, njeguje raznolikost i gradi se na pravu svake osobe da bude individua. Queer je konstantan proces osobnog kreiranja i transformacije. To je, između ostalog, ne-identitet, samokreiranje individualne seksualnosti i rodnosti. Queer se ne gleda unutar binarnosti crno-bijelo, homoseksualnost-heteroseksualnost ili žena-muškarac, već queer u odnosu na normu i zatim u odnosu na sebe same.

Queer osobe ne prihvaćaju nametnute društvene norme nego se zalažu i žive po svojim normama, kreiraju nove vizije izražavanja sebe.

HETEROSEKSUALNA OSOBA

Osoba koju fizički, emocionalno i/ili duhovno privlače uglavnom osobe suprotnog spola.

HETEROSEKSIZAM

Pristup koji kaže da je heteroseksualnost jedini legitimni oblik ljudske seksualnosti, te ignorira postojanje drugih seksualnih orijentacija, negira postojanje lezbijki, gej muškaraca i biseksualnih osoba.

HOMO/BI/TRANSFOBIJA

Društvo u kojem živimo počiva na patrijarhalnim i heteroseksualnim društveno reproduciranim normama. Jasno definirane tradicionalne rodne uloge muškaraca i žena koje iz ovog proizlaze, također određuju odnose između žene i muškarca. U ovom smislu, jedino što društvo odobrava i podržava su heteroseksualna orijentacija, kao i društveno utemeljeni rodni identiteti žena i muškaraca u odnosu na spol u kojem su te osobe rođene.

Homofobija, bifobija i transfobija predstavljaju oblik kulturnih i socijalnih predrasuda koje se, na individualnoj osnovi internalizirane, manifestiraju kao strah, averzija, diskriminirajuće ponašanje i nasilje prema osobama koje su homoseksualne ili biseksualne orijentacije, te različitog rodnog identiteta i/ili izražavanja od društveno prihvaćene seksualnosti, seksualne orijentacije i rodni uloga.

Individualna homo/bi/transfobija proizlazi iz uvjerenja da su lezbijke, gej muškarci, biseksualne, transrodne, interspolne i queer osobe bolesne i/ili nemoralne, što se manifestira kroz osjećaj straha, gađenja, mržnje prema ovim osobama. Ovo uvjerenje proizlazi iz predrasuda i stereoti-

pa koji postoje u društvu, a kojima su najčešći uzrok neinformiranost i neznanje. Institucionalizirana homo/bi/transfobija se odnosi na brojne načine kojima (javne) institucije (javna administracija, poslovni i zdravstveni sektor, vjerske zajednice i dr.) diskriminiraju ljude na temelju njihove seksualne orijentacije i/ili rodnog identiteta i izražavanja.

Kulturalna homo/bi/transfobija se odnosi na društvene norme i pravila koja nam govore da je biti heteroseksualne orijentacije jedino ispravno i/ili moralno. Institucionalizirana i kulturalna homofobija se još nazivaju i heteroseksizam.

INTERNALIZIRANA HOMO/BI/TRANSFOBIJA

Odrastanje i življenje u diskriminirajućem homo/bi/transfobičnom društvu dovodi do usvajanja negativnih stavova i predrasuda o homoseksualnosti, biseksualnosti i transrodnosti od strane samih lezbijki, gej muškaraca i biseksualnih osoba. Tada govorimo o internaliziranoj homofobiji, bifobiji i transfobiji.

ZAKONI O SODOMIJI

Izraz za različite državne zakone, koji zabranjuju specifične seksualne činove. Sodomija nije sinonim za lezbijki/gej seks, iako se ti zakoni uglavnom koriste za tužbe protiv gej muškaraca. Legalna definicija sodomije je drukčija od države do države, te se često primjenjuje za određene seksualne činove koje prakticiraju ne-gej osobe (tu se misli na analni seksualni odnos).

ZASTAVA DUGINIH BOJA

Simbol LGBT zajedništva i raznolikosti koji se upotrebljava diljem svijeta. Mnogim organizacijama je draži od ružičastog trokuta (kojeg su upotrebljavali nacisti kako bi identificirali gej muškarce tijekom holokausta) ili crnog trokuta (koji se koristio kako bi se identificiralo lezbijke, Rome/Romkinje i prostitutke).

COMING OUT / OTKRIVANJE SVOJE SEKSUALNE ORIJENTACIJE

Otkrivanje drugima svoje homo/biseksualne orijentacije. To je trenutak kada se osoba otvoreno identificira kao lezbijka, gej muškarac ili biseksualna osoba u svom osobnom i/ili profesionalnom životu.

Zašto lezbijke, gej muškarci i biseksualne osobe govore ljudima o svojoj seksualnoj orijentaciji?

Iako prihvaćaju svoju seksualnost, osobe istospolne seksualne orijentacije često to drže za sebe, znajući da društvo ne tolerira ovu različitost, već upravo suprotno, osuđuje je. Međutim, dijeljenje ovoga dijela sebe s drugima važno je za mentalno zdravlje osobe. Potvrđeno je da je proces razvoja identiteta lezbijki, gej muškaraca i biseksualnih osoba nazvan "izlazak", snažno povezan s psihološkom

prilagodbom – što je pozitivniji lezbijki, gej i biseksualni identitet, bolje je mentalno zdravlje osobe i više samopoštovanje. Pri coming out-u i produbljujemo naše odnose s ljudima oko nas i uključujemo prijateljevima koje imamo.

Za neke homo/biseksualne osobe proces progovaranja o svojoj seksualnoj orijentaciji je težak, za druge nije. Često se lezbijke, gej muškarci i biseksualne osobe osjećaju različitim, prestrašenim i samima u trenutku kada shvate da je njihova seksualna orijentacija različita od društvene norme. Ovo naročito vrijedi za osobe koje postanu svjesne svoje gej, lezbijke ili biseksualne orijentacije kao djeteta ili adolescent, što je vrlo često. Ovisno o njihovim obiteljima i okruženju u kojem žive, moguće je da će se morati boriti protiv predrasuda i dezinformacija o homoseksualnosti. Djeca i adolescenti mogu biti posebno osjetljivi na loše reakcije uslijed predrasuda i stereotipa. Isto tako, mogu se bojati odbacivanja obitelji, prijatelja, suradnika, društvenih i religijskih institucija. Nekim se gej osobama može dogoditi da izgube posao ili da budu maltretirani u školi ako njihova seksualna orijentacija postane opće poznata. Upravo zbog neprihvatanja i odbijanja, ovaj korak često prate strah i tjeskoba.

Nažalost, gej muškarci, lezbijke i biseksualne osobe su više izloženi/e fizičkim napadima i nasilju nego heteroseksualne osobe. Istraživanja provedena u Kaliforniji sredinom 1990. pokazala su da je gotovo 1/5 svih lezbijki i 1/4 svih gej muškaraca, bilo žrtvom zločina iz mržnje na osnovi njihove seksualne orijentacije. U drugom kalifornijskom istraživanju, s otprilike 500 mladih, polovica mladih muškaraca je priznala neki oblik anti – gej agresije; od verbalnog (nazivanje pogrdnim imenima) do fizičkog nasilja.

Heteroseksualne osobe otvoreno govore o svemu što prati njihov emocionalan život, o svojim partnerima/icama, o ljubavi i seksualnosti, itd. Pritom nitko ne osuđuje njihovu seksualnu orijentaciju, niti su zbog toga na bilo koji način diskriminirani. Dok istu ovu dimenziju ne ostvare i homoseksualne osobe, te dožive da njihova seksualna orijentacija više nije primarni fokus kod drugih, bit će potrebno da homoseksualne osobe javno otkrivaju svoju orijentaciju. U ovom smislu, vidi se i važnost održavanja parade ponosa (gay pride) gdje LGBT osobe, osim progovaranja o svojoj vlastitoj seksualnoj orijentaciji, javno žele ukazati na društvenu nepravdu.

“OUTIRANJE”

Čin javnog otkrivanja seksualne orijentacije neke druge osobe. Većina gej zajednice smatra ovaj čin neprihvatljivim zbog trenutne političke i društvene klime.

TRANSRODNOST

Većina ljudi u našem društvu, pojam transrodnosti i/ili transrodne osobe, automatski povezuje sa transeksualnim osobama, transvestitima i općenito ga vrlo površno razumije. Transrodnost možda nije lako shvatiti, prvenstveno zbog toga što u hrvatskom društvu ne postoji niti svijest o razlici između roda i spola, a koja čini temelj za razumijevanje transrodnosti. Ovo nerazumijevanje i neznanje, zajedno s predrasudama koje postoje u društvu, dovode do neprihvatanja i diskriminacije prema transrodnim osobama.

Razlika između roda i spola

SPOL je biološka karakteristika koja nas određuje kao ženu ili muškarca i odnosi se na biološke karakteristike, kao što su: spolni organi, hormonalni status, spolne karakteristike...

ROD je društveno, kulturalno i povijesno konstruirana definicija muškarca i žene, promjenjiv s obzirom na vrijeme i prostor.

Društvo propisuje karakteristike, djelovanje i uloge koje pripadaju određenom spolu, slijedeći pritom podjelu na žene i muškarce. Tako, na primjer, kad govorimo o rodnim ulogama (karakteristikama, načinu ponašanja, očekivanjima i sl., koje se pridaju pojedinom rodu), društvo ženski rod definira i uz njega veže emocionalnost, pasivnost, nježnost; odgoj djece, kućanske poslove i sl., dok se uz muški rod vežu aktivnost, razum, dominacija, odlučivanje, karijera, fizički poslovi, itd.

Na različitim razinama našeg izražavanja i postojanja, **kao patrijarhalni sociološko-kulturni obrazac, rod nas sve ograničava**. Društvo nas uvjetuje propisujući poželjan i prihvaćen način ponašanja. Ovisno o tome da li smo žena ili muškarac, određuje nam kako ćemo osjećati i/ili misliti, koje ćemo poslove raditi i kako ćemo se odnositi prema drugima. Na ovaj se način potiču i održavaju rodne uloge, a žene i muškarci ostaju jedine dvije poznate kategorije spola i roda koji se uvažavaju i prihvaćaju. Nadalje, ove kategorije stoje kao dvije "suprotstavljene" strane, stroge podjele na ono što je "muško" a što "žensko" i ako se ne uklapamo u ove kategorije, naše će (drukčije) ponašanje biti okarakterizirano kao nedovoljno muško ili žensko. Kada pokušamo izaći iz zadanih okvira, nailazimo na neprihvatanje i netoleranciju.

Transrodna osoba je svaka osoba čiji je rodni identitet i/ili rodno izražavanje drukčije od tradicionalnog, društveno definiranog. Transrodne osobe izlaze iz okvira roda koje im je društvo odredilo prema spolu u kojem su rođene. Često se ovaj termin koristi kao sveobuhvatni termin za različite načine iskazivanja rodnih identiteta koji su drukčiji od tradicionalno uvjetovanih uloga. Kod definiranja transrodnosti, govorimo i o transeksualnim osobama (osobe koje žele promijeniti spol, promijenile su spol ili su u procesu mijenjanja spola) i npr. transvestitima.

Društvo ignorira i diskriminira transrodne osobe, a društvena marginalizacija transrodnih osoba često rezultira nasiljem (najpoznatija je istinita priča o Brendon Teena-i prikazana u filmu Boys Don't Cry). Kažnjavanje pokušaja rodnog preokoračenja dovodi do toga da su transrodne osobe podložnije samoubojstvima, ubojstvima, otkazima, fizičkom nasilju, ismijavanju i dr. Život transrodnih osoba ograničen je u svim aspektima, a zbog toga što se njihova kompetentnost gleda kroz prizmu njihovog rodnog ili spolnog izražavanja. Također, transeksualne osobe su u društvu tretirane kao zanimljivost i/ili patologija, te ih se ismijava i izolira.

Da bi se uočila i uklonila diskriminacija i nasilje nad transrodnim osobama, potrebno je prvo prepoznati važnost rodnih uloga i implikacije njihovih ograničenja u svakodnevnom životu svake/og od nas.

Nije istina da su spol i rod nepromjenjivi.

Rodne uloge su vrlo promjenjive, a ne fiksne i dihotomične kako nam se obično predstavljaju. One se mijenjaju i različite su s obzirom na kulturu, povijesno razdoblje, ekonomske prilike, politički kontekst, itd. Promjenjivost rodnih uloga vidimo kroz stoljeća, a pogotovo zadnjih desetljeća. Žene i muškarci se pomalo oslobađaju, te proširuju razumijevanje rodnih uloga. Rodne uloge danas nisu simetrične; kod žena je puno vidljivija njihova borba za širinu rodnog izražavanja, za razliku od muškaraca koji nisu uložili jednaki napor, te žive u mnogo ograničenijem rodnom okviru.

Primjer toga je prisutnost žena u politici, poslovnom sektoru i u nekim drugim tradicionalno “muškim” područjima, iako se, nažalost, još ne može govoriti o ravnomjernoj raspodjeli moći na tim područjima. Ipak, korak je napravljen i tradicionalne rodne uloge su proširene.

Transrodnost u nama

U ne tako dalekoj prošlosti, bilo je nezamislivo da žene nose hlače. Tadašnje poimanje i kodeks rodni uloga nalagali su da muškarci nose hlače, a žene suknje. Odbijanje tih normi možemo, dakle, poimati u kontekstu transrodnosti, budući da ona upravo označava osobe koje prelaze granice konvencionalnih definicija “žene” i “muškarca”, te njihovih pripadajućih rodni uloga.

Sa samom transformacijom roda, njegovim mijenjanjem i prerastanjem, mijenja se i koncept transrodnosti, pa tako danas ne smatramo žene koje nose hlače transrodnima, jer danas takvo rodno izražavanje ulazi u prihvatljive norme rodno izražavanja. U ovom primjeru vidimo kako se poimanje rodni uloga proširilo izvan nekada zadanih okvira. Međutim, muškarce koji nose suknje još uvijek smatramo čudnima i u većini slučajeva povezujemo ih sa homoseksualnošću.

Nažalost, hrvatsko društvo još funkcionira po principu zadane binarnosti, čvrsto ukalupljenih rodni uloga i podržava ih, a svi mi koji živimo u proširenim oblicima rodno i spolno izražavanja moramo se nositi sa svakodnevnim nasiljem generiranim protiv svih vrsta različitosti.

Nerazumijevanje pojma transrodnosti jedan je od razloga što su transrodne osobe vrlo često diskriminirane čak i od strane lezbijki, gejeva muškaraca i biseksualni osoba. Pod utjecajem dihotomno shvaćanja roda i spola, pogrešno se zaključuje da transrodne osobe previše odstupaju od koncepta “normalnosti” i uklapljenosti u društvo kojoj LGB osobe uglavnom teže.

Također postoji strah, da bi se uključivanjem transrodnosti/transrodnih osoba, usporio sam proces ostvarivanja ljudskih prava za LGB zajednicu. Smatramo nužnim, da naše zalaganje za ostvarivanje ljudskih prava, uz borbu protiv diskriminacije na osnovi seksualne orijentacije, uključuje i pravo na rodni identitet i izražavanje. Borba za jednakopravnost i uklanjanje diskriminacije ne znači proces prilagođavanja društveno kreiranim obrascima, već upravo mijenjanje tog društva kako bi bilo ravnopravno prema svim pojedinkama/cima.

TRANSSEX

I vi možete osvojiti medalju!

MICHELLE DAWSON

Otkriveno se za pravedni ljudi bit će mogu vrlo brzo zamisliti i svijet sporta, a podjela na muškarci i ženama koje čine najveći dio populacije. Olimpijanci će biti još u potpunosti i različitosti. Olimpijanci će biti još u potpunosti i različitosti. Olimpijanci će biti još u potpunosti i različitosti.

U nekim slučajevima, razlika između muškarca i žene može biti toliko velika da ih teško može razlikovati. Ovo je slučaj s transseksualnim sportašima. Oni su ljudi koji su rođeni kao muškarci, ali su se kasnije preobrazili u žene. Ovo je slučaj s transseksualnim sportašima. Oni su ljudi koji su rođeni kao muškarci, ali su se kasnije preobrazili u žene.

Dvoje godišnjaka koje treba biti podržani borbenosti. Ovo je slučaj s transseksualnim sportašima. Oni su ljudi koji su rođeni kao muškarci, ali su se kasnije preobrazili u žene.

Dvoje nagradnih, atletičara sportaša transseksualna. Ovo je slučaj s transseksualnim sportašima. Oni su ljudi koji su rođeni kao muškarci, ali su se kasnije preobrazili u žene.

epol još 2004. godine. Ovo je slučaj s transseksualnim sportašima. Oni su ljudi koji su rođeni kao muškarci, ali su se kasnije preobrazili u žene.

SPORNI PRIJEPORI U POVIJESTI SPORTA

Hernafrediti, muškobanje i 'glumci'

Pan Kasulica
Povijest sporta. Ovo je slučaj s transseksualnim sportašima. Oni su ljudi koji su rođeni kao muškarci, ali su se kasnije preobrazili u žene.

U ovom slučaju, ovo je slučaj s transseksualnim sportašima. Oni su ljudi koji su rođeni kao muškarci, ali su se kasnije preobrazili u žene.

Alleg prvi seks bester
Ovo je slučaj s transseksualnim sportašima. Oni su ljudi koji su rođeni kao muškarci, ali su se kasnije preobrazili u žene.

Ovo je slučaj s transseksualnim sportašima. Oni su ljudi koji su rođeni kao muškarci, ali su se kasnije preobrazili u žene.

Ženska Superwoman
Ovo je slučaj s transseksualnim sportašima. Oni su ljudi koji su rođeni kao muškarci, ali su se kasnije preobrazili u žene.

U muške zbog bijesanja
Ovo je slučaj s transseksualnim sportašima. Oni su ljudi koji su rođeni kao muškarci, ali su se kasnije preobrazili u žene.

'Gospoda' bijemac
Ovo je slučaj s transseksualnim sportašima. Oni su ljudi koji su rođeni kao muškarci, ali su se kasnije preobrazili u žene.

Siv IV Acher?
Ovo je slučaj s transseksualnim sportašima. Oni su ljudi koji su rođeni kao muškarci, ali su se kasnije preobrazili u žene.

Skijaški postalo - žena
Ovo je slučaj s transseksualnim sportašima. Oni su ljudi koji su rođeni kao muškarci, ali su se kasnije preobrazili u žene.

Za kraj...i za početak...

Queer teorija se zasniva na teorijama filozofa i filozofkinja u kojima analiziraju i promišljaju društveno normativni sistem, identitete i društvo. Tako su doprinos queer teoriji dale i osobe koje su same bile homo/bi/transfobične. Kada se queer teorija rađa kao koncept, dolazi na fakultete u sklopu kolegija rodnih i queer studija. Posvećuje se veća pažnja pitanjima seksualnosti i rodne pripadnosti. Počinju se održavati konferencije, organiziraju se izložbe, te queer polako ulazi i u pop kulturu. Queer teorija je usko povezana s aktivizmom. On je doveo do nje, a ona ga opet iznova stvara i nastavlja. Queer pokret ima multi-kulturalno obilježje i povezuje teoriju sa svim segmentima koji nas sačinjavaju: rasa, religija, seksualna orijentacija, rodni identitet i izražavanje, kultura, itd. Ta se raznolikost queer teorija još naziva i criss cross obilježjem.

Queer je konstantan proces osobnog kreiranja i transformacije. To je, između ostalog, ne-identitet, "samokreiranje" individualne seksualnosti i rodnosti. Queer se ne gleda unutar binarnosti crno-bijelo, homoseksualnost-heteroseksualnost ili žena-muškarac, već queer naspram norme i zatim naspram same sebe. Queer teorije moraju biti konstantno nadograđivane kao Queer. Glavna karakteristika Queer teorija je da se sve uvijek može dekonstruirati, nadograđivati, prelaziti i nanovo kreirati. Queer zahtjeva različitost, njeguje raznolikost i gradi se na pravu svake osobe da bude individua.

Pokret za prava LGBT osoba...

Pokret za prava homoseksualnih osoba formalno je započeo nemirima u Stonewall baru u New York-u, 28. lipnja 1969., iako su bitne inicijative/aktivnosti postojale i prije toga (npr. organizacije Mattachine društvo i Daughters of Bilitis, osnovane u Kaliforniji tijekom 1950-ih, započele s izdavanjem knjiga). 1971.g. Nacionalna organizacija za žene NOW (National Organization for Women), uvodi u svoje ciljeve i zalaganje za prava lezbijki. Općenito, ženske organizacije staju uz LGBT zajednicu.

1980-tih započinje epidemija AIDS-a. Virus se tada nazivao GRID (Virus imunodeficijencije vezan za gej osobe), ali mu je 1981.g. ime promijenjeno u HIV, odnosno AIDS. Tadašnji predsjednik SAD-a, Ronald Reagan, nije činio ništa dok se AIDS (naročito) širio u gej krugovima. Uvidjevši inertnost državnih vrhova, počinju se okupljati aktivisti i aktivistkinje, stvaraju se organizacije te se osnažuje politički LGBT aktivizam i identiteti. Formiraju se organizacije kao što su ACT UP i QUEER NATION (1990.) koje okupljaju mlade osobe, uglavnom studente i studentice spremne na radikalne promjene. Ovaj aktivizam se započinje širiti, te dolazi i do akademskih krugova.

Upravo tada se mijenja konotacija riječi queer i nastaje koncept queer-a koji u sebi nosi pozitivno gledanje na različitosti.

Indijanci vjeruju u postojanje dva duha u jednom tijelu ("two spirit")...

Crkva prva navodi da je fizički kontakt između dvije osobe istog spola blud, zločin protiv "prirode". Pritom, Crkva pravi svoju definiciju prirode, gdje je zločin protiv prirode u biti bio zločin protiv crkve, te je stoljećima LGBT osobe podvrgavala mučenjima i ubijala ih, osobito u srednjem vijeku.

U 16. st. je zabilježen dolazak Europljana na druge kontinente i ubijanje tzv. osoba s "dvije duše", odnosno transrodnih osoba. Europljani su, vođeni religijom, sankcionirali različitost i u društvima u kojima je to bilo prihvaćeno, te gdje su te osobe bile cijenjene.

U vrijeme kad nije postojao LGBT pokret, postojala je definicija (i misterija) homoseksualnosti i transrodnosti koja ih je opisivala kao nešto neprirodno i nenormalno. Vladao je veoma jak crkveni, državni i društveni lobby koji je tada sankcionirao, kažnjavao i ugnjetavao sve one osobe koje su istupale iz heteronormativnog sistema identiteta i izražavanja.

S vremenom, pitanje homoseksualne i biseksualne orijentacije i odstupanja od tradicionalnih definicija roda, postaje tema raznih istraživanja u sklopu društvenih nauka... Tako se npr., ta pitanja obrađuju u Njemačkoj na Institutu za seksologiju (1919. - 1933.), zajedno s pitanjima prava žena i seksualnosti. 1940.-tih, u SAD izlazi Kinseyeva studija koja govori da u svijetu postoji od 4 do 10 % osoba koje su prakticirale seks s osobama istog spola.

Pojam Queer pronađen je u samo 3 članka, u kojima se spominje samo jednom riječju.

Kontekst...

upravo na opipljivim i vidljivim karakteristikama, odnosno razlikama između ljudi (boja kože, spol, religija), te nastaju zbog opresija i diskriminacije koje su, na osnovi ovoga, postojale. LGBT pokret nastaje na osnovi feminističkog i afro-američkog pokreta.

Heteroseksualnost se, prema interpretaciji i ideologiji crkve/države, određivala kao jedina "ispravna", "prirodna" i "normalna" orijentacija. Podjela na heteroseksualnost i homoseksualnost u sklopu binarnog sistema (J. Derrida), stavlja dvije suprotnosti u odnos, u kojem jedna predstavlja prirodnu, zdravu, poželjnu i društveno prihvaćenu, ako ne i zahtijevanu karakteristiku (heteroseksualnost), a druga je ona neprirodna, bolesna, loša, negativna i neprihvaćena (homoseksualnost). U tom smislu, heteroseksualnost nije definirana sama po sebi (ono što jeste), već i u suprotnosti od različitog (ono što nije). Gledajući podjelu prema spolu i rodne uloge koje su dodijeljene pripadnicima/cama određenog spola, muško je superiorno i moćno, a žensko je slabije i inferiorno. Ova podjela se može vidjeti i u razvoju jezika. Jezici većine ljudi u svijetu su gotovo isključivo prilagođeni muškarcima, odnosno govoru u muškom rodu. Mnogo je termina, izraza i naziva za koje ne postoje ženske inačice, dok istovremeno muški rod - "podrazumijeva" ženski rod i ženski govor.

Identitet...

Ako se prihvati ideja da je identitet kreirana tvorevina koju gradimo ravnajući se prema očekivanjima, zahtjevima i normama društva u kojem živimo, biti queer u ovom kontekstu znači ne pristajati na "samorazumljivo" slijedenje društvenih pravila, već propitivati i/ili odbijati uvjetovanosti tradicije i življenja, na način konstantnog kreiranja i transformacije vlastitog identiteta.

Ljudska bića internaliziraju društvene norme i vrijednosti i time postaju ono što jesu (J. Lacan; M. Foucault). Ovo potom reproduciramo na druge, te na taj način reproduciramo društvo i društveni normativni sistem. Queer teorije polaze od činjenice da identitet nije fiksna, niti statična, već promjenjiva, fluidna i konstantno izvan ili nasuprot normi.

U pozadini...

U Staroj Grčkoj nije postojao socijalni statusni ili politički identitet homoseksualnih osoba. Homoseksualnost je bila aktivnost, nešto što osoba radi, a ne ono što ona jeste. Različitost rodni/spolnih i seksualnih identiteta je bila prihvaćena i u drugim društvima i kulturama, do dolaska crkve. Mnoge nezapadnjačke kulture vrednuju i poštuju spolnu i rodnu raznolikost, na primjer, Navajo

Zbog potlačenosti i nejednakosti koju stvara binarni sistem, javlja se opresija, kod koje pojam queer, budući da označava onu "slabiju" polovicu binarnosti, nosi negativnu konotaciju, jer je konstantno suprotnost onog što je definirano kao prirodno, zdravo, dobro, ispravno, i/ili jače. Rasa, spol, religija, nacionalnost i slično, su odlike koje su, kad govorimo o identitetu, nešto opipljivo i vidljivo. Seksualnost, želje i fantazije nemaju uvijek opipljive niti fizičke komponente. One su nešto apstraktno i fluidno i manje su uočljive nego individualne fizičke razlike koje tvore naše identitete.

Prvi politički pokreti, vezano uz identitet, bazirali su se

Jutarnji list, 16. srpnja 2004.

Termin...

Riječ Queer je indoeuropskog porijekla i označava nešto što ide preko, što je čudno, "nenormalno", "nastrano", što odstupa od norme. Termin je imao negativnu konotaciju, a vezao se prvenstveno uz istospolnu orijentaciju, te se koristio i za transrodne osobe. Ukratko, riječ je označavala onu seksualnost i/ili identitete koji odstupaju od hetero-patrijarhalnog identiteta i uloga.

INTERSEKSUALNOST

Definicija

Interspolna osoba je ona koja je rođena s genitalijama i/ili sekundarnim seksualnim obilježjima suprotnog spola ili s kombinacijom karakteristika oba spola.

Termini hermafrodit i pseudohermafrodit (naziv su dobili po grčkim bogovima Hermesu i Afroditi), korišteni u prošlosti. Danas se smatraju pogrdnim i netočnim i ne koriste se više vezano za interspolne osobe. Ponekad se za karakteristike interseksualnosti koristi izraz "nedefinirane (neodređene) genitalije".

Iako nas kroz školovanje biologija podučava da muškarci imaju XY kromosome, žene XX, u stvarnosti postoji više kombinacijskih mogućnosti: XO, XXY, XO/XY, XYY, XX muškarac, XY žena, i mnogo je osoba koje ne spadaju u uobičajene obrasce. Poznati su između ostaloga i slučajevi djece koja su rođena s nekim oznakama tipično povezanim sa oba spola, gdje su stanice njihovog tijela dijelom izgrađene XX, a dijelom XY kromosomima.

Kod tipičnog razvoja fetusa prisutnost SRY gena pretvara gonade fetusa u testise, u nedostatku tih gena gonade se nastavljaju razvijati u jajnike. Razvoj unutarnjih reproduktivnih organa i vanjskih spolnih obilježja određen je hormonima koje proizvode gonade (jajnici ili testisi) i reakcijom stanica na njih. Početan izgled genitalija fetusa par tjedana nakon začeća je ženski i sastoji se od par mokraćno – genitalnih slojeva s malim nabreknućem između i mokraćnim kanalom iza nabreknuća. Ako fetus ima testise i oni proizvode testosteron, a genitalne stanice reagiraju na njega, vanjski će mokraćno-genitalni slojevi nateći i spojiti se na sredini kako bi stvorili trbušnu šupljinu, nabreknuće će narasti i izdužiti se kako bi oblikovalo penis. Unutrašnji mokraćno – genitalni slojevi nabreknu i omotaju se oko penisa, te se spoje u sredini kako bi oblikovali mokraćnu cijev.

Zbog slojevitosti procesa formiranja embrija, dijete može biti rođeno sa spolnom anatomijom koja je tipično ženska, ili koja izgleda ženska s većim klitorisom, ili tipično muška, ili koja izgleda muška s manjim penisom koji je otvoren na donjoj strani (tzv. "Hipopspadija"). Postoji više poznatih medicinskih stanja koja mogu dovesti do interseksualne anatomije.

Procjene broja rođenja interspolne djece pokazuju, prema navodima Fausto-Sterling iz 2000. godine, da oko 1% živorođene djece pokazuje neki stupanj spolne nediferenciranosti, a oko 0.1% do 0.2% živorođenih ima dovoljno neodređene spolne značajke, te se tretira medicinski što uključuje i operaciju kako bi se prikrila spolna nediferenciranost. Procjene Leonarda Saxa iz 2002. navode postotak od oko 0.018% zastupljenosti prave interseksualnosti kod novorođene djece.

Spol je određen velikim brojem faktora a kada su oni nekonzistentni ne postoji niti jedan faktor koji bi odredio "pravi" spol, ako možemo reći da tako nešto postoji.

Naša kultura gleda na spolnu anatomiju dihotomno: ljudi su ili muškarac ili žena, no razvojna embriologija, kao i postojanje interspolnih osoba, dokazuju da je dihotomija kulturalni konstrukt. Anatomija spolne diferencijacije je kontinuum koji se kreće od muškog do ženskog, a unutar tog kontinuuma postoje i druge dimenzije. Te druge dimenzije definiramo kao interseksualnost.

Biološki uzrok interseksualnosti

Tipične muške jedinice imaju spolne kromosome XY, a tipične ženske jedinice XX. Jedna od bioloških definicija muškog djeteta je prisustvo Y kromosoma. Ova je definicija u prošlosti korištena na sportskim događanjima kako bi se potvrdio spol sportaša, ali je uzrokovala dosta zbunjenosti jer se ustanovilo da nije mjerodavna.

Najčešći uzrok spolne neodređenosti je kongenitalna adrenalna hiperplazija, endokrini poremećaj pri kojem adrenalne žlijezde proizvode visoke razine androgena (virilizirajućeg hormona). Kod genetski ženskih jedinica to vodi do izgleda koji uključuje neka tipično muška obilježja u rasponu od malo više tipično muških obilježja (veći klitoris) do velikog broja tipično muških obilježja.

U mnogo slučajeva osobe nisu niti XX niti XY:

* Prisustvo jednog ili dva dodatna X kromosoma kod muškaraca (XXY ili XXXY) može uzrokovati **Klinefelterov sindrom**. Vrlo je čest (od 1 na 500 rođene do 1 na 1000 rođene djece), a mnogi muškarci s ovim sindromom nikada nisu dijagnosticirani. Muškarce s ovim sindromom karakterizira smanjeno lučenje testosterona, smanjeni testisi i odsutnost sperme za vrijeme ejakulacije, te općenito slabija dlakavost i slabije izražena sekundarna spolna obilježja

* Samo jedan X kromosom (XO) naziva se **Turnerov sindrom**. On onemogućuje rast dojki i stvara niz medicinskih problema. Učestalost iznosi 1: 2500 ženske novorođenčadi. Za žene s tim sindromom karakteristična je sterilnost, niži rast, više tkiva između vrata i ramena.

* Mozaičnost spolnih hormona može uzrokovati ono što je jednom nazivano "stvarnim hermafroditizmom", prisustvo tkiva i testisa i jajnika kod jedne osobe.

Jedan od najčešćih slučajeva spolne neodređenosti je fetus s XY kromosomima kod kojeg se ne razvije plodno muško dijete.

U slijedećim slučajevima dijete zadržava vanjski muški izgled:

* Swyerov sindrom – oštećen faktor determinacije testisa koji se nalazi na Y kromosomu

* Sindrom trajnog postojanja milerovih kanala (persistant mullerian duct syndrome): sindrom uzrokovan nedostatkom proteinskog hormona koji u muškaraca sprječava razvijanje ženskih organa kao što su jajovodi i maternica. Kod tog stanja testisi često ostaju uvučeni. Y kromosom ne proizvede faktor koji inhibira razvoj milerovih kanala (MIH). Milerov inhibicijski faktor (mullerian inhibiting factor) sprječava razvoj ženskih organa u muškom tijelu.

XY slučajevi koji vode do interseksualnosti:

* **Sidrom androgene neosjetljivosti** (Androgen insensitivity syndrome) - Osobe se razvijaju djelomično ili potpuno kao ženske jedinice, budući njihova tijela ne reagiraju na testosteron. Kod potpune neosjetljivosti na androgen (CAIS - complete androgen insensitivity syndrome) njihova su tkiva potpuno neosjetljiva na androgen, te će se fetus razviti u žensko dijete s normalnim ženskim vanjskim organima. No, neće se razviti maternica i jajovodi zbog proizvodnje milerov inhibicijskog fak-

tora u testisima. U pubertetu će se razviti dojke uslijed proizvodnje estrogena u testisima, ali neće doći do menstruacije zbog nepostojanja maternice.

Tkiva osoba s djelomičnom neosjetljivošću na androgen, u suprotnosti, imaju djelomičnu osjetljivost na testosteron, koja je opet manja u usporedbi s normalom za mušku jedinku. Ove jedinke se mogu razviti s vanjskom muškom ili ženskom anatomijom ili nekom kombinacijom, ovisno o stupnju neosjetljivosti.

Nedostatak 5-alfa reduktaze - Stanje uzrokovano mutacijom 5 alfa reduktaze tip 2 gena. Taj gen kodira enzim koji pretvara testosteron u dihidrotestosteron (DHT). DHT je nužan za razvoj unutarnjih muških spolnih organa, a kao rezultat manjka DHT-a kod rođenja djeteta koje je genetski muško, razvijaju se karakteristike suprotnog spola, odnosno "dvosmisleno" spolovilo.

Ove osobe imaju testise, kao i vaginu i usne, no s malim penisom sposobnim za ejakulaciju umjesto klitorisa (ovaj penis pri rođenju izgleda kao klitoris). Ove su osobe, obično, odgajane kao djevojčice. No, u pubertetu testisi se spuštaju, glas im se produbljuje i često razvijaju muški seksualni identitet. Razvijaju ograničenu dlakavost lica. Broj osoba s ovim karakteristikama ovisi o zemljopisnoj različitosti, odnosno o tome koliko je stanovništva rodbinski povezano.

Prevelika izloženost fetusa androgenu u maternici (in utero) može dovesti do interseksualnosti u XX slučajevima:

Hormonalna kongenitalna adrenalna hiperplazija (CAH) - javlja se zbog povećanog lučenja androgena kod ženskih ili muških fetusa, što uvjetuje razvoj djevojčica s jajnicima, ali vanjskim muškim spolnim organom. Javlja se kod 1 od 20000 rođene djece.

Virilizacija progesterinom (progesterin-induced virilisation) - U ovom slučaju, muški hormoni uzrokovani su upotrebom Progesterina, lijeka koji se koristio 1950.-tih i 60.-tih kako bi se spriječili pobačaji. Ove jedinke imaju vanjsku i unutarnju žensku anatomiju. No, razvijaju neka sekundarna muška obilježja i redovito imaju neuobičajeno velike klitorise.

XX muški sindrom (poznat kao de la Chapelle sindrom) - dijete obično ima tipične fizičke osobine muškarca, osim što ne proizvodi sperm. Ovaj je sindrom ponekad posljedica abnormalne razmjene SRY regije iz Y kromosoma u X kromosom.

Dvostruki "Y" sindrom(XYY) - Javlja se u 1 : 1000 muške novorođenčadi, koja se većinom ne razlikuju od djece s normalnim muškim kariotipom. Uz pojačani rast tijekom puberteta zapažaju se psihičke smetnje u društvenom prilagođavanju i sklonost agresivnom ponašanju, te moguća neplodnost (infertilitet).

Tretiranje interseksualnosti u društvu

U većini društava od interseksualnih se osoba očekuje da odaberu jedan spol i prilagode se njegovoj rodnoj ulozi.

Kako bi do toga došlo, od napretka moderne medicinske znanosti, interseksualne osobe, podvrgnute su kirurškoj modifikaciji spolnih organa kako bi izgledali kao tipični ili ženski ili muški spolni organi. Ove se operacije provode većinom na tek rođenoj djeci i budući je lakše oblikovati ženske genitalije nego muške, najčešće se interseksualno dijete operacijom pretvara u

djevojčicu. Djeca su pri tome premala da bi imala mogućnost izbora. I događa se da interseksualno dijete koje je dječak, a odgajano je kao djevojčica, ubrzo poprima karakteristike ponašanja jednog dječaka. I ono što dobijemo je transrodna osoba koju se zatim podvrgava hormonalnoj terapiji kako bi se njeno ponašanje uskladilo s danim joj spolom.

U posljednje je vrijeme sve veći broj osoba i organizacija koje se zalažu za ukidanje ove prakse, te pozivaju na priznavanje i prepoznavanje različitih stupnjeva interseksualnosti kao zdravih varijacija, koje se ne treba ispravljati (korigirati). Oni/e radikalniji/e uspoređuju zapadnjačku praksu operativnih korekcija genitalija interseksualnih osoba sa unakazivanjem ženskih genitalija u npr. Africi.

Unatoč brojnim protivnicima/cama većina medicinskih profesionalaca još uvijek podržava kirurške zahvate korekcije genitalija interseksualnih osoba. Među njima ima onih koji smatraju da ideja o "trećem spolu" predstavlja ideološko nastojanje u želji da se spol opiše kao društveni konstrukt, a ne kao biološka stvarnost.

Korektivni operacijski zahvati uglavnom nisu potrebni kako bi se zaštitio život ili zdravlje interseksualnih osoba, već se većinom provode zbog estetskih i društvenih razloga. Operacijski zahvati mogu voditi do negativnih posljedica po seksualno funkcioniranje interseksualne osobe kasnije u životu. Studija koja je provedena u bolnici Elizabeth Garrett Anderson u Londonu pokazala je da od 18 žena kojima je operiran klitoris, njih 7 može doživjeti orgazam. Negativne posljedice su se mogle izbjeći da nije bilo operacije. U nekim slučajevima negativne se posljedice uklanjaju operacijom.

Zagovaratelji korekcije genitalija kažu da je obavezno za osobe da se mogu jasno identificirati kao ženske ili muške osobe kako bi funkcionirale u društvu. No, život pokazuje da su neke interseksualne osobe nezadovoljne operacijom, a neke se do te mjere ne prepoznaju u kirurški dodijeljenom spolu da su s vremenom zatražile operaciju promijene spola.

Ono što najviše zabrinjava je podatak da uz sve operacije i procese koje moraju proći interseksualne osobe najviše strahuju od svoje okoline.

Interseksualne osobe čine manjinu koja je nevidljiva u društvu. Društvo tjera interseksualnu djecu na korektivne zahvate i kada oni nisu nužni za zdravlje, kako bi se bolje uklopili u uniformnu sliku tipične žene ili muškarca ne priznajući njihovu posebnost i ne poštujući različitosti koje postoje među ljudima.

STAVOVI PREMA LGBT OSOBAMA

*Snježana Božić
psihologinja*

Postoje brojne definicije stavova, a jedna koja odražava njihovu bit je sljedeća: Stavovi su općenito vjerovanja koja ljudi imaju o sebi, drugima i objektima. U današnje vrijeme, LGBT osobe predstavljaju stigmatiziranu manjinsku grupu. LGBT osobe su predmet velikih predrasuda, koje se manifestiraju u širokom krugu ponašanja od verbalne ekspresije nenaklonosti do nasilnih napada.

U jednom ispitivanju preko 2000 muških i ženskih homoseksualnih osoba, u 9 područja SAD-a, više od 90% muškaraca i 75% žena izvještavaju kako su verbalno uznemiravani zbog njihove seksualnosti. Na oko 50% muškaraca i više od 30% žena primijenjena je fizička sila; 20% muškaraca i 10% žena izvještavaju da su kažnjavani, udarani ili pretučeni zbog svoje seksualne orijentacije (National Gay Task Force, 1984).

Literatura iz područja stavova prema homoseksualnim osobama vrlo je opsežna, ali je malo pažnje posvećeno bihevioralnim reakcijama na biseksualne, transrodne i interseksualne osobe. Rezultati koji su na raspolaganju čine općeniti obrazac, po kojem su ne-heteroseksualne osobe konzistentno tretirane okrutnije nego heteroseksualne osobe.

Ispitanici puno brže govore kad razgovaraju s osobom za koju pretpostavljaju da bi mogla biti homoseksualna. Također, ispitanici će vjerojatno otkloniti ponudenu mogućnost upoznavanja s homoseksualnom osobom; te neće biti spremni pomoći osobi koja nosi majicu s otisnutim sloganom koji podržava homoseksualnost.

U posljednjih deset godina povećava se broj empirijskih istraživanja stavova prema LGBT osobama, ali većina bez teorijske podloge. Ispitivalo se i koje varijable determiniraju stavove prema LGBT osobama.

Istraživanja navode da se osobe s negativnim stavovima prema LGBT osobama razlikuju od osoba s pozitivnijim stavovima po sljedećim karakteristikama:

- imaju manje osobnih interpersonalnih kontakata s LGBT osobama
- pod većim su utjecajem negativnih stavova drugih
- većinom su muškog spola
- stariji su i manje obrazovani
- religiozniji su, češće odlaze u crkvu i pripadaju konzervativnoj religijskoj ideologiji
- imaju tradicionalnije stavove prema rodnoj ulozi
- izražavaju veći nivo autoritarnosti
- imaju negativniji stav prema seksualnosti uopće

Razvoj rodnih uloga je integralni i temeljni dio procesa socijalizacije, koji se sastoji u stjecanju spolno prikladnih preferencija, vještina, osobina ličnosti, ponašanja i

pojma o sebi.

LGBT zajednica i heteroseksualnost imaju vrlo različit i specifičan status u spolnom shematiziranju. Heteroseksualnost potiče općenito vjerovanje da dva spola jesu i moraju biti različita; isključiva maskulinitet ili feminitet, dok je kod LGBT zajednice značajan pomak u self konceptu (konceptu sebe) i identifikaciji rodne uloge.

U Americi se (2001) provelo istraživanje stavova terapeuta, koji se bave problematikom zloupotrebe droga, prema svojim klijentima koji su LGBT osobe.

Rezultati ukazuju da su imali negativne stavove prema:

- lezbijkama (19%)
- gej muškarcima (24%)
- biseksualnim osobama (24%)
- transrodnim osobama (34%).

25-50% savjetnika ima pozitivne stavove prema LGBT osobama. Iz ovoga možemo zaključiti da su muškarci više pod pritiskom društvenih standarda svoje rodne uloge (jedna od važećih standarda je i heteroseksualna orijentacija) stoga se više osuđuju gej muškarci; dok se na žensku seksualnost gleda s manje kritike i neprihvatanja.

Transrodne osobe su najviše na meti kritike i neprihvatanja jer miniraju sve unaprijed pripisane društvene standarde i norme rodnih uloga.

Iako se o LGBT zajednici počinje govoriti tek u novije vrijeme, ne smije se zaboraviti činjenica da je ona postojala i u vrijeme primitivnih i barbarskih naroda kada je bila javna i prihvaćana s poštovanjem. Međutim dolaskom kršćanstva homoseksualnost se i dalje zadržala, ali je izgubila ugled. Apostol Pavao (1. st.) smatrao je homoseksualnost žena i muškaraca jednom od kazni kojima se Bog osvećuje poganima što ne prihvaćaju Isusov nauk. Utjecaj propovijedi apostola Pavla perzistira još i danas.

Jedan od važnih ciljeva današnjih istraživanja na području LGBT zajednice je reduciranje stereotipa o LGBT osobama.

Osobe koje imaju kontakte s LGBT osobama imaju pozitivnije stavove. Osobe koje nemaju kontakte i poznanstva s LGBT osobama posjeduju ograničene informacije o njima zbog svog neiskustva; dobivajući još više stereotipnih informacija (preko medija) zadržavaju ili povećavaju negativne stavove o njima. Mediji imaju izrazito važnu ulogu kod stvaranja, promjene i zadržavanja osobnih stavova.

Ovaj kratak osvrt na stavove prema LGBT osobama pridružuje se i zaključak Alfreda Kinsey-a (1945) jednog od najvećeg istraživača na području ljudske seksualnosti: "Homoseksualnost je od prapočetka ljudske povijesti značajan dio spolne djelatnosti čovjeka; prije svega zato što je izraz svojstava koja su prirodno u ljudima."

DESET UOBIČAJENIH MITOVA O HOMOSEKSUALNOSTI

Mit #1: Lezbijku i/ili gej muškarca može se prepoznati po načinu odijevanja i ponašanja.

Istina:

Neki ljudi vjeruju da su gej muškarci ženstveni, a sve lezbijke muškobanjaste. Iako ima gej osoba koje spadaju pod ove stereotipe, one nisu reprezentativne za sve homoseksualne osobe, kao što to nisu ni nabildani muškarci ili mršave manekenke za heteroseksualne osobe.

Osobe istospolne orijentacije se većinom ponašaju i izgledaju kao svi drugi. Većina ljudi nikada ne posumnja u homoseksualnu orijentaciju osobe u svojoj blizini.

Mit #2: Nikad nisam upoznao/la homoseksualnu osobu.

Istina:

Većina ljudi poznaje jednu ili više homoseksualnih osoba, ali to najvjerojatnije ne zna. Zbog intenzivnih predrasuda i mržnje prema lezbijkama, gej muškarcima i biseksualnim osobama prisutnih u našem društvu, mnogi ne žele otkriti svoju seksualnu orijentaciju. Kao što je gore navedeno, većina homoseksualnih osoba izgleda i ponaša se kao i svi drugi. Činjenica je da heteroseksualne osobe najvjerojatnije imaju homoseksualne susjede, prijatelje, rodbinu i poznanike – iako se te osobe možda boje otkriti da su lezbijke, gej ili biseksualne osobe.

Mit #3: Biti biseksualna osoba znači imati više partnera/ica.

Istina:

Biseksualne osobe osjećaju ljubav i seksualnu privlačnost prema osobama istog i suprotnog spola. Ovo ne implicira istovremene veze s više od jednom osobom. Biseksualne osobe su u istoj mjeri monogamne kao i heteroseksualne ili homoseksualne osobe.

Mit #4: Homoseksualnost je psihička bolest.

Istina:

Ako je nekada bila klasificirana kao psihička bolest, homoseksualnost je odavno uklonjena s popisa mentalnih poremećaja. Brojne studije pokazale su da homoseksualnost nije povezana s psihološkim smetnjama i nije u niti jednom smislu "psihički poremećaj".

Mit #5: Kršćani su jedinstveni u protivljenju homoseksualnim osobama i homoseksualnosti.

Istina:

Unutar samog kršćanstva i među vjernicima, postoje različiti načini gledanja na homoseksualnost. Neke religiozne grupe interpretiraju određene navode u Bibliji kao optužbe protiv homoseksualnosti, dok druge te iste navode gledaju u okviru povijesnog konteksta. Isto tako, neke navode kršćani više ne shvaćaju doslovno, kao što su oni o: poticanju ropstva, zakona o prehrani i ritualnoj nevinosti itd. Uz to, mnogo je vjerskih zajednica i drugih religija dalo izjave kojima osuđuju diskriminaciju i predrasude prema homoseksualnim osobama. Dakle, postoji veći broj vjera koje prihvaćaju osobe istospolne orijentacije.

Mit #6: Homoseksualne osobe imaju više seksualnih partnera i ne održavaju dugogodišnje veze.

Istina:

Naravno, ima osoba u LGBT zajednici koji imaju više seksualnih partnera. No, studije ukazuju na to da homoseksualne osobe cijene i žele dugotrajne veze i da je veliki dio homoseksualnih osoba u stabilnim, bliskim vezama. U studijama koje uključuju starije lezbijke i gej osobe, nije bilo neobično naći parove koji su bili zajedno više od dvadeset godina. Uz to, postoje i lezbijke i gej muškarci, kao i heteroseksualne osobe, koje žive u celibatu dio života ili cijeli život.

Homoseksualni parovi suočeni su sa specifičnim izazovima. Naše društvo ne pruža jednaku potporu homoseksualnim vezama kao što to čini kada su u pitanju heteroseksualni parovi – ni društvenu, ni zakonsku, ekonomsku ili pak vjersku, a često nemaju niti obiteljsku podršku. U društvu u kojem čak i heteroseksualni brakovi, koji su zakonski i društveno podržani, imaju veliki postotak neuspjeha, impresivno je da toliko broj istospolnih parova ostaje skupa.

Mit #7: Homoseksualne osobe žele posebna prava.

Istina:

Osnovna ljudska prava nisu posebna prava. Pravo na zapošljavanje i napredovanje u poslu na osnovi zasluga nije posebno pravo. Pravo na stan nije posebno pravo. Pravo da se hoda ulicom bez da te napadnu zbog toga tko si ili koga voliš nije posebno pravo. Pravo na zasnivanje obitelji s osobom koju voliš nije posebno pravo. Homoseksualne i biseksualne osobe žele ista prava koja su zagantirana i svima drugima. U mnogim se državama određene inicijative suprotstavljaju

aktivnostima koje homoseksualnim osobama omogućavaju ostvarivanje pripadajućih “posebnih prava”. U biti, ono što te inicijative rade je miješanje u legitimna nastojanja uklanjanja diskriminacije.

Mit #8: Homoseksualne osobe su loši roditelji.

Istina:

Postoji vjerovanje da će djeca lezbijki i gej muškaraca biti homoseksualne orijentacije ili da će ta djeca odrasti bez odgovarajućih moralnih vrijednosti. Dokaza koji bi potvrdili takva razmišljanja nema.

Većinu homoseksualnih osoba odgojili su heteroseksualni roditelji. Sve je više naznaka da se seksualna orijentacija stvara rano u životu, te da ima podlogu u biologiji.

Homoseksualna orijentacija osobe ne znači da je ta osoba neetična ili nemoralna. Ustvari, upravo zato što su sami žrtve predrasuda i mržnje, istospolni su roditelji često puno posvećeniji učenju svoje djece ljudskim vrijednostima, vrijednostima prihvaćanja i dobročinstva. Mnoge lezbijke i gej osobe žive u ozbiljnim dugotrajnim vezama sa svojim partnerima/cama, gdje je ovakav život sličan heteroseksualnom braku. Mnogi istospolni parovi zajedno odgajaju djecu. Uz to, veliki broj homoseksualnih osoba prihvaćen je od svojih roditelja i ostalih članova obitelji.

Analiza APA-a (Američko Udruženje Psihologa) pokazala je da djeca koja odrastaju sa jednim ili dva gej/lezbijka roditelja imaju jednak emocionalan, spoznajni, socijalan i seksualan život kao i djeca heteroseksualnih roditelja.

Mit #9: Homoseksualni muškarci zlostavljaju djecu.

Istina:

Ovo je više puta kroz znanstvena istraživanja dokazano kao netočno. Zaključci stručnjaka na području seksualnog zlostavljanja, doneseni na osnovi brojnih istraživanja, govore da se zlostavljanje djece događa između heteroseksualnih i homoseksualnih muškaraca u jednakom stupnju. Većina zlostavljača djece su heteroseksualne osobe. Profil tipičnog zlostavljača je - bijelac heteroseksualne orijentacije kojeg dijete poznaje.

Mit #10: Homoseksualne osobe žele doći u škole i privoliti djecu za svoj stil života.

Istina:

Svrha razgovora o istospolnoj orijentaciji u školama je istaknuti pitanje verbalnog i/ili fizičkog nasilja na osnovi seksualne orijentacije, tako da se utječe na smanjenje homo/bifobije kod adolescenata. Otvoren razgovor o homoseksualnosti je isto tako vrlo važan za same studente; lezbijke i gej mladiće. Ove su osobe zbog osjećaja usamljenosti, straha i zbunjenosti podložnije samoubojstvu od svojih heteroseksualnih vršnjaka. Nedavno istraživanje pokazuje da 30% lezbijki i gej muškaraca pokuša samoubojstvo oko 15 –te godine života.

* HRVATSKI ZAKONI KOJI ZABRANJUJU DISKRIMINACIJU NA OSNOVI SEKSUALNE ORIJENTACIJE*

ZAKON O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O RADU

(Narodne novine br. 114, 19.07.2003.)

Članak 2.

(1) Zabranjena je izravna ili neizravna diskriminacija osobe koja traži zaposlenje i osobe koja se zaposli (zaposlenik, namještenik, službenik ili drugi radnik – u daljnjem tekstu: radnik) na temelju rase, boje kože, spola, spolnog opredjeljenja, bračnog stanja, porodičnih obveza, dobi, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, rođenja, društvenog položaja, članstva ili nečlanstva u političkoj stranci, članstva ili nečlanstva u sindikatu, te tjelesnih ili duševnih poteškoća.

(2) Izravna diskriminacija, u smislu ovoga Zakona, znači svako postupanje uvjetovano nekim od temelja stavka 1. ovoga članka kojim se osoba iz stavka 1. ovog članka stavlja ili je bila stavljena ili bi mogla biti stavljena u nepovoljniji položaj od druge osobe u usporedivoj situaciji.

(3) Neizravna diskriminacija, u smislu ovog zakona, postoji kada određena, naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa, osobu iz stavka 1. ovoga članka, zbog njenog određenog obilježja, statusa, opredjeljenja, uvjerenja ili vrijednosnog sustava koji čine temelje za zabranu diskriminacije iz stavka 1. ovog članka, stavlja ili bi stavila u nepovoljniji položaj u odnosu na druge osobe.

(4) Diskriminacija iz stavka 1. ovog članka zabranjena je u odnosu na:

1. uvjete za zapošljavanje, uključujući kriterije i uvjete za izbor kandidata za obavljanje određenog posla, u bilo kojoj grani djelatnosti i na svim razinama profesionalne hijerarhije,

2. napredovanje na poslu

3. pristup svim vrstama i stupnjevima stručnog osposobljavanja, dokvalifikacije i prekvalifikacije,

4. uvjete zaposlenja i rada i sva

prava iz radnog odnosa i u sve vezano s radnim odnosom, uključujući jednakost plaća,

5. otkaz ugovora o radu,

6. prava članova i djelovanja u udrugama radnika ili poslodavaca, članstvo u bilo kojoj drugoj profesionalnoj organizaciji, uključujući povlastice koje proizlaze iz tog članstva.

7. odredbe kolektivnog ugovora, pravilnika o radu i ugovora o radu kojima se utvrđuje diskriminacija na nekom od temelja iz stavka 1. ovoga članka ništave su.

8. Uređivanje kolektivnih ugovora obveze radnika na plaćanje doprinosa solidarnosti prema odredbama članka 187. a ovoga Zakona ne smatra se diskriminacijom na temelju nečlanstva u sindikatu iz stavka 1. ovog članka.

ZAKON O ZNANSTVENOJ DJELATNOSTI I VISOKOM OBRAZOVANJU

(Narodne novine br. 123, 31.07.2003.)

Članak 77.

(2) Sveučilište, veleučilište ili visoka škola utvrđuju postupak odabira pristupnika za upis na način koji jamči ravnopravnost svih pristupnika bez obzira na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovinu, rođenje, društveni položaj, invalidnost, seksualnu orijentaciju i dob. Sveučilište, veleučilište ili visoka škola utvrđuju kriterije (uspjeh u prethodnom školovanju, vrsta završenog školovanja, uspjeh na klasiifikacijskom ili drugom ispitu, posebna znanja, vještine ili sposobnosti i sl.) na temelju kojih se obavlja klasifikacija i odabir kandidata za upis.

ZAKON O RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA

(Narodne novine br. 116, 22.07.2003.)

Članak 6.

(1) Diskriminacija na temelju spola (u daljnjem tekstu: diskriminacija) predstavlja svako normativno ili stvarno, izravno ili neizravno razlikovanje, isključivanje ili ograničenje temeljeno na spolu kojim se otežava ili negira ravnopravno priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava muškaraca i žena u političkom, obrazovnom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, građanskom i svakom drugom području života.

(2) Zabranjuje se diskriminacija na temelju bračno obiteljskog statusa i spolne orijentacije.

(3) Poticanje druge osobe na diskriminaciju smatra se diskriminacijom u smislu ovog Zakona.

VII. MEDIJI

Članak 16.

(1) Mediji će kroz programske koncepte promicati razvoj svijesti o ravnopravnosti žena i muškaraca.

(2) Zabranjeno je javno prikazivanje i predstavljanje žena i muškaraca na uvredljiv, omalovažavajući ili ponižavajući način, s obzirom na spol i spolnu orijentaciju.

ZAKONA O ISTOSPOLNIM ZAJEDNICAMA

(Narodne novine br. 116, 22.07.2003.)

OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Ovim se Zakonom uređuje istospolna zajednica i pravni učinci postojanja te zajednice.

Članak 2.

Istospolna zajednica, u smislu ovoga Zakona, je životna zajednica dviju osoba istog spola (u daljnjem tekstu: partner/ica) koje nisu u braku, izvanbračnoj ili drugoj istospolnoj zajednici, a koja traje najmanje tri godine.

Članak 3.

Istospolnom zajednicom smatra se životna zajednica osoba koje:

- su starije od 18 godina,
- nisu lišene poslovne sposobnosti,
- nisu krvni srodnici u ravnoj lozi, a u pobožnoj zaključno do četvrtog stupnja.

Članak 4.

Pravni učinci postojanja istospolne zajednice su pravo na uzdržavanje jednog od partnera/ice i pravo na stjecanje i uređivanje međusobnih odnosa u svezi imovine.

Članak 5.

Za rješavanje sporova o pitanjima koja uređuje ovaj Zakon, nadležan je sud prema općim pravilima postupanja, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.

UZDRŽAVANJE

Članak 6.

(1) U istospolnoj zajednici partner/ica koji nema dovoljno sredstava za život ili ih ne može ostvariti iz svoje imovine, a nije sposoban za rad ili se ne može zaposliti, ima pravo na uzdržavanje od svoga partnera/ice.

(2) Ako je prestala istospolna zajednica, partner/ica koji ispunjava uvjete iz stavka 1. ovoga članka i članka 2. ovoga Zakona ima pravo na uzdržavanje od drugog partnera/ice.

(3) Tužba za uzdržavanje može se podnijeti u roku od šest mjeseci od dana prestanka istospolne zajednice.

Članak 7.

Sud može odbiti zahtjev za uzdržavanje partnera/ice, ako bi uzdržavanje predstavljalo očitu nepravdu za drugog partnera/icu.

Članak 8.

(1) Sud može odlučiti da obveza uzdržavanja partnera/ice traje do godine dana, osobito kad je tužitelj/ica u mogućnosti u dogledno vrijeme osigurati sredstva za život na drugi način.

(2) U opravdanim slučajevima sud može produljiti obvezu uzdržavanja.

(3) Tužba za produljenje uzdržavanja može se podnijeti samo do isteka vremena za koje je uzdržavanje određeno.

Članak 9.

(1) Pravo na uzdržavanje prestaje ako partner/ica sklopi brak.

(2) Pravo na uzdržavanje prestaje sud-

skom odlukom ako sud utvrdi da uzdržavani partner/ica živi u izvanbračnoj ili novoj istospolnoj zajednici ili da je postao nedostojan toga prava ili ako više ne postoji koji od uvjeta iz članka 6. stavka 1. ovoga Zakona.

(3) Sud će odrediti da pravni učinak odluke o prestanku uzdržavanja iz stavka 2. ovoga članka nastaje i prije njene pravomoćnosti, od dana kada su nastupile pretpostavke za prestanak uzdržavanja.

Članak 10.

U postupku određivanja uzdržavanja primjenjuju se odgovarajuće odredbe Obiteljskog zakona.

IMOVINSKI ODNOSI

Članak 11.

Partneri/ice mogu imati zajedničku stečevinu i vlastitu imovinu.

Članak 12.

Zajednička stečevina je imovina koju su partneri/ice stekli radom za vrijeme trajanja istospolne zajednice ili potječe iz te imovine.

Članak 13.

Partneri/ice su u jednakim dijelovima suvlasnici u zajedničkoj stečevini.

Članak 14.

Na zajedničku stečevinu primjenjuju se odredbe stvarnog i obveznog prava, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.

Članak 15.

Dobitak od igara na sreću zajednička je stečevina.

Članak 16.

(1) Imovina koju partner/ica ima u trenutku početka postojanja istospolne zajednice ostaje njegova vlastita imovina.

(2) Vlastita imovina je i imovina koju je partner/ica stekao tijekom istospolne zajednice nasljeđivanjem ili darovanjem.

Članak 17.

(1) Autorsko djelo je vlastita imovina onog partnera/ice koji ga je stvorio.

(2) Imovinska korist od autorskog prava i autorskom pravu srodnih prava ostvarenih tijekom istospolne zajednice zajednička je stečevina.

Članak 18.

(1) Imovinskopravni odnosi partnera/ice mogu se urediti ugovorom o uređenju imovinskopravnih odnosa na postojećoj ili budućoj stečevini i imovini.

(2) Ugovor iz stavka 1. ovoga članka se sklapa u pisanom obliku, a potpisi partnera/ica moraju biti ovjereni.

Članak 19.

Ugovorom o uređenju imovinskopravnih odnosa partnera/ica nije dopušteno ugovoriti primjenu stranog prava na imovinskopravne odnose.

IV. ZAVRŠNA ODREDBA

Članak 20.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u "Narodnim novinama".

ZAKON O MEDIJIMA

(Narodne novine br. 59, 10.05.2004.)

II. OPĆA NAČELA

1. Sloboda medija

Članak 1.

(2) Odredbe ovoga Zakona primjenjivat će se i tumačiti sukladno Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Članak 3.

(4) Zabranjeno je prenošenjem programskih sadržaja u medijima poticati ili veličati nacionalnu, rasnu, vjersku, spolnu ili drugu neravnopravnost ili neravnopravnost na temelju spolne orijentacije, kao i ideološke i državne tvorevine nastale na takvim osnovama, te izazivati nacionalno, rasno, vjersko, spolno ili drugo neprijateljstvo ili nesnošljivost, neprijateljstvo ili nesnošljivost na temelju spolne orijentacije, poticati nasilje i rat.

4. Medijska načela i obveze

Članak 16.

(1) Mediji su dužni poštovati privatnost, dostojanstvo, ugled i čast građana, a osobito djece, mladeži i obitelji bez obzira na spol i spolno opredjeljenje. Zabranjuje se objavljivanje informacija kojima se otkriva identitet djeteta, ukoliko se time ugrožava dobrobit djeteta.

(2) Mediji su dužni poštovati pravo na zaštitu identiteta svjedoka i oštećenika kaznenih djela, i bez njihova znanja i pristanka ne smiju otkriti njihov identitet.

REZOLUCIJE EUROPSKE UNIJE KOJE ŠTITE PRAVA ISTOSPOLNO USMJERENIH OSOBA

REZOLUCIJA EUROPSKOG PARLAMENTA A3-0028 (1994.G.)

U članku 14 se članice Europske Unije pozivaju da osiguraju jednako tretiranje homoseksualnih i heteroseksualnih osoba, uklone ograničenja za mogućnost registracije istospolnog partnerstva i ostvarivanje punih prava koja proizlaze iz takve zajednice te uklone sve prepreke koje ograničavaju prava homoseksualnih osoba da postanu roditelji, posvojitelji i skrbnici djece.

Članice se pozivaju da:

- "ukinu diskriminaciju homoseksualaca zakonima i administrativnim aktima kod socijalne sigurnosti, usluga, zakonima o usvajanju i nasljeđivanju, te kod stanovanja kao i u kaznenim zakonima i svim zakonima s njima povezanim (stavka 7)";
- "prošire na homoseksualne parove sve zakonske institucije dostupne heteroseksualnim parovima (stavka 9)";
- "javno proglase zakone koji proširuju jednaku primjenu prava na brak, usvajanje i skrbništvo na istospolne obitelji";
- "se skrbe za jednako podržavanje gej i lezbijских socijalnih i kulturnih organizacija. (stavka 13)"

PEKINŠKA DEKLARACIJA O PRAVIMA ŽENA (1995.G.)

U članku 96. se kaže da ženska ljudska prava uključuju pravo da žene slobodno i odgovorno odlučuju o pitanjima vezanim uz vlastitu seksualnost, uključujući seksualno i reproduktivno zdravlje, bez prisile, diskriminacije i nasilja.

AMSTERDAMSKI SPORAZUM (1997.G.)

Cijeli je sporazum svojevrsan Ustav Unije i omogućuje njenim institucijama legislativnu moć usvajanja zakona

koji omogućuju ostvarivanje jednakih prava za homoseksualce i lezbijke.

Članak 13

"Bez predrasuda prema ostalim odlukama ugovora i unutar ograničenja danih mu ovlasti Zajednice, Vijeće, jednoglasno djelujući na prijedlog Komisije i nakon savjetovanja sa Europskim parlamentom, smije poduzeti odgovarajuće mjere u borbi protiv diskriminacije na osnovi spola, rase ili etničke pripadnosti, vjere ili uvjerenja, fizičke i psihičke ograničenosti, dobi ili seksualne orijentacije."

Članku 13. snagu daju direktive koje naglašavaju minimalne standarde zakonske zaštite protiv diskriminacije i programi djelovanja u toj zaštiti.

Npr. Direktiva o zapošljavanju zahtjeva od država članica da diskriminaciju na osnovi vjere ili uvjerenja, fizičke ili psihičke ograničenosti, dobi ili seksualne orijentacije, učine nezakonitom u području zapošljavanja.

REZOLUCIJA EUROPSKOG PARLAMENTA A5-0050/2000 (2000.G.)

U rezoluciji se izričito navodi zabrana diskriminacije na osnovi seksualne orijentacije, pozivaju se članice Unije da izjednače prava istospolnih partnera s pravima koji proizlaze iz braka. Naglašava se važnost zaštite ljudskih prava kao neotuđivog prava koje pripada svakom ljudskom biću.

REZOLUCIJA O POŠTIVANJU LJUDSKIH PRAVA U EUROPSKOJ UNIJI:

"...ljudska prava su skup univerzalnih i međusobno zavisnih prava, primjenjiva na sva ljudska bića" (članak 1.)

"...novi ugovor postavlja osnovne principe jednakih prava građana i ne smije biti diskriminacije na osnovi

spola, rase, etničke pripadnosti, vjere ili uvjerenja, fizičke ili psihičke ograničenosti, dobi ili seksualne orijentacije." (članak 6.)

"...pozivaju se države članice da osiguraju samohranim roditeljima, nevjenčanim parovima i istospolnim parovima prava jednaka onima koje uživaju tradicionalni parovi i obitelji, naročito vezano za porezne zakone, novčana prava i socijalna prava." (članak 56.)

"...Europsko Vijeće u Kopenhagenu izričito navodi kao zahtjev za članstvo država da su kandidatkinje između ostalog osigurale zaštitu ljudskih prava." (članak 70.)

"...u protivnom će se takvoj državi odbiti zahtjev za pridruživanje Uniji." (članak 77.)

DIREKTIVA 2000/78 O RADU (2000.G.) - VIJEĆE EU

Stvoren je osnovni okvir za jednaka prava kod zapošljavanja i rada općenito. To je prva direktiva koja zabranjuje diskriminaciju na osnovi seksualne orijentacije, iako je ograničena na Zakon o zapošljavanju.

REZOLUCIJA O OSNOVNIM PRAVIMA U EUROPSKOJ UNIJI A5-0023/2001 (2001.G.)

Govori se o zahtjevu da anti-diskriminacijski zakoni uključuje i homofobiju baziranu na seksualnoj orijentaciji. Objašnjava se potreba reguliranja zakona i zabrane diskriminacije na bazi seksualne orijentacije u kriminalnim i građanskim zakonima uz puštanje na slobodu osoba pritvorenih na bazi takvih odredbi. Zahtjeva se ustoličenje Direktive 2000/78 o radu i u pitanjima raspolaganja i prisvajanja vlasništva, usluga, zdravlja, stanovanja, obrazovanja

i socijalne zaštite. Ponovno se spominje zahtjev za revizijom godina pristanka na seksualni odnos. Traži se i priznavanje izvanbračnih veza osoba istog ili suprotnog spola.

Diskriminacija na osnovi seksualne orijentacije (članci 79. - 85.)

Traži se da:

“...države članice uključe seksualnu orijentaciju u Dodatak protokola br. 12 Europske konvencije o ljudskim pravima, kao jednu od zabranjenih osnova diskriminacije i prošire termine na koje se poziva Europska Komisija u dokumentu Protiv rasizma i netolerancije kako bi uključio homofobiju na osnovi seksualne orijentacije.” (članak 79.)

“...države članice povuku sve preostale diskriminirajuće zakone koji se tiču homoseksualnosti i da iz zatvora oslobode sve osobe pritvorene po tim odredbama i posebno poziva na revidiranje odredbi o godinama pristanka na seksualni odnos.” (članak 80.)

“... države članice zabrane diskriminaciju na osnovi seksualne orijentacije

je i uključuje je kao prekršaj u kriminalnom ili civilnom zakonu te usvoje odgovarajuće mjere u sklopu Zakona o zapošljavanju kako bi se implementirala Direktiva Vijeća 2000/78/EC iz 2000. g. kao opći okvir jednakog tretiranja kod zapošljavanja i poslovnog napredovanja.” (članak 81.)

“...države članice uvedu zakone na osnovi Direktive 2000/78/EC, koja zabranjuje diskriminaciju na osnovi seksualne orijentacije kada se radi o dobrima i uslugama, zdravstvu, stanovanju, obrazovanju i socijalnoj zaštiti.” (članak 82.)

“...ukinu zakone koji diskriminiraju homoseksualce i lezbijke u kriminalnim zakonima država članica kao i osiguranje da neće ratificirati niti jedan pristup državama koje imaju diskriminacijske zakone protiv homoseksualnih osoba.” (članak 83.)

Izvanbračni odnosi (članak 84.-85.):

Članak 84. preporuča da države članice:

- dopune svoje zakone kako bi priznale izvanbračne odnose između osoba istoga ili suprotnoga spola i dodijele im ista prava.

- pitanje zajedničkog priznavanja zakonski priznatih izvanbračnih veza stave na dnevni red EU.

Člankom 85. se preporuča uvođenje zakona koji zabranjuju diskriminaciju dugogodišnjih sustanara i pruža istu zakonsku zaštitu kao i za legalno vjenčane parove.

Rezolucija o osnovnim pravima u Europskoj Uniji A5-0193 (2001.g.)

Rezolucija govori o nužnosti uklanjanja diskriminacije na osnovi seksualne orijentacije u takozvanim državama trećeg svijeta.

EUROPSKE DRŽAVE I PRAVA ISTOSPOLNO USMJERENIH OSOBA

PRAVO	EUROPSKE DRŽAVE U KOJIMA JE PRIZNATO
Izjednačena dob za dobrovoljne seksualne odnose između heteroseksualnih i homoseksualnih osoba	Europska Unija - Austrija, Belgija, »eška Republika, Danska, Finska, Francuska, Grčka, Italija, Luksemburg, Mađarska, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švedska Ostale države Europe - Crna Gora, Hrvatska, Island, Norveška, San Marino, Švicarska
Anti-diskriminacijski članci u Ustavu/Zakonima na nacionalnom nivou	Europska Unija - Austrija, Danska, Finska, Francuska, Irska, Luksemburg, Nizozemska, Njemačka, Slovenija, Španjolska, Švedska, Ostale države Europe – Hrvatska, Island, Norveška, Rumunjska, Švicarska
Građanska zajednica (manji dio prava od onih u registriranom partnerstvu)	Europska Unija - Francuska, Njemačka, Portugal
Istospolno partnerstvo, ali ne na nacionalnom nivou	Europska Unija- Austrija, Italija, Irska, Luksemburg, Španjolska, Velika Britanija
Registrirano partnerstvo (gotovo sva bračna prava)	Europska Unija - Danska, Finska i Švedska Ostale države Europe - Grenland, Island, Mađarska, Norveška, Švicarska
Brak	Europska Unija - Belgija, Nizozemska
Dozvoljeno služenje vojske homoseksualnim osobama	Europska Unija - Austrija, Belgija, Danska, Finska, Luksemburg, Nizozemska, Francuska, Italija, Njemačka (bez vojne karijere), Slovenija, Španjolska, Švedska Ostale države Europe - Island, Norveška, Švicarska
Usvajanje (samo) partnerove djece	Europska Unija - Danska i Njemačka Ostale države Europe - Island
Usvajanje djece	Europska Unija - Belgija, Finska, Nizozemska, Švedska

BRAK je ugovor sklopljen između dvije ili više osoba (pravno). Treba razumjeti razvoj te institucije kroz povijest, koje su joj pravne posljedice i sl. Ovisno o podnebljima imamo različita pravila; npr. u islamskim zemljama, muškarcu je moguće imati više žena u skladu s njegovom ekonomskom moći; s druge strane, otočna, polinezijska društva, imala su matrijarhat i žene su birale koje će i koliko muškaraca imati.

U našoj kulturnoj tradiciji na instituciju braka je najviše utjecalo crkveno (kanonsko) pravo. Temeljnomo se svrhom braka smatrala prokreacija tj. stvaranje potomstva. Ipak, Crkva danas sve više naglašava ljubav i uzajamnu pomoć. Na pitanje: "Zašto bi se uopće trebalo ženiti?" ima različitih odgovora: zbog potvrde ljubavi, zbog djece, to je običaj, to sam oduvijek htio ili htjela... No, pravo je pitanje: IMAM LI IZBORA?

Na kraju, da li se može govoriti o izboru ako se samo onima koji su u braku priznaju prava na zajedničku imovinu, diobu prilikom eventualne rastave, nasljeđivanje, pravo na obiteljsku mirovinu, itd.

IZVANBRAČNA ZAJEDNICA se razvila kao pravni institut jer u stvarnosti mnogo muškaraca i žena živi nevenčano. Žene su uglavnom bile ekonomski slabije i prepuštene na milost i nemilost muškarcu hranitelju. Ovaj je institut uveo zaštitu prilikom utvrđivanja prava osoba u takvoj faktičnoj zajednici.

Prema tome, institucija braka nije nešto što nam je dano kao nepromjenjiva činjenica i jedini mogući oblik suživota, već bi društvo trebalo zakonima regulirati prava i obveze koje proizlaze iz različitih oblika zajednica i udruživanja.

GRAĐANSKA ZAJEDNICA ILI REGISTRIRANO PARTNERSTVO su dvije vrste zakonskih institucija koje se odnose na registraciju i priznavanje zajednica osoba istospolne orijentacije. U praksi sadrže veći dio bračnih prava, ovisno o pojedinoj državi, s najčešćim izuzetkom prava na usvajanje djece. Neomogućavanjem ovih institucija, zajednica dvoje ljudi je legalno nepostojeća, nepriznata i obespravljena. Aktivizam LGBT organizacija usmjeren je institucionaliziranju istospolne zajednice kako bi se svakom ljudskom biću osigurao dostojanstven život i pravo življenja u zakonski priznatoj zajednici.

PRAVA ISTOSPOLNO USMJERENIH OSOBA U SVIJETU

ZEMLJE U KOJIMA JE HOMOSEKSUALNOST KAŽNJIVA SMRĆU

Afganistan	Smrtna kazna. Metode usmrćivanja: bacanje homoseksualaca s visokog krova ili zakopavanje kraj zida koji se potom ruši na osobu
Iran	Optuženima je dan izbor kako će umrijeti: Vješanje, kamenovanje, usmrćivanje mačem ili bacanje s najvišeg vrha (Prema članku 152. ako su dva muškarca, koja nisu u krvnom srodstvu, nađena gola ispod istog pokrivača, bez dobrog razloga, obojica će biti kažnjeni.)
Jemen	Homoseksualni odnosi su zabranjeni. Kazna je smrt.
Mauritanija	Homoseksualni odnosi su zabranjeni. Kazna je smrt.
Pakistan	Homoseksualni odnosi su zabranjeni. Kažnjivi su doživotnim zatvorom i fizičkim kažnjavanjem sa sto udaraca bičem. Islamski zakon, koji je također zakonski važeci, zahtjeva sto udaraca bičem ili smrt kamenovanjem.
Saudijska Arabija	Homoseksualni odnosi kažnjavaju se smrću. Homoseksualnost se dokazuje četverostrukim priznanjem ili svjedočanstvom četvorice pouzdanih muslimanskih muškaraca.
Sudan	Homoseksualni odnosi su zabranjeni. Kazna je sto udaraca bičem ili smrt.

<p>ZEMLJE U KOJIMA SU HOMOSEKSUALNE OSOBE POGUBLJENE U POSLJEDNJIH 10 GODINA</p>	<p>Afganistan, Iran, Saudijska Arabija, Irak</p>
<p>ZEMLJE U KOJIMA SU HOMOSEKSUALNI ODNOSI KAŽNJIVI (ZAKONSKI ZABRANJENI)</p>	<p>Afrika: Alžir, Angola, Burundi, Benin, Bocvana, Džibuti, Etiopija, Gana, Kamerun, Kenija, Liberija, Libija, Malavi, Mali, Maroko, Mauricijus, Mauritanija, Mozambik, Namibija, Nigerija, Sejšeli, Senegal, Siera Leone, Somalija, Sudan, Svaziland, Tanzanija, Togo, Tunis, Uganda, Zambija, Zimbabve, Zelenortske otoci, Azija: Afganistan, Bahrein, Bangladeš, Brunej, Burma/Mianmar, Indija, Iran, Jemen, Katar, Libanon, Maldivi, Malezija, Nepal, Singapur, Sirija, Šri Lanka, Tadžikistan, Ujedinjeni Arapski Emirati, Uzbekistan, Oman, Pakistan, Saudijska Arabija, Kuvajt, Butan, Nauru, Tonga Europa: Moldavija, Gruzija, Republika Čečenija Oceanija: Fidži, Kiribati, Kukovi otoci, Maršalski otoci, Niue otoci, Solomonovi otoci, Tokelu otoci, Tuvalu, Polinezija (Tahiti), Papua Nova Gvineja, Samoa Amerika (Sjeverna i Južna): Barbados, Grenada, Gvajana, Jamajka, Kajman, Nikaragva, Sveta Lucija, Trinidad i Tobago, Portoriko, neke države SAD-a Od navedenih država, u dolje navedenim, spominje se kao ilegalna samo muška homoseksualnost: Afrika: Botsvana, Gana, Gambija, Kenija, Mozambik, Namibija, Nigerija, Sejšeli, Sierra Leone, Somalija, Tanzanija, Uganda, Zambija, Zimbabve. Azija: Butan, Myanmar, Cook Otoci, Fidži, Indija, Kiribati, Kuvajt Laos, Malasija, Maldivi, Marshall Otoci, Naura, Nepal, Papua Nova Gvineja, Singapur, Šri Lanka, Tadžikistan, Tonga, Tuvalu, Uzbekistan. Europa: Republika Čečenija Amerika: Kajman, Gvajana, Jamajka, Turks, i Kalikos Otoci.</p>
<p>ZEMLJE U KOJIM SU HOMOSEKSUALNI ODNOSI LEGALNI</p>	<p>Afrika: Burkina Faso, Čad, Eritreja, Gabon, Gvineja Bisao, Južnoafrička Republika, Komoros, Kongo, Lesoto, Madagaskar, Nigerija, Njemačka Obala Bjelokosti, Ruanda, Sao Tome i Principe, Srednjoafrička Republika Azija: Armenija, Azerbedžan, Filipini, Hong Kong, Indonezija, Irak, Izrael, Japan, Jordan, Južna Koreja, Kambodža, Kazahstan, Kina, Kirgistan, Makao, Martinik, Reunion, Tajland, Tajvan, Turska, Vijetnam Europa: Albanija, Andora, Austrija, Belgija, Bjelorusija, Bugarska, Cipar, »eška Republika, Danska, Estonija, Farski otoci, Francuska, Gibraltar, Finska, Grčka, Grenland, Hrvatska, Irska, Island, Italija, Letonija, Lihtenštajn, Litva, Luksemburg, Mađarska, Makedonija, Monako, Malta, Moldova, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugal, Rumunjska, Rusija, San Marino, Slovačka, Slovenija, Srbija i Crna Gora, Španjolska, Švedska, Švicarska, Ukrajina, Velika Britanija Oceanija: Anguila, Antigva i Barbuda, Australija, Nova Kaledonija, Novi Zeland, Vanuatu Amerika (Sjeverna i Južna): Argentina, Aruba Belize, Bermude, Bolivija, Brazil, »ile, Djevičansko otočje (VB), Dominikanska Republika, Ekvador, El Salvador, Falklandski otoci / Malvinas, Francuska Gvajana, Gvatemala, Gvadelupa, Haiti, Honduras, Kajmanski otoci, Kanada, Kolumbija, Kostarika, Kuba, Meksiko, Nizozemski Antili, Panama, Paragvaj, Surinam, Turks i Caicos otoci, Urugvaj, Venezuela</p>

ZEMLJE U KOJIMA JE ZA HOMOSEKSUALNE OSOBE ODREĐENA VIŠA DOB ZA DOBROVOLJNE SEKSUALNE ODNOSI NEGO ZA HETEROSEKSUALNE OSOBE	Albanija, Antigva i Barbuda, Australija, Bahamski otoci, Brazil, Bugarska, Burkina Faso, »ile, Estonija, Falklandski Otoci/Malvinas, Farski Otoci, Gibraltar, Hong Kong, Irska, Južnoafrička Republika, Kanalski Otoci, Lihtenštajn, Portugal, neke države SAD-a, Surinam
ZEMLJE U KOJIMA JE NA NACIONALNOM NIVOU ZABRANJENA DISKRIMINACIJA NA OSNOVI SEKSUALNE ORIJENTACIJE	Danska, Ekvador, Fidži, Finska, Francuska, Hrvatska, Irska, Island, Izrael, Južnoafrička Republika, Kanada, Luksemburg, Namibija, Nizozemska, Norveška, Novi Zeland, Rumunjska, Slovenija, Španjolska, Švedska, Švicarska
ZEMLJE KOJE ODOBRAVAJU BORAVIŠNE DOZVOLE ZA HOMOSEKSUALNE PARTNERE	Australija, Danska, Kanada, Nizozemska, Norveška, Novi Zeland, Njemačka, Švedska, Velika Britanija
ZEMLJE U KOJIMA HOMOSEKSUALNI PAROVI MOGU REGISTRIRATI "GRAĐANSKU ILI ISTOSPOLNU ZAJEDNICU"	Australija, Brazil, Danska, Francuska, Grenland, Island, Italija, Izrael, Kanada, Mađarska, Norveška, Novi Zeland, Njemačka, Portugal, neke države SAD-a, Španjolska, Švedska
ZEMLJE KOJE PRIZNAJU HOMOSEKSUALNIM PAROVIMA SVA PRAVA BRAČNE ZAJEDNICE	Finska, Švedska
ZEMLJE KOJE IMAJU LEGALIZIRANO REGISTRIRANO PARTNERSTVO	Danska, Grenland, Island, Južnoafrička Republika, Kanada, Norveška, Švicarska
ZEMLJE KOJE PRIZNAJU BRAK	Belgija, Nizozemska

Ukoliko želite koristiti podatke iz tablice, molimo vas da prije provjerite trenutno stanje legislative koja se odnosi na LGBT osobe, jer je moguće da je u međuvremenu došlo do promjena.

OSOBNNA POVELJA PRAVA LGBT OSOBA

1. Imam pravo poštivati sebe od rođenja i ne patiti godinama dok ne skupim hrabrosti poštivati se; ako uopće skupim hrabrost ili ako mi svijet koji me okružuje dozvoli tu hrabrost. Imam pravo tražiti da me drugi poštuju.
2. Imam pravo izgledati fantastično.
3. Imam pravo biti ogorčen/a ili ljut/a.
4. Imam pravo reći "NE" ili reći "DA", čak i kad se to "DA" suprotstavlja tvojoj verziji morala.
5. Imam pravo biti uspješan/a, unatoč činjenici da me društvo natjeralo da se osjećam neprimjerenim/om.
6. Imam pravo zvati se lezbačom /pederom/- bipsićem/tranzićem; ti nemaš pravo zvati me tako.
7. Imam pravo tražiti emocionalnu podršku, ili pak osjećaje držati u sebi dok ne eksplodiram.
8. Imam pravo hodati sitnim koracima i govoriti pažljivo i sporo, imam pravo i ne hodati sitnim koracima i ne govoriti pažljivo i sporo.
9. Imam pravo pričati o svakom aspektu svoga života isto kao što i ti imaš to pravo.
10. Imam pravo na moje mišljenje o tebi i tvojoj orijentaciji, čak i kada ti to nisi spreman/na prihvatiti.
11. Imam pravo otići kući bez da me netko premlati na ulici.
12. Imam pravo na svoj posao i dom, čak i nakon što moj poslodavac ili stanodavac sazna da sam lezbijka/ gej muškarac/ biseksualna/ transrodna ili transeksualna osoba.
13. Imam pravo zarađivati za život kao tajnik/ca ili vozač/ica viličara.
14. Imam pravo viđati svoju djecu iz prijašnjih veza ili imati djecu u budućim vezama.
15. Imam pravo stvoriti dom s drugom ženom ili drugim muškarcem i dobiti sve privilegije i zaštitu koju dobivaju drugi ljudi.
16. Imam pravo pokazivati svoj ponos, bez obzira odnosilo se to na vjenčanje s drugom ženom/muškarcem na TV-u ili na držanje za ruke za vrijeme ručka.
17. Imam pravo reći ti da se ponašaš homofobično/ bifobično/ transfobično.
18. Imam pravo znati svoju povijest i prethodnike lezbijke/ gej muškarce/ biseksualne/ transrodne osobe; tko su bili i što su učinili za sebe ili mene.
19. Imam pravo boriti se za svoja prava i zahtijevati jednakost koja mi pripada.
20. Imam pravo na još mnogo stvari koje heteroseksualna većina uzima zdravo za gotovo, ali iznad svega imam pravo biti ono što jesam.

LORI...

Udruga LORI je osnovana 2000.g. s ciljem okupljanja i organiziranja istospolno usmjerenih žena, te svih onih koji nas podržavaju. Cilj nam je educirati i osnažiti LGBT zajednicu, informirati i senzibilizirati javnost za prihvaćanje LGBT osoba, utjecati na smanjenje predrasuda i homo/bi/trans fobije, ukloniti diskriminaciju na osnovi seksualne orijentacije i rodnog identiteta/izražavanja te ostvariti stvarnu jednakost pred zakonom.

LORI je do sada provela slijedeće projekte:

“Internet centar”

Započet (2001.g.) kao projekt kroz kojeg su održane edukativne radionice o osnovama korištenja kompjutera i Interneta. Projekt je kontinuirana aktivnost Udruge. »Istaknuto se mogu slobodno služiti kompjuterskom opremom, te imati pristup informacijama koje su dostupne na Internetu.

“Infoteka”

Projekt je kontinuirana aktivnost Udruge. Sastoji se od sakupljanja LGBTIQ i feminističke literature, periodike te video i DVD materijala s ciljem da se članicama omogući pristup što širem spektru navedene literature i video materijala. U sklopu Infocentra održavaju se i filmske večeri, prezentacije i sl. Infoteka je otvorena i za osobe koje nisu članice Udruge, te se tako njome koriste i druge/i korisnice/i.

“Hrvatski mediji o homoseksualnosti”

2001.g. provele smo istraživanje medija prateći način na koji pišu o homoseksualnoj tematici, te smo uspostavile suradnju s djelatnicama/ima medija s ciljem senzibiliziranja novinarki i novinara, a putem njih i šire javnosti. Rezultati istraživanja objavljeni su u brošuri “Hrvatski mediji o homoseksualnosti”.

“Kampanja za promicanje prava homoseksualnih osoba”

Kampanjom za promicanje prava homoseksualnih osoba željele smo povećati vidljivost homoseksualnih osoba u hrvatskom društvu, ukazati na oblike diskriminacije, educirati i senzibilizirati javnost za prihvaćanje homoseksualnih osoba, te potaknuti uvođenje zabrane

diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije u zakone. Također, Kampanjom smo podržavale inicijativu za promjenu Obiteljskog zakona, odnosno, usvajanje Zakona o istospolnim zajednicama. Projekt je obuhvatio edukativne radionice, promotivne materijale (jumbo plakati, plakati B2, naljepnice, razglednice, letci, edukativna brošura, privjesci, majice), izradu web stranice, anketu političkim strankama, socijalno angažiranu interaktivnu izložbu u Rijeci i Zagrebu, te TV spot “Ljubav je ljubav” koji je prikazan na lokalnim televizijskim stanicama, nekoliko puta na državnoj televiziji, te na nekim filmskim festivalima u Europi.

“Pisani mediji o homoseksualnosti”

U projektu Pisani mediji o homoseksualnosti pratile smo 11 novina kroz tri mjeseca kako bi vidjele da li je došlo do promjene u načinu na koji mediji prikazuju homoseksualnost (u odnosu na praćenje iz 2001.g.). Na osnovu analize sakupljenih članaka, reagirale smo praćenim medijima, započele lobiranje i utjecanje na medije kako bi senzibilizirale predstavnike/ce medija za prava LGBT osoba. Cilj nam je bio istaknuti potrebu za ozbiljnijim i tolerantnijim izvještavanjem o ovoj temi te aktivnijem pridonosu medija ukidanju postojeće diskriminacije prema LGBT populaciji. Rezultati su predstavljeni na tiskovnoj konferenciji, poslani svim novinama uključenim u istraživanje i objavljeni uz primjere pojedinih članaka u brošuri “Pisani mediji o homoseksualnosti”.

“Edukacija i osnaživanje LGBT zajednice”

Kao kontinuiranu aktivnost, organiziramo edukativne i psihološke radionice; radionice o LGBTQ tematici i aktivizmu; o pitanjima od važnosti za ženska ljudska prava itd. U omogućavanju kontinuirane edukacije i radu na samoosnaživanju LGBT zajednice vidimo jedan od važnih ciljeva postojanja LORI .

“Kampanja za senzibiliziranje medija”

U lipnju ove godine započele smo s Kampanjom za senzibiliziranje medija koja će trajati otprilike do polovine slijedeće godine. Kampanja obuhvaća praćenje na koji način 40-tak pisanih medija pišu o LGBTIQ pitanjima te kontinuirano reagiranje medijima. Provest ćemo anketu među novinarima i novinarkama njihovoj

upoznatosti i senzibiliziranosti vezano uz LGBT tematiku i organizirati sastanke s predstavnicima većih novinarskih kuća u Hrvatskoj kako bi ukazale na problematiku tretiranja LGBT pitanja u medijima te uspostavile bolju suradnju. Priprema se i publikacija koja će govoriti na koji način mediji prikazuju ove teme, pružiti informacije potrebne novinarkama i novinarima kako bi objektivnije i istinitije izvještavali, te istaći ulogu koju mediji imaju u promicanju ljudskih, odnosno, LGBT prava. Pri kraju kampanje organizirat ćemo trodnevni seminar za novinarke i novinare o odnosu medija i ljudskih prava s naglaskom na važnosti zastupanja prava LGBT osoba kao osnovnih ljudskih prava.

Članice smo Ženske mreže Hrvatske, LGBT koordinacije Hrvatske, Mreže lezbijskih organizacija i aktivistkinja s područja ex-Yu, te Jugoistočno-europske Queer Mreže LGBTIQ aktivista/kinja (SEE Q Mreža).

Kontakti u Hrvatskoj:

Lezbijska organizacija Rijeka "LORI"
tel/fax: 051.212186
mob: 091.5934133
e-mail: loricure@yahoo.com
www.ori.hr

Lezbijska grupa KONTRA
(c/o Centar za žene)
Kralja Držislava 2
10 000 Zagreb
tel/fax: 01.4551142
Info linija 098.238308
e-mail: kontra@kontra.hr
www.kontra.hr

ISKORAK – grupa za prava seksualnih i rodnih manjina
Martićeva 19
10 000 Zagreb
Tel: 01/46 12 367
Fax: 01/ 46 12 357
S.O.S.: 0800 444 004 (radnim danom od 12,00 do 18,00)
e-mail: info@iskorak.org
www.iskorak.org, www.gay.hr

Pravni tim Iskoraka i Kontre

Tel: 091/721 55 46 (radnim danom od 11,00 do 15,00)
e-mail: pravni_tim@kontra.hr, pravni_tim@iskorak.org

Ženska soba

Centar za prevenciju, istraživanje i suzbijanje seksualnog nasilja i žensku seksualnost
Vrbik 22
10 000 Zagreb
Tel: 01/605 55 56
E-mail: zenska.soba@zimir.net

Literatura

Bonnie Zimmerman: Lesbian Histories and Culture, 2000.

Blackless, Melanie, Anthony Charuvastra, Amanda Derryck, Anne Fausto-Sterling, Karl Lauzanne, and Ellen Lee: How disomorphic are we? American Journal of Human Biology 12:151-166., 2000 (<http://www3.interscience.wiley.com/cgi-bin/issuetoc?ID=69504032>)
<http://www.isna.org/drupal/node/view/91>)

Carolyn Welch Griffin, Marian J. Wirth, Arthur G. Wirth: Više od prihvaćanja, Publikum, Zagreb 1997.

Jelena Poštić: Transrodnost (Zarez, 2003.)

Lezbijka organizacija Rijeka "LORI": Pisani mediji o homoseksualnosti, Rijeka 2004.

Lezbijka organizacija Rijeka "LORI": Hrvatski mediji o homoseksualnosti, Rijeka 2001.

Pravni tim Iskoraka i Kontre: Igbt priručnik, Zagreb 2004.

Sax, Leonard: How common is intersex? A response to Anne Fausto-Sterling, 2002 (http://articles.find-articles.com/p/articles/mi_m2372/is_3_39/ai_94130313) Sexual research 39:174-9

Tamsin Spargo: Foucault Queer teorija, Zagreb 2001.

Tea Nikolić: Rečnik seksualnih različitosti, Beograd 1999.

Internet stranice:

- www.apa.org
- www.eu.int
- www.eurunion.org
- www.geocities.com/cssbeograd
- www.glaad.com
- www.ilga.org
- www.nn.hr
- www.religioustolerance.org
- www.wordiq.com
- <http://en.wikipedia.org>
- <http://esseerver.org/feminism/sexual-gender>
- <http://plato.stanford.edu>

Izveštaji, promotivni materijali i arhiva udruge LORI (uključujući i materijale s radionica, te stručne tekstove suradnika/ca udruge)

Reagiranj

**UDRUGA LORI: Čovječnost
nam brani uspoređivati
nacizam i homoseksualizam**

Christina
mašta o
lezbijkama

**hokus pokus
s drugom
ženom**

**...HOMOSEKSUALNA MANJINA
UCJENJUJE I PRIJETI**

ANGLIKANSKA CRKVA U SAD

**Neskriveni homoseksualac
postao biskup**

Nije moguće da je gay!

Gay izleti
adolescenata

**Na
rubu
mode i
eksperimenta**

LEZBE BAJNE

**"Topla braća"
nisu više maća**

ZAGREBAČKE SPIKE

Di ste pederi?

Cenzura u Hollywoodu

Gay nije baš OK

Tiskanje publikacije omogućeno je temeljem
financijske potpore Europske Unije i
Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva.

